

Rynek pracy w Małopolsce 2013

Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2013

Załącznik do Uchwały nr XLIX/79/14
Sejmiku Województwa Małopolskiego
z dnia 31 marca 2014 r.

Opracowanie powstało w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Krakowie.

Copyright by Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
Kopiowanie i rozpowszechnianie może być dokonywane z podaniem źródła.

Publikacja powstała pod kierunkiem Romana Ciepeli, Wicemarszałka Województwa Małopolskiego

Zespół redakcyjny:

Maria Leńczuk (red.), Katarzyna Antończak-Świder, Adam Biernat, Karolina Fudali, Bogusław Garbiec, Agnieszka Grzonka, Ewa Guzik, Magdalena Kołodziejczyk, Oskar Kuźniar, Katarzyna Marchewka-Chwaja, Antonina Michalska-Sabal, Anetta Okońska, Agnieszka Słobodzian, Monika Wadowska, Marcin Węgrzyn

Nadzór merytoryczny: Alina Paluchowska, Wicedyrektor Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

ISSN: 2081-9250

Wydawca:

Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
pl. Na Stawach 1
30-107 Kraków
tel.: 12 428 78 70
faks: 12 422 97 85
kancelaria@wup-krakow.pl
www.wup-krakow.pl

Layout środka publikacji:

Robert Krzeszowiak, www.roboska.com

Skład i opracowanie graficzne:

LOOZ DESIGN Tomasz Merwart, www.looz-design.pl

Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie.

Kraków 2014

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPOJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Skład i opracowanie graficzne współfinansowane przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, z budżetu projektu „Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji”.

Spis treści

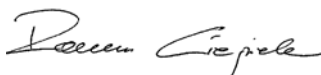
I. Wprowadzenie	5
II. Ocena sytuacji w województwie małopolskim w 2013 roku	6
III. Prognoza rynku pracy w Małopolsce	48
IV. Małopolska na tle pozostałych województw	51
V. Suplement	58
Spis ilustracji	62
Spis tabel	64

I. Wprowadzenie

Rok 2013 był dla Małopolski czasem zmagania ze skutkami spowolnienia gospodarczego, ale również początkiem pozytywnych zmian, które zapoczątkują w przyszłości. Następująca od połowy roku poprawa głównych wskaźników gospodarczych (produkcja sprzedana przemysłu, rentowność przedsiębiorstw) współwystępowała z wyhamowaniem pogarszania się sytuacji na rynku pracy. Jest to zjawisko naturalne – procesy gospodarcze zazwyczaj poprzedzają zmiany na rynku pracy. Na dynamikę tych zmian wpływały również zjawiska zachodzące w skali międzynarodowej, w niewielkim stopniu podlegające interwencji regionalnej. Dwie fale kryzysu światowego wpłynęły pośrednio na małopolską gospodarkę i rynek pracy, zwiększając popyt partnerów zagranicznych na usługi biznesowe i ograniczając bądź zmieniając zapotrzebowanie na produkcję przemysłową i niektóre usługi. Kondycja finansowa krajowych i zagranicznych przedsiębiorstw była przyczyną upadłości niektórych firm, a także zmian w zatrudnieniu. Zagrożenie kryzysem zmieniło także możliwości i skłonności konsumentów, ograniczając potencjał wzrostu gospodarczego opartego na konsumpcji. Coraz silniej zaznacza się również wpływ czynników niezależnych od kryzysu, a wynikających z postępu technicznego: wzrasta znaczenie kompetencji związanych z uczeniem się i ciągłym uzupełnianiem kwalifikacji, jako czynnika decydującego o możliwościach wejścia i utrzymania się na rynku pracy, rozwijają się branże oparte na nowoczesnych technologiach.

W niniejszym opracowaniu główny nacisk został położony na omówienie czynników, które zdecydowały o sytuacji na rynku pracy w województwie małopolskim w 2013 roku. Zaprezentowano również działania, jakie są podejmowane w regionie w celu lepszego dopasowania podaży i popytu na rynku pracy. Poruszono także wątki, pozwalające wysnuć prognozę dotyczącą rozwoju sytuacji zatrudnieniowej w 2014 roku. W raporcie umieszczono analizę dotyczącą sytuacji Małopolski na tle innych województw.

Ogromne podziękowania należą się ekspertom, którzy pozytywnie odpowiedzieli na prośbę WUP w Krakowie o ocenę tez postawionych na początku prac nad tym opracowaniem: Dyrektor Centrum Edukacji Służb Publicznych i Administracji UJ Pani prof. Grażynie Prawelskiej-Skrzypek, Dziekanowi Wydziału Filozoficznego UJ i Kierownikowi Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych UJ Panu prof. Jarosławowi Górniakowi, Przewodniczącemu Wojewódzkiej Rady Zatrudnienia i Kanclerzowi Łoży Małopolskiej BCC Panu Markowi Piwowarczykowi, Wiceprzewodniczącemu Zarządu Regionu Małopolska NSZZ „Solidarność” Panu Jerzemu Smole oraz Pani Monice Wałaszek, kierującej Ośrodkiem Badań Regionalnych Urzędu Statystycznego w Krakowie. Ich cenne uwagi bardzo pomogły w opracowaniu tegorocznej oceny w prezentowanym kształcie.

Roman Ciepiela
Wicemarszałek Województwa Małopolskiego

II. Ocena sytuacji w województwie małopolskim w 2013 roku

Od połowy 2013 roku w Małopolsce zauważalna jest poprawa sytuacji gospodarczej.

Niektóre wskaźniki gospodarcze poprawiają się, inne nadal obniżają, co jest typowe dla etapu wychodzenia z kryzysu.

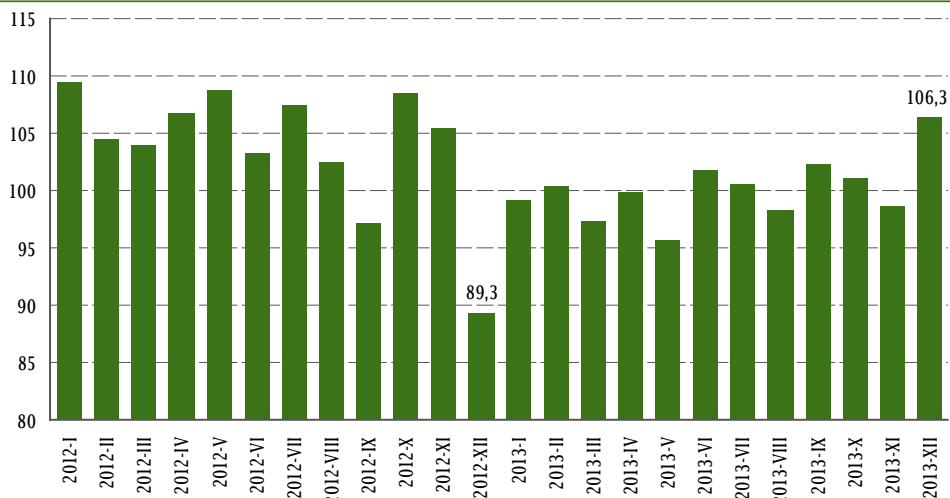
Wyniki przemysłu oraz wskaźnik rentowności wskazują na odwrócenie trendu spadkowego.

W całym 2013 r. **wartość produkcji sprzedanej przemysłu** w Małopolsce wyniosła ponad 75,2 mld zł i (licząc w cenach stałych) była o 1,8% niższa, niż w 2012 r. Przez większość roku wskaźnik produkcji sprzedanej przemysłu był niższy rok do roku i w 6 miesiącach notowano jego spadek, jednak pod koniec roku obserwowano poprawę, co stanowi zmianę w porównaniu z rokiem 2012.

W skali całego roku 2013 zanotowano niespełna 1-procentowy wzrost wartości produkcji sprzedanej małopolskiego przetwórstwa przemysłowego (które wygenerowało niemal 86% całej produkcji sprzedanej przemysłu) oraz ponad 7-procentowy wzrost produkcji sprzedanej sekcji „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją” (które odpowiada za 3,1% całej produkcji sprzedanej przemysłu w województwie)¹.

¹ Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego w grudniu 2013 r., Nr 12/2013, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 30.01.2014.

Wykres 1. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu

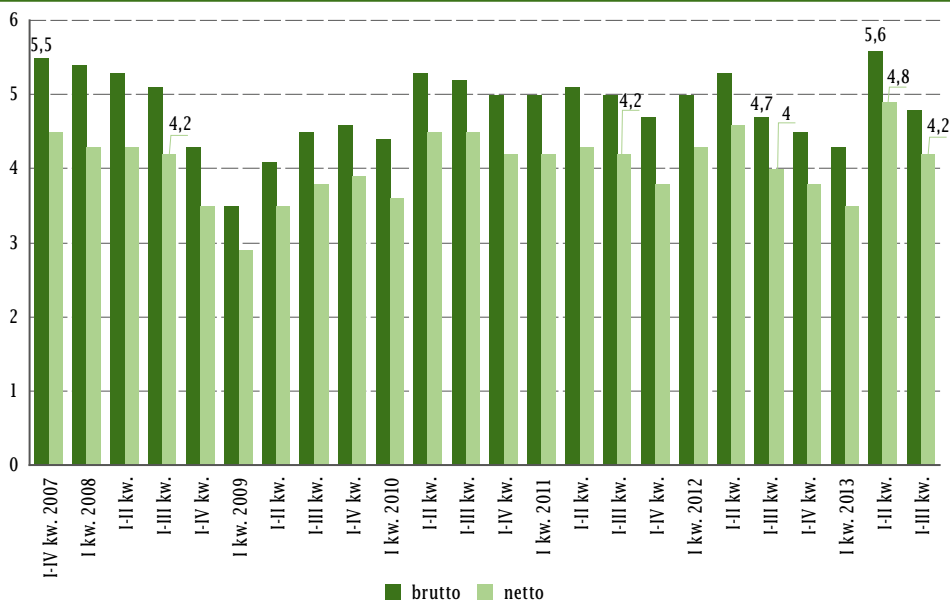

W cenach stałych; analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Rentowność przedsiębiorstw² działających w województwie małopolskim poprawiła się. W I półroczu wyniosła 5,6% brutto i była na poziomie sprzed kryzysu światowego. Rentowność netto za trzy kwartały 2013 r. była taka, jak w dobrych dla polskiej gospodarki latach 2008 i 2011.

Wykres 2. Wskaźnik rentowności obrotu w małopolskich przedsiębiorstwach (w %)

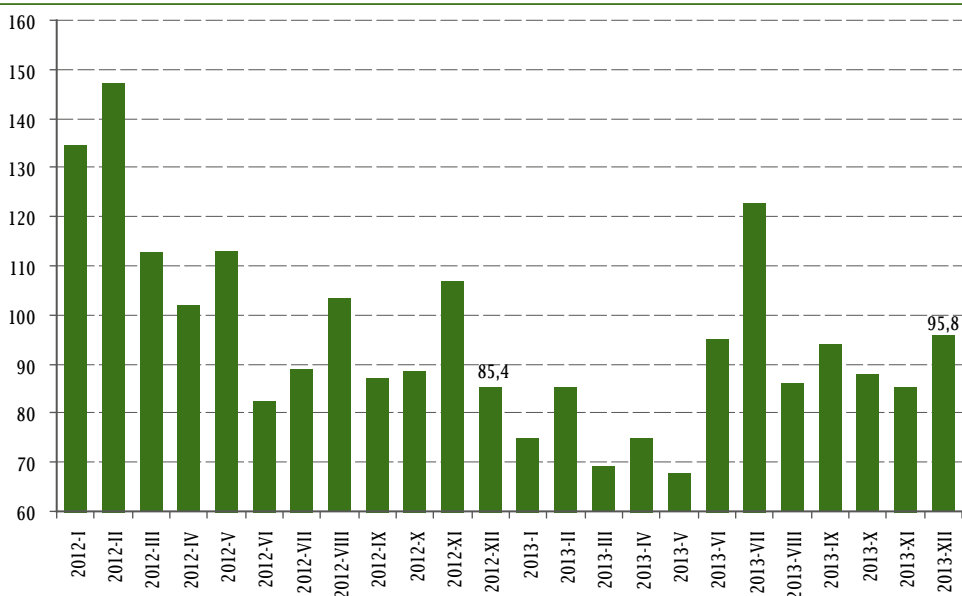
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

2 Sprawozdawczość statystyczną w zakresie wyników finansowych prowadzą w Polsce przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 49 pracowników (i prowadzące księgi rachunkowe).

Budownictwo nadal notowało spadek wartości produkcji sprzedanej, ale trend spadkowy hamował.

Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej obniżała się od grudnia 2012 r. (wzrost zanotowano jedynie w lipcu 2013 r.), jednak w drugiej połowie roku 2013 tempo spadku było niższe, niż w pierwszej. Produkcja budowlano-montażowa osiągnęła w tym czasie wartość prawie 7,9 mld zł i stanowiła 55,4% wartości ogółem produkcji sprzedanej budownictwa. W ciągu roku jej wartość spadła o 12,2%. W grudniu wyhamowanie wartości odbywało się dzięki wzrostowi wartości produkcji sprzedanej w firmach zajmujących się wznoszeniem budynków (o 13,3%) oraz specjalistycznymi robotami budowlanymi (o 9,4%), jednak największy wkład (prawie 42%) w sprzedaż produkcji budowlano-montażowej wniosły podmioty prowadzące budowę obiektów inżynierii lądowej i wodnej, zanotowały one łącznie 18,5-procentowy spadek wartości produkcji r/r.

Wykres 3. Dynamika produkcji budowlano-montażowej

W cenach bieżących; analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100.

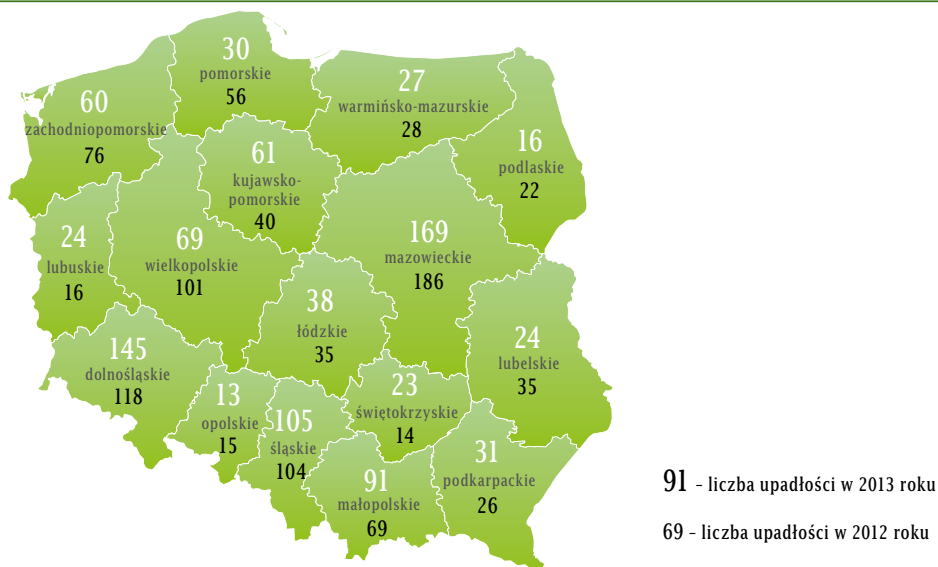
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Zmieniła się struktura upadłości i zmniejszył się ich wpływ na rynek pracy.

Ogółem w Polsce w 2013 r. ogłoszono upadłość 926 podmiotów – o 1,6% mniej, niż w roku poprzednim. Jednak w polskich warunkach duża część firm jest zbyt mała by upaść. Sądy oddalają 5–6 razy więcej wniosków o upadłość, niż ich przyjmują, ze względu na nieposiadanie przez wnioskujące firmy kwoty w gotówce pozwalającej na pokrycie niezbędnych kosztów upadłości (od 50 tys. zł w górę)³. Oznacza to, że firm bankrutujących w 2013 r. i dostatecznie dużych, by rozważyć przejście procesu upadłościowego, mogło być nawet 5,5 tys.

3 W 2013 roku w Polsce upadło 926 przedsiębiorstw – nadal ponad dwukrotnie więcej niż pięć lat temu (420 bankructw w 2008 roku), Euler Hermes, Warszawa, 3 stycznia 2014 r.

Mapa 1. Liczba upadłości ogłoszonych w 2013 roku w porównaniu z 2012 rokiem

Źródło: Monitor Sądowy i Gospodarczy, dane przeanalizowane przez Euler Hermes Collections z Grupy Allianz.

Według ostatnich dostępnych danych łączna wartość obrotu upadłych w 2013 r. w Polsce firm wyniosła około 14,1 mld zł (o ok. pół miliarda mniej niż firm, których upadłość ogłoszono w 2012 r.). Firmy te zatrudniały około 42,4 tys. osób (upadłe w 2012 r. – odpowiednio 48 tys.)⁴. Wskazuje to na inną strukturę upadłości i nieco mniejszą dotkliwość dla rynku pracy.

Prawidłowość ta jest widoczna również w przypadku Małopolski. W 2012 upadały duże firmy (m. in. budowlane), w 2013 roku – głównie mniejsze (w tym firmy instalacyjne, czyli prawdopodobnie podwykonawcy zeszłorocznych bankrutów i firmy tworzące tzw. łańcuch dostaw). Ponadto w roku 2013 większej (o niemal 1/3 w porównaniu z rokiem 2012) liczbie upadłości w Małopolsce towarzyszyła mniejsza ilość zapowiedzi zwolnień i zrealizowanych zwolnień grupowych.

Według danych Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w ostatnich dziewięciu latach liczba upadłości podmiotów zarejestrowanych w Małopolsce i ich udział w łącznej liczbie upadłości w kraju rośnie niemal nieprzerwanie. Jednak większej liczbie upadłości w ostatnim roku nie towarzyszył wzrost liczby pracowników otrzymujących świadczenia z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych z tytułu braku zaspokojenia roszczeń pracowniczych przez upadających przedsiębiorców. Należy też zauważyć, że część zwolnień dotyczy tych działań upadających firm, które były zlokalizowane poza województwem. Przykładem mogą tu być firmy budowlane upadłe w 2012 roku, realizujące część inwestycji w innych regionach i zatrudniające miejscowych pracowników. Zatem niemal 3 tys. osób otrzymujących świadczenia z FGSP w Małopolsce nie oznacza 3 tys. bezrobotnych Małopolan.

4 Tamże.

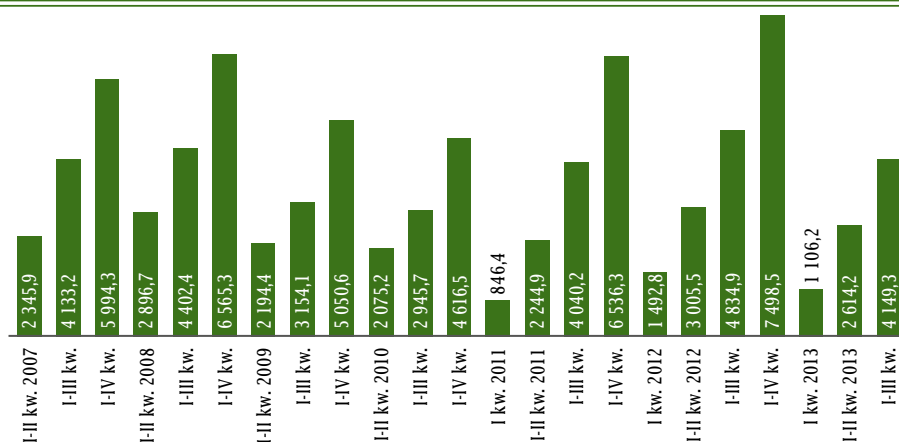
Tabela 1. Działalność Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w województwie małopolskim

rok	liczba upadłości likwidacyjnych w Polsce	liczba upadłości w Małopolsce	udział Małopolski w liczbie upadłości w Polsce (w %)	wartość świadczeń wypłacanych z FGSP pracodawcom zarejestrowanym w Małopolsce (w mln zł)	liczba pracowników firm zarejestrowanych w Małopolsce otrzymujących świadczenia z FGSP
2005	793	15	1,89	7,0	1 745
2006	576	28	4,86	5,0	1 500
2007	447	28	6,26	3,0	818
2008	411	20	4,87	3,0	596
2009	691	53	7,67	4,0	745
2010	655	52	7,94	10,0	1 677
2011	723	64	8,85	6,0	1 470
2012	877	69	7,87	20,5	3 469
2013	926	91	9,83	19,1	2 961

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie.

Na kondycję małopolskiej gospodarki wpływa ograniczony popyt konsumpcyjny, który decyduje o ok. 2/3 PKB Małopolski, a także mniejsze niż w roku poprzednim inwestycje przedsiębiorstw.

Przez trzy kwartały 2013 r. **inwestycje przedsiębiorstw** zlokalizowanych w Małopolsce wyniosły niemal 4,15 mld zł i były niższe, niż w porównywalnym okresie 2012 r., jednak bardzo zbliżone do notowanych w latach 2007, 2008 i 2011 r. Niemal cała kwota (bez około 0,5 mln zł) została przeznaczona na środki trwałe, w tym 45% na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia, 44% - na inwestycje w budynki i budowlę, zaś 10% - na środki transportu. W porównaniu z trzema kwartałami roku poprzedniego o 15% zmalała wartość nakładów na budynki i budowlę, o 18% zmniejszyła się wartość nakładów na maszyny, urządzenia i narzędzia. Wartość nakładów na środki transportu wzrosła rok do roku o 13%.

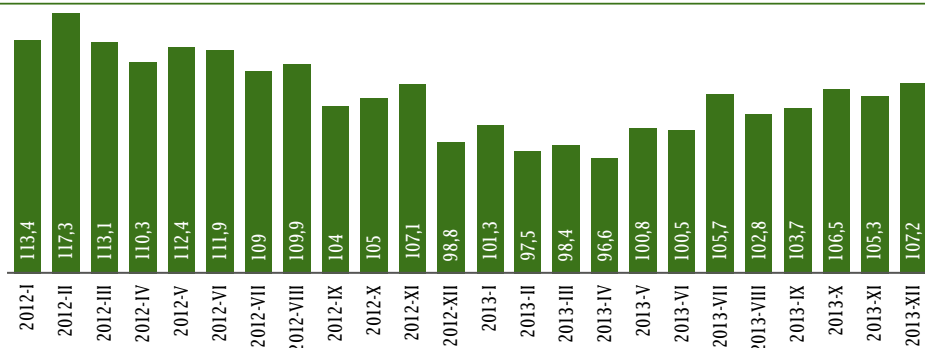
Wykres 4. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w Małopolsce (w mln zł)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Nastąpił niewielki wzrost sprzedaży detalicznej oraz spadek sprzedaży hurtowej.

W 2013 r. zmniejszyła się sprzedaż hurtowa – zarówno prowadzona przez przedsiębiorstwa handlowe, jak i przedsiębiorstwa hurtowe (po około 3%). Sprzedaż detaliczna wzrosła w ciągu całego roku 2013 w porównaniu z rokiem poprzednim o 1,1%. Dynamika sprzedaży detalicznej w roku 2012 w porównaniu z 2011 była dość wysoka, ale obniżała się aż do zaskakująco słabego grudnia (ze spadkiem wartości sprzedaży), rok 2013 rozpoczął się minimalnym wzrostem sprzedaży w styczniu, po którym nastąpiły trzy miesiące spadku r/r. Jednak od maja następowała stopniowa poprawa tego wskaźnika, chociaż dynamika wzrostu sprzedaży detalicznej była mniejsza, niż w roku poprzednim.

Wykres 5. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów

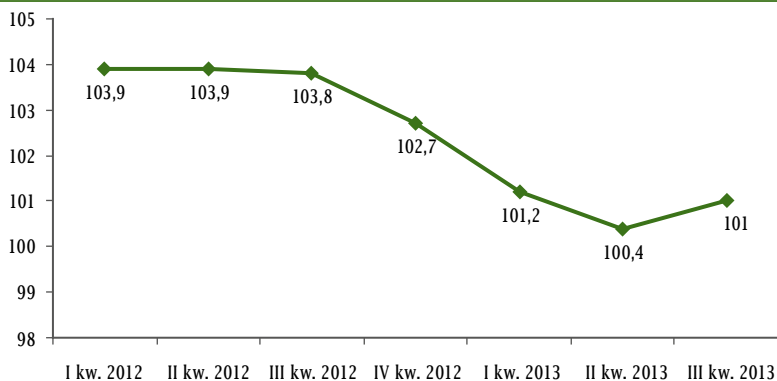

W cenach bieżących; analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

W skali całego roku 2013 największe wzrosty sprzedaży dotyczyły grup produktów stanowiących stosunkowo niewielką część całej sprzedaży detalicznej (po około 4%): farmaceutyków, kosmetyków, sprzętu ortopedycznego (wzrost o ponad 20%), a także włókna, odzieży i obuwia (o niecałe 19%). O prawie 18% wzrosła sprzedaż pojazdów samochodowych, motocykli i części, stanowiących ponad 13% sprzedaży detalicznej. Zanotowano za to spadek wartości sprzedaży produktów stanowiących największe części sprzedaży detalicznej: ponad 1-procentowy drożejącej żywności, napojów i wyrobów tytoniowych (prawie 43% całej sprzedaży detalicznej) i ponad 3-procentowy paliw (stałych, ciekłych i gazowych; ponad 17% wartości sprzedaży detalicznej), które chociaż taniały, nadal osiągały wysokie ceny. Największy spadek wartości sprzedaży – o ponad 28% – dotyczył mebli, RTV i AGD, mających niemal 10% udział w całej sprzedaży detalicznej⁵.

Wykres 6. Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych

Analogiczny okres poprzedniego roku=100.

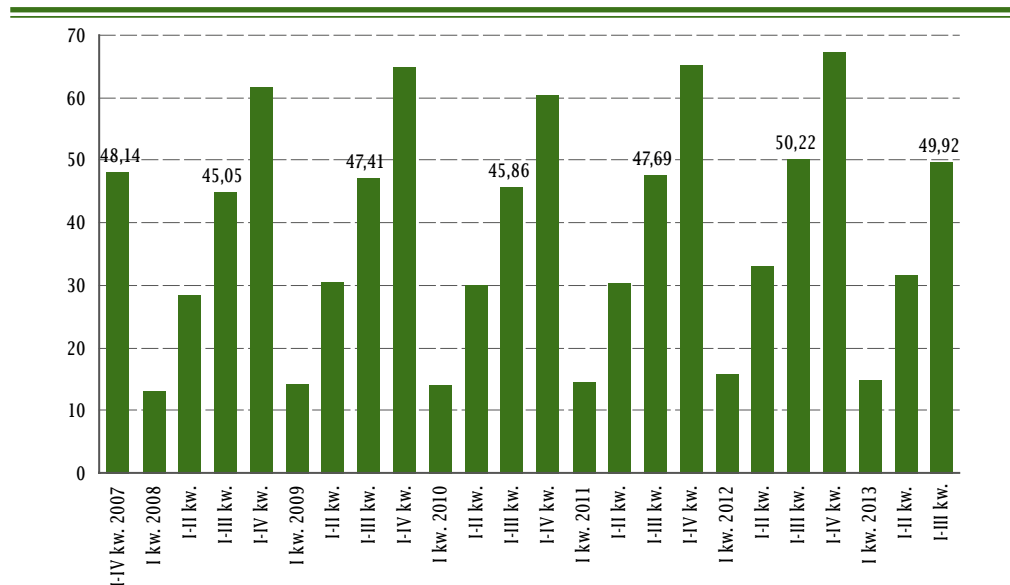
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

⁵ Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego w grudniu 2013 r., Nr 12/2013, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 30.01.2014.

Ponieważ sprzedaż jest mierzona wartością w cenach bieżących, należy zauważyć, że w 2013 r. inflacja była niska i nie wpływała w istotny sposób na nominalny wzrost sprzedaży.

Wolniejszy wzrost sprzedaży detalicznej i spadek sprzedaży hurtowej nie wpłynął jednak na przychody sekcji handel i naprawa pojazdów. Choć ich wartość w trzech kwartałach 2013 r. była o około 300 mln niższa niż w porównywalnym okresie 2012 r., to przychody osiągnięte przez podmioty działające w tej branży były wyższe, niż w latach poprzednich.

Wykres 7. Przychody z całokształtu działalności w sekcji handel i naprawa pojazdów (w mld zł)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

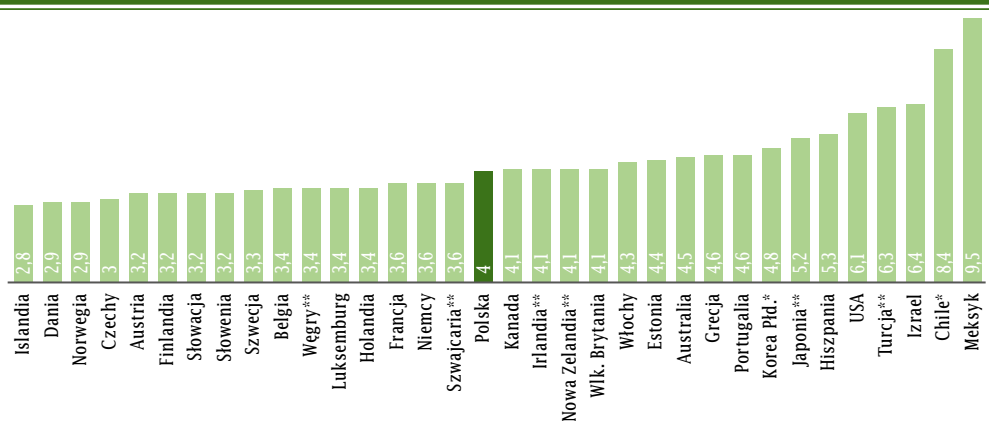
Stopniowo poprawiają się warunki bytowe Polaków.

Wyniki badań jawnych i statystyki międzynarodowe wskazują, że w ostatnich latach w Polsce nastąpiło zmniejszenie nierówności dochodowych i poprawa sytuacji materialnej przeciętnego gospodarstwa domowego. W trakcie dwóch fal światowego kryzysu gospodarczego Polska odczuwała zaledwie spowolnienie tempa rozwoju. W tym czasie - w przeciwieństwie do większości krajów zachodnich, w tym europejskich - w Polsce zmniejszyły się nierówności dochodowe, dzięki czemu osiągnęliśmy poziom średniej unijnej. Według Eurostatu wskaźnik Giniego⁶ dla Polski wyniósł w 2012 r. 30,9, przy średniej unijnej 30,6. Od 2006 r. obniżył się on w Polsce o 2,4 pkt., przy wzroście średniej dla UE o 0,3 pkt.

Z danych OECD⁷ wynika, że przeciętny dochód rozporządzalny gospodarstw domowych 10% najlepiej zarabiających jest w Polsce 4 razy wyższy, niż dochód 10% najbiedniejszych. Dla porównania - to zróżnicowanie przyjmuje wartość 2,8 dla Islandii, 2,9 dla Danii i Norwegii, 3 dla Czech, 3,6 dla Niemiec, 4,1 dla Wielkiej Brytanii, 5,3 dla Hiszpanii, 6,1 dla USA i aż 9,5 dla Meksyku.

6 Wskaźnik Giniego wyraża w formie liczbowej nierównomierność rozkładu dochodów (a czasem innych podobnych cech) w społeczeństwie. Przyjmuje on wartości od 0 do 1 lub od 0 do 100, czasem jest wyrażany w wartościach procentowych. Im wyższa wartość wskaźnika, tym większa nierównomierność rozkładu mierzonych cech. W odniesieniu do dochodów wartość 0 oznacza, że wszystkie jednostki/gospodarstwa domowe osiągają takie same dochody, zaś 1 (lub 100) - że dochody osiąga tylko jedna osoba/gospodarstwo domowe w społeczeństwie. W rzeczywistości wartości skrajne nie występują.

7 Income Distribution Database (IDD) jest tworzona w oparciu o dane przekazywane przez krajowe instytucje statystyczne i przeliczana w celu zapewnienia ich porównywalności.

Wykres 8. Stosunek dochodów rozporządzalnych 10% najlepiej i najgorzej zarabiających w 2010 roku

* Dane dotyczą 2011 r.

** Dane dotyczą 2009 r.

Źródło: OECD. Stat, dane pobrane 21.02.2014.

Według „Diagnozy Społecznej 2013” w porównaniu do sytuacji z 2011 r. 31% gospodarstw domowych deklarowało pogorszenie zaspokojenia potrzeb żywnościowych, jednak ponad dwukrotnie więcej (63%) nie odczuło zmian w tym zakresie, a około 6% – odczuło poprawę. W tym czasie nie zwiększył się odsetek gospodarstw domowych, których nie stać na zakup wystarczających ilości artykułów żywnościowych, a w przypadku niektórych rodzajów produktów – nawet zmalał (o 2 p. proc. – owoców i warzyw oraz ich przetworów, cukru; o 1 p. proc. mięsa i jego przetworów, mleka, tłuszczów, wyrobów cukierniczych). Zmalał odsetek gospodarstw domowych nieposiadających udogodnień związanych z mediami (ciepła woda, i ogrzewanie z sieci, kanalizacja, armatura łazienkowa), sprzętu AGD i RTV, dostępu do płatnej telewizji satelitarnej lub kablowej oraz Internetu. Z 74 do 76 wzrósł procent gospodarstw domowych deklarujących, że stałe dochody pozwalają im zaspokoić bieżące potrzeby⁸.

Oceniając własną sytuację materialną na ogół nie odnosimy się do statystyk, ale do sytuacji innych, do poziomu których aspirujemy. Porównujemy się zatem chętniej z krajami „starej” Unii, w których przebywają polscy migranci zarobkowi, niż z krajami Europy Środkowo-Wschodniej. Także niektóre wskaźniki stosowane do porównań międzynarodowych opierają się na założeniu, że punktem odniesienia jest standard życia w krajach najlepiej rozwiniętych. Przykładem może być tu przyjmowany za miarę ubóstwa wskaźnik deprivacji materialnej⁹, pokazujący jakiej części społeczeństwa nie stać np. na regularne jedzenie mięsa, nowy telefon czy wakacje. Przy jego zastosowaniu udział ubogich w Polsce wynosi 28%, przy średniej unijnej 10%. Wyższy niż w Polsce odsetek ubogich jest notowany w 9 państwach unijnych, m. in. w Bułgarii (61%), Rumunii (48%), na Węgrzech (44%) i w Grecji (34%). Najniższy poziom deprivacji jest notowany w krajach skandynawskich. Warto zauważyć, że od 2007 r. ten wskaźnik spadł w Polsce o 10 p. proc. (z poziomu 38%).

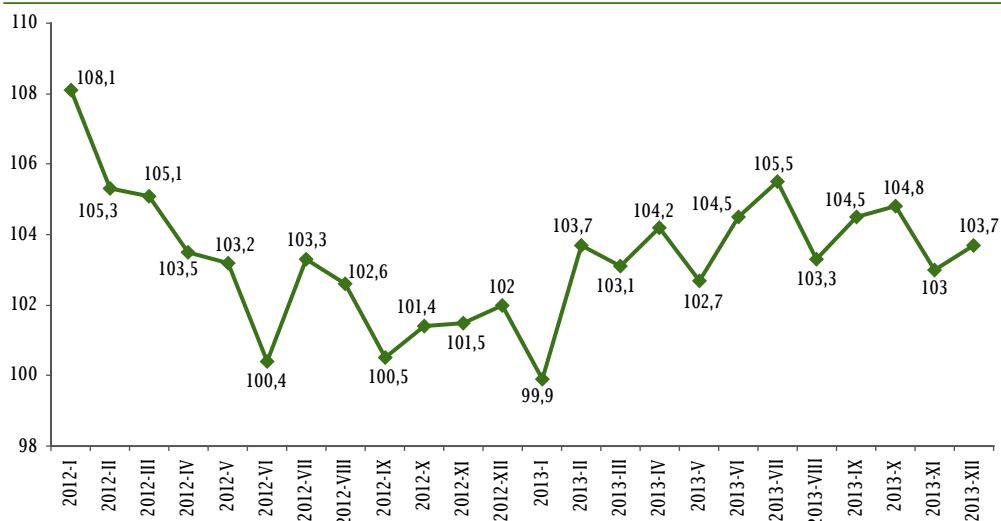
W Małopolsce wzrost wynagrodzeń był w 2013 roku większy w porównaniu z rokiem poprzednim, jednak nie dotyczył wszystkich pracujących.

W 2013 r. w Małopolsce przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw wyniosło 3 507,24 zł, czyli o 3,4% więcej, niż w 2012 r. Dynamika wynagrodzeń była w drugim półroczu 2013 r. większa, niż w drugiej połowie roku 2012.

8 Czapiński Janusz, Panek Tomasz, *Warunki życia gospodarstw domowych. Dochody i sposób gospodarowania dochodami*, [w:] *Diagnoza Społeczna 2013. Warunki i Jakość Życia Polaków - Raport...*, [Special issue]. *Contemporary Economics*, 7, 40-53 DOI: 10.5709/ce.1897-9254.97, 2013.

9 *Bogaci i biedni w Polsce*, *Polityka* nr 6 (2944), 5.02-11.02.2014.

Wykres 9. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw

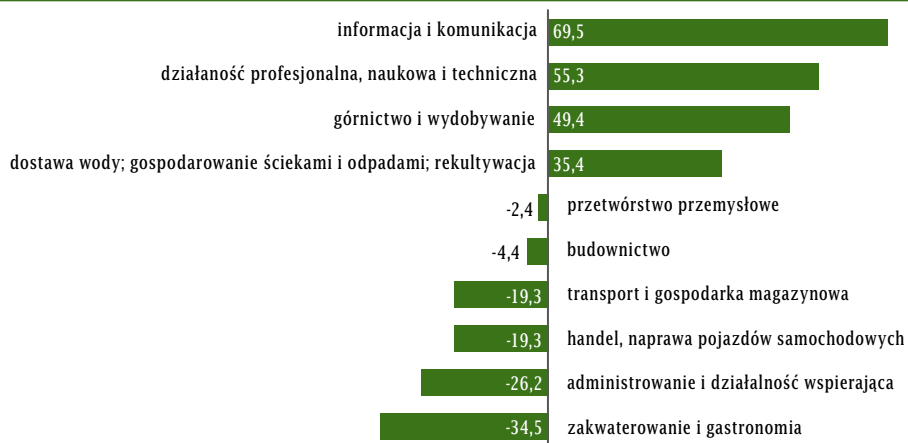

Analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Najwyższy procentowo wzrost wynagrodzeń (o 14,3 %) wystąpił w sekcji administrowanie i działalność wspierająca, w „Działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej” (o 6,7%), w zakwaterowaniu i gastronomii (o 4,4%) oraz w budownictwie (o 4,3%), czyli głównie w branżach, w których przeciętne wynagrodzenia są niższe od średniej wojewódzkiej.

Wykres 10. Odchylenia względne przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto od średniej w sektorze przedsiębiorstw w Małopolsce w grudniu 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Trzeba jednak pamiętać o implikacjach sposobu liczenia statystyk wynagrodzeń. Większość pracowników danej branży otrzymuje wynagrodzenia niższe od przeciętnego, a wartość przeciętna jest „ciągnięta w górę” przez wynagrodzenia kadry kierowniczej. Ponadto wiele firm optymalizuje zatrudnienie poprzez zmniejszanie wymiaru pracy i wynagrodzeń realnie wypłacanych pracownikom. Przykładem są sklepy wielkopowierzchniowe, zatrudniające pracowników (własnych i z agencji pracy tymczasowej) na pół etatu i ewentualne „dopełnienie”. W efekcie w okresach mniejszego ruchu w sklepach pracownicy wykonują pracę na pół etatu, otrzymując realne wynagrodzenia znacznie poniżej płacy minimalnej. Te zmiany w sposobie zatrudniania wpływają na siłę nabywczą gospodarstw domowych osób pracujących.

Na konsumpcję wpływa nie tylko siła nabywcza gospodarstw domowych.

Istnieje szereg czynników, wpływających na postrzeganie własnej sytuacji przez członków gospodarstw domowych i na decyzje konsumpcyjne.

Wzrost cen towarów pierwszej potrzeby. Według danych Urzędu Statystycznego w Krakowie za wrzesień, październik i listopad 2013 r.¹⁰ w porównaniu z odpowiednimi miesiącami 2012 r. wzrosły ceny większości produktów żywnościowych, opłat mieszkaniowych (ciepła i zimna woda), transportu (bilety autobusowe, przejazdy taksówką) i to pomimo obniżenia się cen węgla i paliw. Konieczność przeznaczania na towary pierwszej potrzeby większej części dochodów jest szczególnie dotkliwa dla najbiedniejszych gospodarstw domowych. W sytuacji, gdy wzrostowi cen nie towarzyszy adekwatny wzrost wynagrodzeń, zmniejsza się kwota, jaką gospodarstwa mogą przeznaczyć na konsumpcję innych dóbr, co w efekcie może hamować tempo wzrostu konsumpcji.

Sytuacja gospodarstw z osobami bezrobotnymi. Według danych zgromadzonych przez WUP w Krakowie w połowie 2013 r. w skład około 15% gospodarstw domowych zamieszkujących w Małopolsce wchodziła co najmniej jedna osoba bezrobotna. Nie są obecnie dostępne dane obrazujące dynamikę liczby takich gospodarstw. Jednak wyniki „Diagnozy Społecznej 2013” wskazują, że ogólna poprawa sytuacji materialnej i bytowej gospodarstw domowych w Polsce nie dotyczy w tym samym stopniu wszystkich gospodarstw. Zarówno pod względem zaspokojenia potrzeb życiowych, jak i zmian sytuacji materialnej, w gorszych warunkach znajdują się gospodarstwa domowe z co najmniej jedną osobą bezrobotną, utrzymujące się ze źródeł niezarobkowych, gospodarstwa rencistów, rodziny niepełne oraz osoby samotne¹¹.

Zmiana sposobów konsumpcji – wzrost udziału dyskontów oraz handlu internetowego. Rozrost sieci dyskontów, poprawa ich wizerunku (będąca efektem m.in. większej dbałości o jakość) i konkurencja cenowa między nimi sprawiły, że w dyskontach kupują już nie tylko najbiedniejsi. Klienci zaczęli też porównywać ceny oferowane w dyskontach, marketach i mniejszych sklepach, a zwiększenie dostępności dyskontów i marketów „mniejszego formatu” ułatwiło im dostęp do sklepów oferujących produkty w niskich „cenach dyskontowych”. Również popularyzacja internetowych porównywarek cenowych i handlu internetowego powoduje, że klienci chętniej korzystają z ofert promocyjnych, nie będąc zmuszonymi do angażowania dużej ilości czasu w zakup tańszych produktów.

Według raportu branżowego¹² w latach 2007–2012 dyskonty zwiększały liczbę placówek o 14% rocznie, natomiast wielkość sprzedaży o 20%, osiągając w 2012 r. 22-procentowy udział w wartości handlu detalicznego dobrami szybkozbywalnymi. Z kolei wartość handlu internetowego wzrosła w tym czasie o ponad 15%, osiągając wartość niemal 4,9 mld dolarów¹³.

Wzrost liczby gospodarstw domowych posiadających oszczędności oraz spadek odsetka zadłużonych gospodarstw domowych. Z „Diagnozy Społecznej 2013”¹⁴ wynika, że Polacy są bardziej skłonni do oszczędzania i mniej skłonni do zaciągania kredytów konsumpcyjnych, niż jeszcze dwa lata temu. Chociaż oszczędności gospodarstw domowych najczęściej stanowią równowartość od jednego do trzech miesięcznych wynagrodzeń, odsetek gospodarstw posiadających oszczędności wzrósł do niemal 41% (w 2009 r. było to 33%, a w 2011 – prawie 38%). Z kolei spadek liczby gospodarstw zaciągających pożyczki i kredyty konsumpcyjne (o ponad 4 p. proc. do niespełna 35% w porównaniu z 2011 r.) wynika zarówno z mniejszej skłonności banków do ich udzielania, jak i większej ostrożności gospodarstw domowych przy zaciąganiu takich zobowiązań. Istotny wzrost odsetka gospodarstw domowych zaciągających kredyty i pożyczki w ostatnich dwóch latach dotyczył tylko zadłużania z przeznaczeniem na zakup domu lub mieszkania (o 3 p. proc.), spłat wcześniejszych długów oraz na leczenie (po ponad 1 p. proc.).

10 Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego we wrześniu 2013 nr 9/2013, ... w październiku 2013 nr 10/2013 i ...w listopadzie 2013 r. nr 11/2013 r., Urząd Statystyczny w Krakowie.

11 Czapiński Janusz, Panek Tomasz, *Warunki życia gospodarstw domowych. Dochody i sposób gospodarowania dochodami*, [w:] *Diagnoza Społeczna 2013. Warunki i Jakość Życia Polaków - Raport.*, [Special issue]. *Contemporary Economics*, 7, 40-53 DOI: 10.5709/ce.1897-9254.97, 2013.

12 Karcz Stanisław, Plutecki Piotr, *Przyszłość handlu detalicznego w Polsce należy do średnich powierzchni*. Raport Roland Berger Strategy Consultants, francyzawpolsce.pl

13 *Wartość handlu internetowego w Polsce to blisko 5 mld USD*, www.portalspozywczy.pl

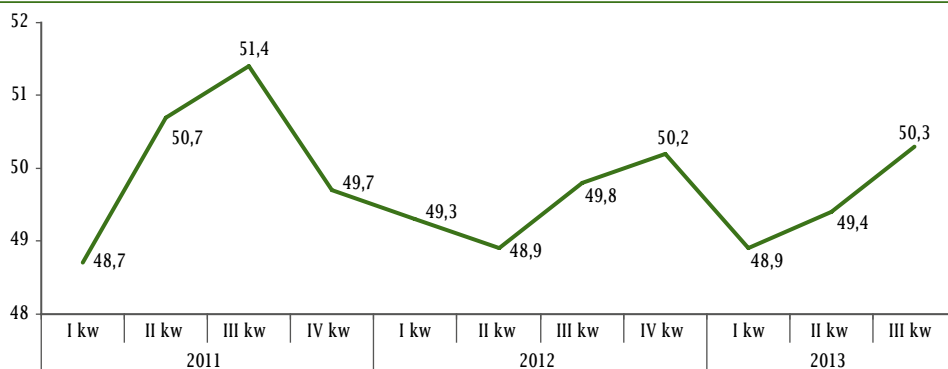
14 Czapiński Janusz i in., *Warunki życia gospodarstw domowych. Zasobność materialna*, [w:] *Diagnoza Społeczna 2013. Warunki i Jakość Życia Polaków - Raport.*, [Special issue]. *Contemporary Economics*, 7, 57-78 DOI: 10.5709/ce.1897-9254.99, 2013.

Widoczna jest rosnąca aktywność mieszkańców Małopolski, przy stabilizującej się sytuacji na rynku pracy.

Zatrudnienie na umowę o pracę małało, jednak sytuacja była mniej dynamiczna, niż w 2012 roku.

Liczba pracujących Małopolan zwiększyła się w drugim i trzecim kwartale 2013 roku o około 2%. Dzięki temu w wartości wskaźnika zatrudnienia zanotowano nieznaczny wzrost w porównaniu do poziomu sprzed roku. W trzecim kwartale 2013 roku wyniósł on 50,3% (w 2012 roku było to 49,8%). Pozytywne zmiany na rynku pracy widać od drugiego kwartału 2013 roku. W 2012 roku wzrost zanotowano dopiero w trzecim kwartale. Kwartalne zmiany wskaźnika zatrudnienia są ściśle związane z momentem rozpoczynania prac sezonowych, a tym samym z warunkami pogodowymi. Wartość wskaźnika zatrudnienia dla Małopolski w trzecim kwartale była nieznacznie niższa od średniej krajowej (o 0,4 p. proc).

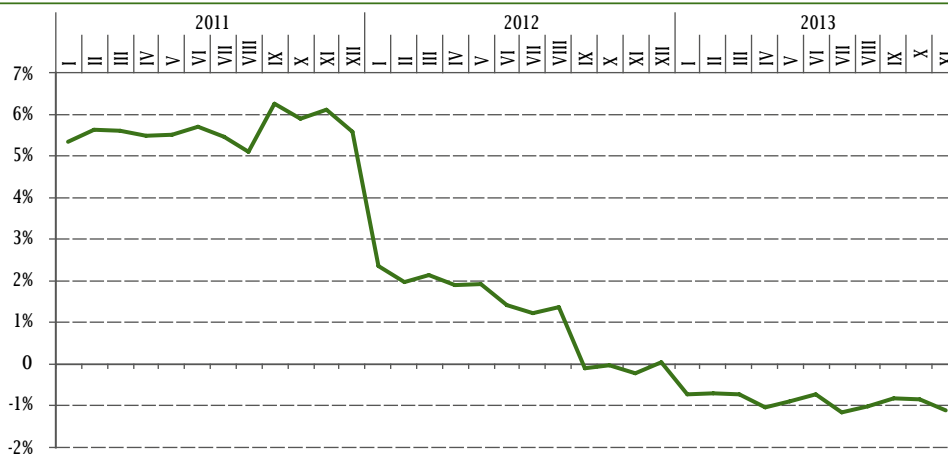
Wykres 11. Kwartalne zmiany wskaźnika zatrudnienia w Małopolsce w latach 2011-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BAEL, Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Pomimo niewielkiego wzrostu liczby osób pracujących, zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw było niższe niż w 2012 roku porównując rok do roku, jednak spadki notowane w 2013 roku nie były tak dynamiczne, jak te z początku 2012 roku.

Wykres 12. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw w Małopolsce w latach 2011-2013

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

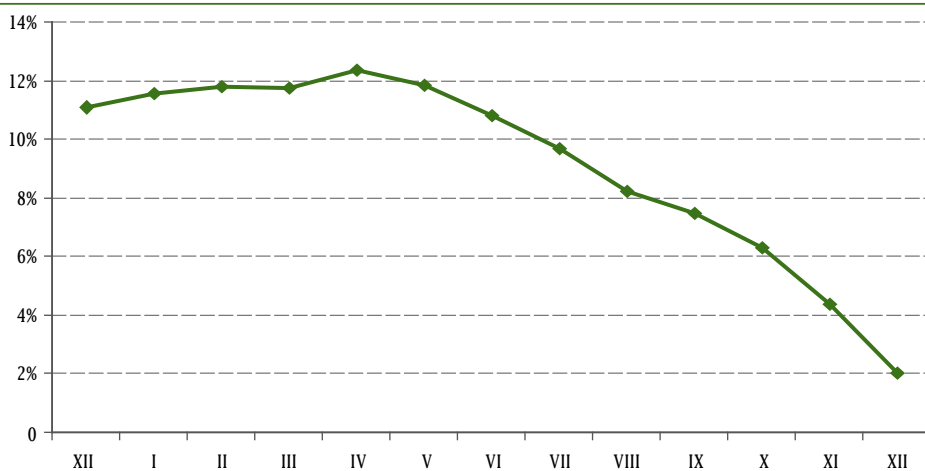
Dane w zakresie przeciętnego zatrudnienia dotyczą podmiotów gospodarczych sektora przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób oraz obejmują osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy oraz w niepełnym, po przeliczeniu na pełnozatrudnionych. Równoczesny spadek zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw oraz nieznaczny wzrost liczby pracujących tłumaczy obserwowany trend wzrostowy zatrudniania na podstawie umów cywilnoprawnych, co znajduje potwierdzenie w danych z innych źródeł¹⁵. Inną z przyczyn takiej sytuacji może być zatrudnianie w szarej strefie, jako reakcja pracodawców na trudną sytuację ekonomiczną.

Rośnie popularność elastycznych form zatrudnienia w Polsce. Cechą wyróżniającą polski rynek pracy na tle innych krajów UE jest wysoki udział form takich, jak umowy na czas określony. Według danych NBP 27% pracujących posiada taki typ umowy i jest to dwukrotnie wyższy odsetek niż np. w Niemczech lub we Francji. W niektórych branżach jest on jeszcze wyższy – przykładowo w budownictwie wynosi ok. 40%. Udział pracujących z umowami na czas określony w Polsce zwiększył się istotnie w ostatnich 10 latach.

Źródło: Badanie Ankiety Rynku Pracy. Raport 2013, Narodowy Bank Polski, www.nbp.pl.

Wzrost bezrobocia w roku 2013 był znacznie mniejszy niż rok wcześniej, bezrobocie wzrastało głównie na początku roku.

Wykres 13. Dynamika wzrostu liczby bezrobotnych w stosunku do roku poprzedniego w okresie XII 2012–XII 2013

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

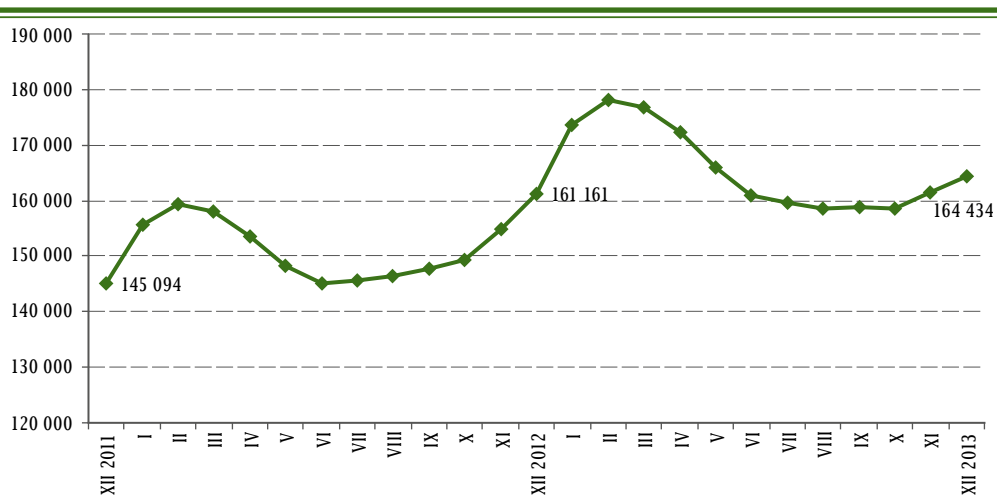
Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w małopolskich urzędach pracy wynosiła na koniec grudnia 2013 roku 164 434. W analogicznym okresie roku poprzedniego stan ten wyniósł 161 161 osób. Rok 2013 był więc kolejnym rokiem wzrostu bezrobocia, jednak wzrost ten wyniósł zaledwie 2% i był znacznie niższy niż w roku poprzednim (11%).

Podobnie jak w latach poprzednich bezrobocie wzrastało w 2013 roku do lutego, od marca zanotowano już jego spadek. Okres od marca do sierpnia rokrocznie cechuje się niższym poziomem bezrobocia zgodnie z tendencjami sezonowymi. W roku 2013 spadek liczby bezrobotnych następował do sierpnia, we wrześniu odnotowano nieznaczny wzrost (o 329 osób) a w październiku ponowny spadek. Listopad i grudzień to już tradycyjnie miesiące, gdy liczba

¹⁵ Wzrost liczby umów cywilnoprawnych na przestrzeni ostatnich kilku lat potwierdzają dane z GUS, ZUS, PIP oraz MPiPS. Por. *Umowy śmieciowe do kosza: Zobacz, jak rząd zabiera się za walkę z bezrobociem*, Dziennik Gazeta Prawna, 14.01.2014 <http://serwisy.gazetaprawna.pl/praca-i-kariera/artykuly/770297,umowy-smieciowe-do-kosza-zobacz-jak-rzad-zabiera-sie-za-walkę-z-bezrobociem.html>. Data pobrania: 28.01.2014.

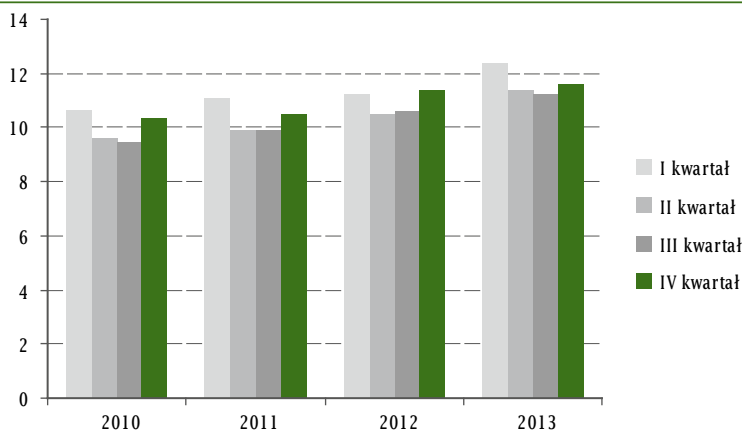
osób zarejestrowanych w urzędach pracy wzrasta (por. wykres 14). Rok 2013 cechuje wyjątkowo późny wzrost bezrobocia i, jak już wspomniano, stosunkowo niewielki.

Wykres 14. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Małopolsce w okresie XII 2011-XII 2013

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

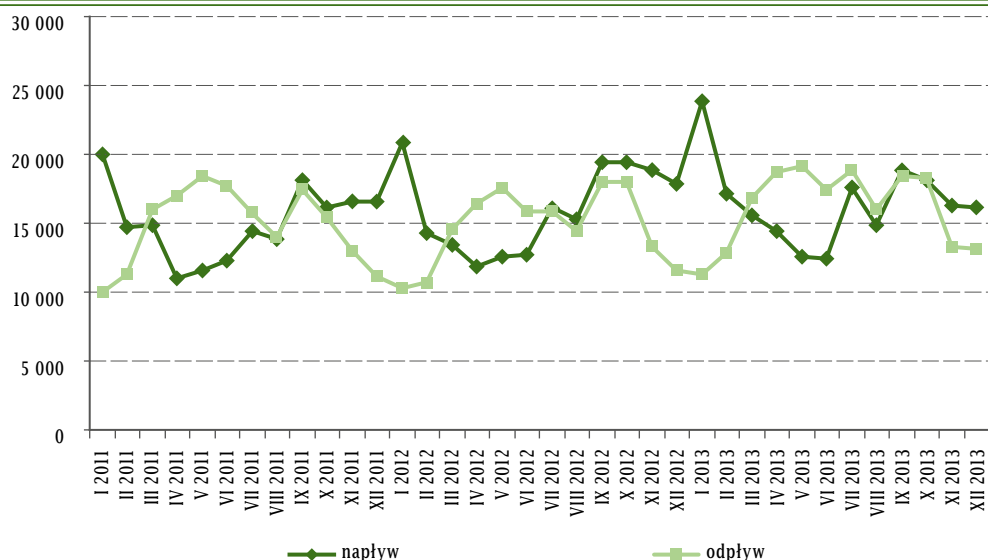
Wykres 15. Porównanie kwartalnych wartości stopy bezrobocia w Małopolsce w latach 2010-2013

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Również wartości kwartalne stopy bezrobocia w Małopolsce wskazują, iż największy wzrost bezrobocia w skali roku miał miejsce w I kwartale 2013 i wyniósł 1 p. proc. Wzrost stopy bezrobocia w czwartym kwartale był już ponad trzykrotnie mniejszy i wyniósł 0,3 p. proc. Dla porównania w roku 2012 wzrost stopy w pierwszym i czwartym kwartale był taki sam i wyniósł 0,8 p. proc. a w roku 2011 był zbliżony i wyniósł odpowiednio 0,7 i 0,6 p. proc.

Jeszcze w październiku więcej bezrobotnych wyrejestrowywało się z rejestrów PUP niż się do niech zgłaszało, co skutkowało późniejszym niż w latach poprzednich wzrostem bezrobocia. Zazwyczaj już we wrześniu nad odpływem bezrobotnych dominuje napływ.

Wykres 16. Napływ i odpływ bezrobotnych z rejestrów PUP w Małopolsce w latach 2011-2013

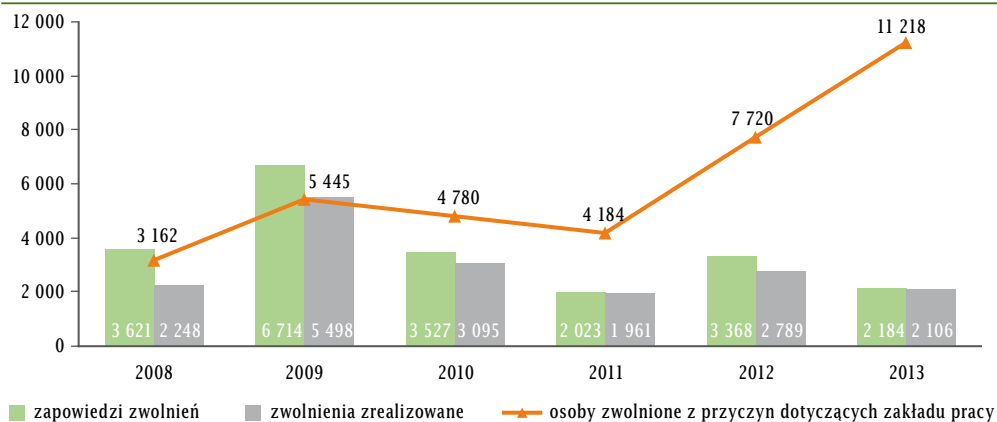
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS.

Wzrosła liczba osób zwolnionych z przyczyn zakładu pracy, ale główną przyczyną nie były zwolnienia grupowe. Zauważalnie zmniejszyła się skala zapowiadanych zwolnień grupowych, co świadczy o stosunkowo stabilnej sytuacji w branżach zatrudniających dużą liczbę pracowników.

W latach 2009-2011 notowano spadek liczby zwolnień grupowych zgłaszanych przez zakłady pracy. W 2012 r. nastąpił wzrost liczby zapowiadanych zwolnień, jak i ich realizacji. Dane za 2013 rok wskazują, że był to rok spadku w obu kategoriach. Jednocześnie, porównując dane z kilku ostatnich lat, należy zauważyć, że sytuacja w 2013 roku była podobna jak w roku 2011. W 2013 roku łącznie odnotowano zgłoszenia obejmujące 2 184 osoby. W porównaniu do 2009 roku, było tych osób trzykrotnie mniej, a do 2012 r. - mniej o 54%.

Kategorią wyodrębnianą w rejestrach urzędów pracy są osoby, które utraciły pracę z przyczyn dotyczących zakładów pracy. Jest to grupa szersza, której tylko część stanowią osoby, które utraciły pracę w wyniku tzw. zwolnień grupowych. W grupie tej notowany jest wzrost od roku 2012 r., który utrzymywał się nadal w 2013 roku osiągając poziom 11 tys., co w porównaniu do roku 2011 oznacza dwuipółkrotny wzrost.

Analizując dane dot. tej kategorii bezrobotnych oraz zapowiedzi i realizację zwolnień można wnioskować, że w latach 2007-2009 dominowały zwolnienia grupowe, a w ciągu ostatnich 3 lat do rejestrów PUP trafiała znaczna liczba osób zwolnionych z przyczyn leżących po stronie pracodawcy, ale nie były to zwolnienia o charakterze grupowym. Zwalniani byli pracownicy małych firm, a ewentualne zwolnienia w większych firmach nie przekraczały 10% załogi.

Wykres 17. Zwolnienia z przyczyn zakładów pracy w Małopolsce w latach 2008–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Najliczniejszą grupę pracowników zwolnionych z przyczyn pracodawcy w Małopolsce, którzy trafili do rejestrów powiatowych urzędów pracy, odnotowano w Krakowie (2 672 osób), w powiecie krakowskim (1 453 osób), wadowickim (1 213 osób) oraz oświęcimskim (1 197 osób). Analizując powyższe dane należy wziąć pod uwagę, że na terenie miasta Krakowa funkcjonuje najwięcej podmiotów gospodarczych w Małopolsce. Jest to również miasto o najniższej stopie bezrobocia w województwie. Najmniejsze zwolnienia w województwie odnotowano w powiatach miechowski (98 osób), proszowickim (106 osób) i tatrzańskim (160 osób).

Tabela 2. Osoby zwolnione z przyczyn dotyczących zakładu pracy według powiatów

powiaty	w I półroczu	w II półroczu	w roku 2013
m. Kraków	1 405	1 267	2 672
krakowski	769	684	1 453
wadowicki	737	476	1 213
oświęcimski	716	481	1 197
olkuski	619	549	1 168
nowotarski	630	502	1 132
nowosądecki	549	556	1 105
limanowski	574	434	1 008
wielicki	453	372	825
chrzanowski	377	417	794
tarnowski	328	305	633
suski	287	301	588
myślenicki	326	252	578
brzeski	341	228	569
gorlicki	302	262	564
m. Tarnów	231	138	369
bocheński	168	173	341
m. Nowy Sącz	146	111	257
dąbrowski	88	113	201
tatrzański	87	73	160
proszowicki	52	54	106
miechowski	64	34	98
razem	9 249	7 782	17 031

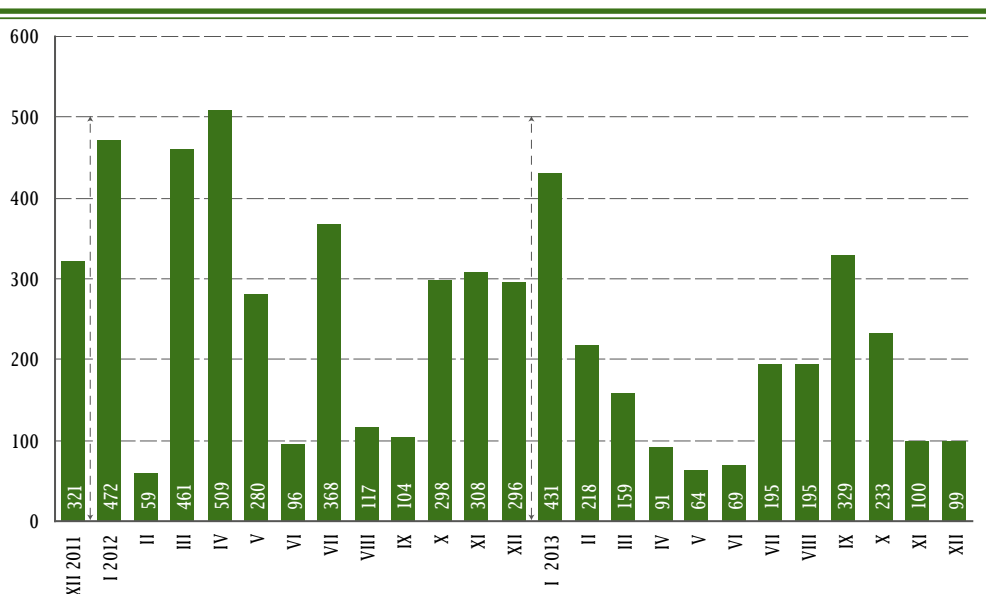
Źródło: opracowanie własne na podstawie MPiPS_Zał.1.

Od początku 2013 roku zapowiedzi zwolnień zgłosiło 60 małopolskich firm i dotyczyły one 2 184 osób. **Najwięcej zgłoszeń pochodziło z Krakowa (754 osób), Małopolski Zachodniej:** powiat chrzanowski (368 osób) oraz **subregionu tarnowskiego:** Tarnów (218 osób), powiat tarnowski (225 osób).

Realizacja tych zwolnień odpowiadała poziomowi ich zapowiedzi. Najwyższa realizacja nastąpiła w Krakowie (742 osób), powiecie chrzanowskim (407 osób) i Tarnowie (164 osób). Ponadto znaczne zwolnienia miały miejsce również w powiecie oświęcimskim (243 osób), chociaż zgłoszenia zwolnień obejmowały 63 osoby. Realizacja przewyższająca zgłoszenia jest efektem zapowiedzi zgłoszonych jeszcze końcem 2012 roku w branży motoryzacyjnej.

Dynamika zapowiedzi zwolnień była w drugim półroczu zauważalnie niższa niż w pierwszym. Od lipca do końca roku liczba osób naprzemiennie malała lub rosła, przy czym nie osiągnęła poziomu najwyższego, jaki nastąpił w styczniu 2013 roku.

Wykres 18. Zapowiedzi zwolnień z przyczyn zakładów pracy w Małopolsce (liczba osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Największy wzrost liczby osób objętych zamiarem zwolnień odnotowano na początku 2013 roku, co było wynikiem planowanych zwolnień w branżach: motoryzacyjnej (137 osób), budowlanej (81 osób), handlu detalicznego (71 osób) oraz administracji (70 osób). Drugim miesiącem, w którym odnotowano równie wysoki wzrost zapowiedzi był wrzesień, kiedy 200 osób pochodziło z jednej firmy, działającej w branży przetwórstwa spożywczego.

W 2013 roku na 13 branż omówionych w poniższej tabeli w czterech odnotowano wzrost, a w dziewięciu - spadek zapowiadanych zwolnień. Spośród 2 148 osób objętych planami zwolnień, najliczniejszą grupę stanowili pracownicy zatrudnieni w firmach działających w branży przetwórczej. Łącznie zgłoszono tu zwolnienia 1 029 osób, co stanowi 48% ogółu. Największe zapowiedzi zwolnień zgłoszone zostały przez firmy działające w przetwórstwie spożywczym i przemysłowym. Warto dodać, że w 2012 roku zgłoszenia w przetwórstwie przemysłowym były o 24% mniejsze. Kolejną najliczniejszą reprezentowaną branżą było budownictwo, jednakże w 2013 roku w tej branży wystąpił wyraźny, ponad trzykrotny, spadek. Wyraźny wzrost, porównując rok do roku, miał miejsce w ramach działalności usługowej, wsparcia biznesu, (prawie pięciokrotny) oraz w branży energetycznej (prawie czterokrotny). W sumie te dwie branże planowały zwolnienie ok. 300 osób.

Tabela 3. Liczba osób zgłoszonych do zwolnienia w województwie małopolskim w latach 2012-2013

branże	2012	2013
produkcja*	808	1 029 ↑
budownictwo	1 058	329 ↓
administracja publiczna, obrona narodowa, opieka zdrowotna i pomoc społeczna	250	233 ↓
energetyka	30	118 ↑
handel	230	131 ↓
farmaceutyka - produkcja i dystrybucja	28	80 ↑
działalności obsługi, wsparcia biznesu	41	191 ↑
finanse - ubezpieczenia	99	22 ↓
usługi czasu wolnego	32	21 ↓
edukacja	142	13 ↓
finanse - banki	47	16 ↓
telekomunikacja, media	294	1 ↓
transport	309	0 ↓
razem	3 368	2 184

* W tym branża motoryzacyjna.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Obserwujemy wzrost aktywności zawodowej mieszkańców i mniejszą skłonność do dezaktywizacji w sytuacji braku pracy. Dzieje się tak, chociaż wydłużył się okres poszukiwania pracy deklarowany w Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności.

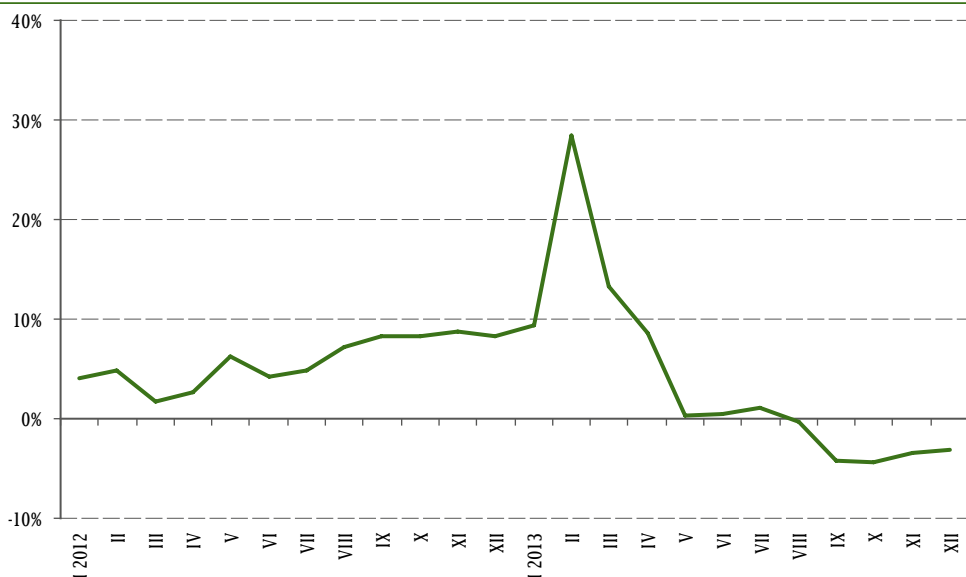
W III kwartale 2013 roku przeciętny czas poszukiwania pracy przez osoby bezrobotne w Małopolsce wyniósł 12,1 miesiąca. W porównaniu z analogicznym okresem roku 2012 okres ten wzrósł o 1,5 miesiąca. Średni czas poszukiwania pracy w Polsce w 2013 roku był krótszy od tego w regionie o 0,5-0,8 miesiąca, zależnie od kwartału, w którym było prowadzone badanie.

Mniejszej liczbie ofert w PUP i w Internecie towarzyszyła większa liczba wyrejestrowań z bezrobocia z tytułu podjęcia pracy. Wzrastający odpływ z rejestrów PUP z tytułu podjęcia pracy wskazuje na rosnące zaangażowanie osób bezrobotnych w proces poszukiwania pracy.

W 2013 roku w powiatowych urzędach pracy było mniej ofert o 3,2% w stosunku do 2012 roku. Według opracowania „Barometr ofert pracy”¹⁶, liczba ofert pracy publikowanych dla województwa małopolskiego w Internecie również się zmniejszyła (dane z października 2013 roku). Dynamika napływu ofert pracy do powiatowych urzędów pracy (w ujęciu rok analizowany do roku poprzedniego) prezentowana jest na poniższym wykresie. Wyraźny spadek widać już od II kwartału 2013 roku. Duża dynamika zanotowana w lutym była spowodowana wcześniejszą niż w roku poprzednim dostępnością środków na subsydiowane zatrudnienie¹⁷.

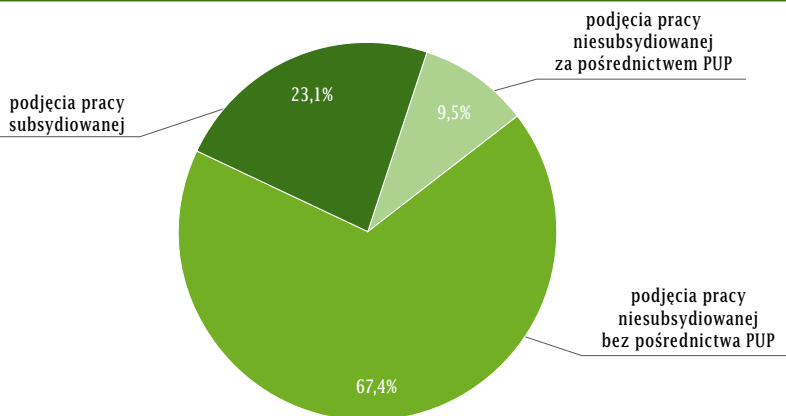
16 Opracowanie cykliczne publikowane przez Biuro Inwestycji i Cykli Ekonomicznych. Źródło: http://wsiz.rzeszow.pl/pl/Dokumenty_WSIIZ/pdf/BOP_10_2013.pdf, data pobrania: 28.01.2014.

17 W 2013 r. wcześniej niż w poprzednich latach rozpoczęto działania aktywizacyjne w projektach systemowych realizowanych przez PUP w ramach PO KL. W 2013 r. powiatowe urzędy pracy otrzymały pierwsze transze środków na realizację tych projektów już w lutym, podczas gdy w poprzednich latach miało to miejsce w okresie kwiecień-maj.

Wykres 19. Dynamika napływu ofert pracy do PUP w województwie małopolskim w latach 2012-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych powiatowych urzędów pracy z 2012-2013 r.

Mimo spadku liczby ofert pracy i wzrostu liczby osób bezrobotnych, wzrosła liczba podjęć pracy niesubsydiowanej (o 21%). Można to zjawisko tłumaczyć między innymi wzrostem zaangażowania osób bezrobotnych w proces poszukiwania pracy. Gdy sytuacja na rynku pracy jest trudna, więcej osób korzysta z usług powiatowych urzędów pracy – są wśród nich również osoby bardzo aktywne i zmotywowane do podjęcia pracy. Natomiast, gdy sytuacja poprawia się, w pierwszej kolejności z rejestrów odpływają osoby najaktywniejsze i najbardziej zdeterminowane, zostają natomiast osoby, które wymagają większego wsparcia w poszukiwaniu pracy – nie są na tyle samodzielne, by móc znaleźć zatrudnienie z własnej inicjatywy. Potwierdzają to dane, pokazujące, że osoby wyrejestrowane z tytułu podjęcia pracy w przeważającej mierze znajdują zatrudnienie bez pośrednictwa PUP (ponad 2/3 ogółu podejmujących pracę), a więc korzystając z ofert dostępnych poza urzędem. W sytuacji wyrejestrowania bezrobotnych najbardziej zmotywowanych, w rejestrach wzrasta udział osób niezainteresowanych w ogóle podjęciem zatrudnienia lub pracujących w szarej strefie.

Wykres 20. Struktura podjęć pracy przez bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Małopolsce w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Projekt „Holownik – nowa usługa aktywizacji zawodowej”

Zakończony w 2013 r. innowacyjny projekt miał na celu upowszechnienie w małopolskich instytucjach rynku pracy oraz instytucjach pomocy i integracji społecznej nowej metody pracy z osobami, które mają szczególnie duże problemy ze znalezieniem zatrudnienia – metody trenera zatrudnienia wspieranego (TZW). Projekt był realizowany przez Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie.

Efekty projektu:

- na 100 małopolskich instytucji rynku pracy, instytucji pomocy i integracji społecznej uczestniczących w spotkaniach upowszechniających nową metodę pracy, 60 wydelegowało 140 pracowników, którzy ukończyli ponad stugodzinne modułowe szkolenie z metody pracy TZW.
- 101 osób z 44 małopolskich instytucji i organizacji uczestniczyło w pilotażu metody pracy TZW. Reprezentowały one: 15 PUP, 9 ośrodków pomocy społecznej, OHP, 16 instytucji i organizacji (m.in. stowarzyszenia, fundacje, środowiskowe domy społeczne), 3 zakłady karne, WUP. Osoby uczestniczące w pilotażu korzystały z sesji superwizyjnych, coachingu, materiałów na platformie internetowej, szkolenia trenerskiego.
- Po pilotażu 35 instytucji zadeklarowało dalsze stosowanie metody pracy TZW.

Trenerzy zatrudnienia wspieranego objęli wsparciem 906 osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (na 800 założonych w projekcie; w tym 217 osób niepełnosprawnych), z czego **892** (z 550 założonych) **zakończyło udział w projekcie z efektem:**

- 256 osób zawarło umowę o pracę, w tym umowy cywilnoprawne, prace społecznie. użyteczne, prace interwencyjne
- 114 osób podjęło staż
- 164 osoby uczestniczyły w szkoleniach
- 19 osób założyło działalność gospodarczą, powstały 3 spółdzielnie socjalne
- 10 osób podjęło wolontariat
- 98 osób skorzystało z jobcoachingu (przyuczenia do wykonywania pracy odbywanego przy wsparciu trenera zatrudnienia wspieranego)
- 231 osób rozpoczęło inną aktywność (np. podjęcie nauki).

Efektywność zatrudnieniowa tej metody pracy wyniosła blisko 31%.

Źródło: www.holownik.wup-krakow.pl.

Porównanie danych z rejestrów bezrobotnych i BAEL, a także inne źródła, wskazują na wzrost szarej strefy (zarówno pracy „na czarno”, jak i pracy najemnej i działalności prowadzonej w sposób umożliwiający unikanie opodatkowania). Chociaż z prawnego i fiskalnego punktu widzenia jest to zjawisko negatywne, pozwala ono na utrzymanie aktywności ekonomicznej mieszkańców.

Charakterystycznym zjawiskiem (zaobserwowanym nie tylko w Polsce) jest wzrost udziału szarej strefy w okresie spowolnienia gospodarczego. W Polsce w III kwartale 2012 oraz 2013 roku stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła odpowiednio 12,4% i 13%, a stopa bezrobocia BAEL wyniosła odpowiednio 9,9% i 9,8%. Tak więc odpowiednio różnice między bezrobociem rejestrowanym, a deklarowanym, wyniosły od 2,5 do 3,2 punktu procentowego, co pośrednio świadczy o wzroście rozmiarów pracy nierejestrowanej i szarej strefy w tym czasie. Lokalny wzrost skali pracy nierejestrowanej potwierdzają również pracownicy powiatowych urzędów pracy biorący udział w badaniu „Barometr zawodów”.

Za **szarą strefę** w badaniach uznaje się obszar gospodarki, w którym dochody pochodzą z działalności niezakazanej przez prawo, ale są ukrywane w całości lub w części przed organami administracji państwowej, podatkowej, celnej, itp. Jednym z zakresów szarej strefy (obok takich obszarów, jak: nierejestrowany obrót towarami i usługami, unikanie opodatkowania i transfer dochodów za granicę) jest obszar dotyczący rynku pracy – nazywany **pracą nierejestrowaną**¹⁸. Rozmiar szarej strefy, mierzony jej udziałem procentowym w całej gospodarce, podawany jest najczęściej jako udział w PKB. Rozmiar zatrudnienia „na czarno” mierzony jest udziałem zatrudnienia w szarej strefie w zatrudnieniu ogółem.

Wydaje się, że zjawisko pracy nierejestrowanej jest w Polsce mocno zakorzenione jako model funkcjonowania podmiotów gospodarczych i osób na rynku pracy. Jest to z jednej strony uwarunkowane relatywnie dużym rozmiarem szarej strefy w Polsce (udział 24% PKB i wzrost w ujęciu wartościowym w latach 2009–2013)¹⁹, a ze strony społecznej relatywnie dużym poziomem przyzwolenia społecznego dla działania w sposób nieformalny.

Jeśli chodzi o przyczyny zjawisk szarej strefy i pracy nierejestrowanej, badania empiryczne wskazują, że najważniejszym powodem istnienia zapotrzebowania na produkty i usługi szarej strefy są różnice cen usług w oficjalnej i nieoficjalnej gospodarce (90% wskazań), a kolejnym wysokość podatków i składek na ubezpieczenie społeczne (73% wskazań)²⁰. Praca nierejestrowana jest także rozpowszechniona, gdyż z punktu widzenia pracodawców oznacza niższe koszty pracy. Kolejnym motywem pracy w szarej strefie jest możliwość ukrycia dochodów, która stwarza wielu pracownikom szansę na dostęp do świadczeń socjalnych, których przyznanie jest uzależnione od dochodów.

Generalnie, z prawnego i fiskalnego punktu widzenia istnienie szarej strefy jest dla gospodarki uważane za niekorzystne. Pomimo zwiększenia obrotów oraz zatrudnienia, szara strefa wywołuje bowiem szereg ujemnych skutków o charakterze gospodarczym i społecznym. Negatywnym skutkiem pracy w szarej strefie jest brak ochrony przez prawo pracy osób pracujących „na czarno”. Ponadto osoby te nie wypracowują dla siebie systemowego zabezpieczenia społecznego na przyszłość i mają utrudniony dostęp do bieżących świadczeń pracowniczych i zdrowotnych. W branżach, w których udział pracy nierejestrowanej rośnie, zaburza to warunki uczciwej konkurencji dla legalnie funkcjonujących podmiotów gospodarczych. W konsekwencji, zjawisko narasta na zasadzie sprzężenia zwrotnego. Uczciwie działające podmioty gospodarcze, chcąc obniżyć koszty działalności i sprostać konkurencji, są niejako zmuszane do zatrudniania pracowników w sposób nierejestrowany.

Niemniej jednak, zjawisko szarej strefy pozwala na utrzymanie aktywności ekonomicznej mieszkańców. Mimo iż wiele miejsc pracy nierejestrowanej to miejsca o niskiej produktywności, to stanowią one często podstawowe źródło dochodów poszczególnych gospodarstw domowych²¹. Z kolei pracownicy zatrudnieni w formie pracy nierejestrowanej są nabywcami towarów i usług, a co za tym idzie, zwiększają popyt konsumpcyjny, przyczyniając się w sposób pośredni do zwiększenia wpływów z tytułu podatku VAT. Podobnie firmy działające w szarej strefie zwiększają wpływy z podatku VAT za zakupione materiały do działalności – tym bardziej, że nie mogą otrzymać zwrotu VAT. Oba te zjawiska, czyli popyt konsumpcyjny i inwestycyjny szarej strefy, w pewnym zakresie przyczyniają się także do tworzenia nowych miejsc pracy legalnej.

18 GUS w Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) definiuje pracę nierejestrowaną jako: a) pracę najemną wykonywaną bez nawiązania stosunku pracy czyli bez umowy o pracę, umowy-zlecenia, umowy o dzieło lub jakiegokolwiek innej pisemnej umowy pomiędzy pracodawcą i pracownikiem, a pracodawca nie odprowadza na konto ZUS i Funduszu Pracy odpowiednich sum z tytułu wypłaconego wynagrodzenia; od dochodów z pracy nierejestrowanej nie są płacone podatki dochodowe; b) pracę na rachunek własny, gdy z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej nie są realizowane obowiązki finansowe wobec państwa (np. podatki).

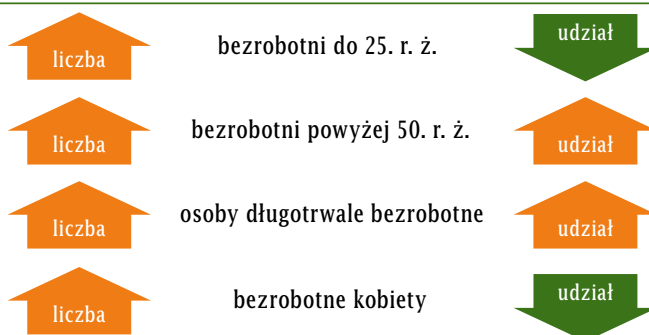
19 Schneider Friedrich, *The Shadow Economy in Europe*, 2013, AT Kearney inc., 2013, s. 23.

20 Pater Krzysztof, *Przyczyny pracy nierejestrowanej, jej skala, charakter i skutki społeczne. Synteza raportu końcowego z badań*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych i CBOS, Warszawa, listopad 2007 r.

21 *Praca nierejestrowana w Polsce w 2010 roku*, GUS, Warszawa 2011.

Szanse znalezienia pracy są zróżnicowane dla poszczególnych grup mieszkańców Małopolski. Różnice dotyczą zwłaszcza grup wiekowych (spadek udziału w rejestrach kobiet i osób do 25. r. ż., wzrost udziału osób po 50. r. ż.), obszarów terytorialnych oraz branż.

Rysunek 1. Zmiany liczby i udziału osób bezrobotnych w latach 2012–2013 w rejestrach PUP w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych powiatowych urzędów pracy z 2012 i 2013 r.

Obliczono na podstawie liczby osób bezrobotnych w poszczególnych kategoriach w stosunku do liczby bezrobotnych ogółem.

Poszukujący pracy mieszkańcy Małopolski w różnym stopniu doświadczają trudności na rynku pracy. Wydaje się, że wbrew opiniom pojawiającym się w mediach, sytuacja osób młodych nie jest wcale najtrudniejsza – zwłaszcza w Krakowie.

Pomimo, że wzrosła liczba osób młodych rejestrujących się w powiatowych urzędach pracy w Małopolsce, to ich odsetek w ogóle bezrobotnych zmalał, co oznacza, że grupę tę cechowała relatywnie lepsza sytuacja na tle osób starszych. Podobnie wyglądała sytuacja kobiet – wzrost liczby osób bezrobotnych w rejestrach PUP w 2013 roku odbył się głównie za sprawą mężczyzn. W dużo trudniejszej sytuacji na rynku pracy znajdują się pracownicy w wieku 50 lat i więcej. Wyniki badań pokazują, że osoby te gorzej niż młodzi radzą sobie z perspektywą utraty lub nawet zmiany pracy²². Choć posiadają duże doświadczenie zawodowe, to częściej obawiają się zmian, cechuje ich mniejsza mobilność (także przestrzenna), ponadto nie zawsze łatwo przychodzi im nauka nowych umiejętności.

Tabela 4. Odsetek osób bezrobotnych poszczególnych kategorii w bezrobotnych ogółem w grudniu 2012 i 2013 roku

	XII 2012	XII 2013
bezrobotni w wieku do 25. r. ż.	24,6%	23,3%
bezrobotni w wieku pow. 50. r. ż.	19,2%	20,9%
długotrwale bezrobotni	47,5%	51,5%
kobiety	52,2%	51,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

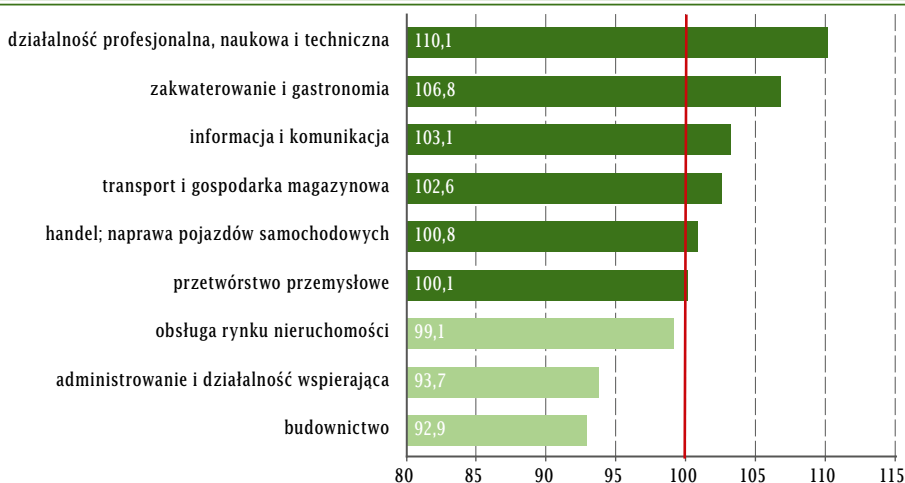
Wśród osób młodych szczególnie dobrze radzą sobie osoby z wykształceniem wyższym. Nie jest to oczywiście regułą dla każdego kierunku kształcenia. Jednak po przeanalizowaniu danych dotyczących rejestracji absolwentów małopolskich uczelni w powiatowych urzędach pracy na przestrzeni ostatnich kilku lat i porównaniu tych danych z ogólną liczbą absolwentów małopolskich szkół wyższych, widać spadek odsetka rejestrujących się w PUP absolwentów

²² Por. wyniki sondażu *Monitor Rynku Pracy*, Instytut Badawczy Randstad, lipiec 2013, <http://www.randstad.pl/o-randstad/institut-badawczy-randstad/monitor-ryнку-pracy>, data pobrania: 30.01.2014.

w ogóle opuszczających mury uczelni od 2010 roku²³. Fenomen ten można wytłumaczyć dynamicznym rozwojem branż zatrudniających absolwentów, a więc BPO/SSC oraz ITO/IT²⁴.

Sytuacja zatrudnieniowa w poszczególnych branżach jest znacznie zróżnicowana. Największy wzrost przeciętnego zatrudnienia wystąpił w sekcji M „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”. Wzrost o ponad 10% nie dziwi, gdyż w ramach tej sekcji zgrupowane są m.in.: duże centra usług wspólnych oraz outsourcingu procesów biznesowych, takie jak: IBM, Motorola, State Street, Herbalife, PMI SCE, HCL. Znaczący wzrost zatrudnienia zanotowano również w branży hotelarsko-restauracyjnej oraz sekcji J „Informacja i komunikacja” (firmy z branży IT oraz telekomunikacyjnej). W tych dwóch sekcjach również przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto wyróżniają się znacząco na tle średniej w sektorze przedsiębiorstw (por. wykres 9 na s. 14). Jeśli chodzi o zatrudnienie, to „na plusie” w stosunku do 2012 r. znalazła się również branża transportowa, która rozwija się zwłaszcza w południowej części województwa (Nowy Sącz i powiat nowosądecki). W handlu oraz przetwórstwie przemysłowym zatrudnienie utrzymało się na podobnym poziomie. Sekcje, w których zanotowano spadki, to obsługa rynku nieruchomości, administrowanie i działalność wspierająca (tj. przede wszystkim działalność agencji ochrony osób i mienia, działalność związana ze sprzątnięciem i utrzymaniem terenów zieleni) oraz budownictwo. Spadek zatrudnienia w budownictwie (o ok. 7%) jest pochodną pogarszającej się sytuacji branży obserwowanej od około dwóch lat.

Wykres 21. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw według sekcji PKD w Małopolsce w 2013 roku w stosunku do 2012 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z listopada 2012 i 2013 roku, Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Wciąż branżą o najwyższym przyroście zatrudnienia pozostaje outsourcing. Kraków kolejny rok z rzędu awansował w światowym rankingu najlepszych lokalizacji dla inwestorów z branży outsourcingowej i znalazł się na 9. pozycji i na pierwszym miejscu w Europie²⁵. W outsourcingu znajdują pracę osoby z wyższym wykształceniem, głównie młode, w tym również bez doświadczenia zawodowego. Warunkiem jest jednak bardzo dobra znajomość jednego lub dwóch języków obcych. Usługi biznesowe to obecnie bardzo istotna branża z punktu widzenia sytuacji absolwentów małopolskich uczelni. Faktyczny wzrost zatrudnienia w outsourcingu jest wyższy niż średni wzrost notowany dla sekcji M. Według różnych szacunków w 2013 roku wyniósł on od 25% do 30%²⁶. Branża usług biznesowych jest o tyle specyficzna, że w momencie

23 Jelonek Magda, Mazur Beata, *Edukacja – urząd pracy – zatrudnienie. Analiza sytuacji absolwentów rejestrujących się w małopolskich urzędach pracy*, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, 2014.

24 *Sektor usług biznesowych w Małopolsce. Stan i perspektywy rozwoju*, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, 2013.

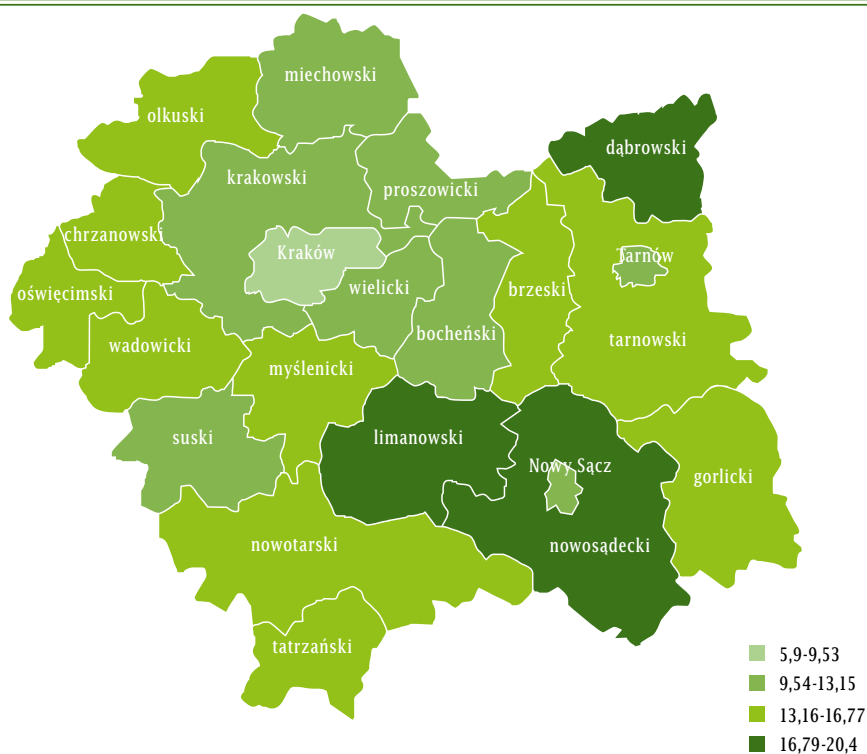
25 Por. raport firmy doradczej Tholons 2014 *Tholons Top 100 Outsourcing Destinations*. Ranking powstaje w oparciu o takie dane, jak: ilość i jakość zasobów ludzkich, wykształcenie dostępnych pracowników, koszty prowadzenia działalności, dostępną infrastrukturę, ryzyko inwestycyjne i jakość życia. Źródło: http://www.tholons.com/nl_pdf/Whitepaper_December_2013.pdf, data pobrania: 29.01.2014.

26 *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w 2013 w Polsce*, ABSL, <http://www.absl.pl/pl/reports>, data pobrania: 31.01.2014.

pogorszenia sytuacji ekonomicznej, rozwija się najbardziej dynamicznie²⁷. Firmy zlokalizowane w krajach bogatszych szukają oszczędności i przenoszą część swoich działań do krajów, w których siła robocza jest tańsza, tworząc centra usług wspólnych lub zlecając niektóre procesy wyspecjalizowanym firmom (outsourcing). Małopolska stwarza bardzo dobre warunki rozwoju dla tego typu biznesu, w związku z czym coraz więcej firm decyduje się na otwarcie swoich centrów właśnie u nas²⁸.

Analizując szanse znalezienia zatrudnienia w Małopolsce pod kątem obszarów terytorialnych warto zaznaczyć, że najniższą stopę bezrobocia zanotowano w trzech największych miastach województwa: Krakowie, Tarnowie i w Nowym Sączu oraz w powiecie krakowskim. Relatywnie dobrą sytuacją charakteryzowały się również powiaty bocheński oraz miechowski. Najwyższa wartość wskaźnika, podobnie jak w 2012 roku, wystąpiła w powiecie dąbrowskim – stopa bezrobocia osiągnęła tu poziom 20,4%. Na przestrzeni roku wskaźnik zwiększył się w tym powiecie o 0,5 p. proc. W siedmiu z 22 małopolskich powiatów stopa bezrobocia spadła w stosunku do 2012 roku. Największe spadki zanotowano w powiatach: olkuskim, myślenickim i mieście Tarnowie. Powiatem, gdzie w tym czasie zaobserwowano najwyższy wzrost wskaźnika, był powiat gorlicki. Średnia stopa bezrobocia rejestrowanego dla województwa wyniosła w 2013 r. 11,6%, co stanowi poziom zbliżony do roku poprzedniego.

Mapa 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec 2013 roku w Małopolsce

Źródło: Internetowy Obserwator Statystyk Społecznych, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie.

Najbardziej wyróżniającym się obszarem na terenie województwa jest niewątpliwie Kraków i jego najbliższe okolice. Jest to obszar o najniższej stopie bezrobocia (5,9%) i relatywnie najlepszej sytuacji ze względu na duże zagęszczenie firm, w tym również tych działających w przylegających do miasta strefach ekonomicznych.

Zapotrzebowanie na pracowników w Krakowie pokazują wyniki badania „Barometr zawodów 2014”. Podczas gdy dla całego województwa wskazano jedynie pięć zawodów deficytowych,

²⁷ Zadroga Aneta, *Branża, która rozwija się w Krakowie mimo kryzysu* [online], Gazeta.pl 31.12.2011, http://krakow.gazeta.pl/krakow/1,44425,10894304,Branza_ktora_rozwija_sie_w_Krakowie_mimo_kryzysu.html, data pobrania: 25.02.2014.

²⁸ *Sektor usług biznesowych w Małopolsce...*

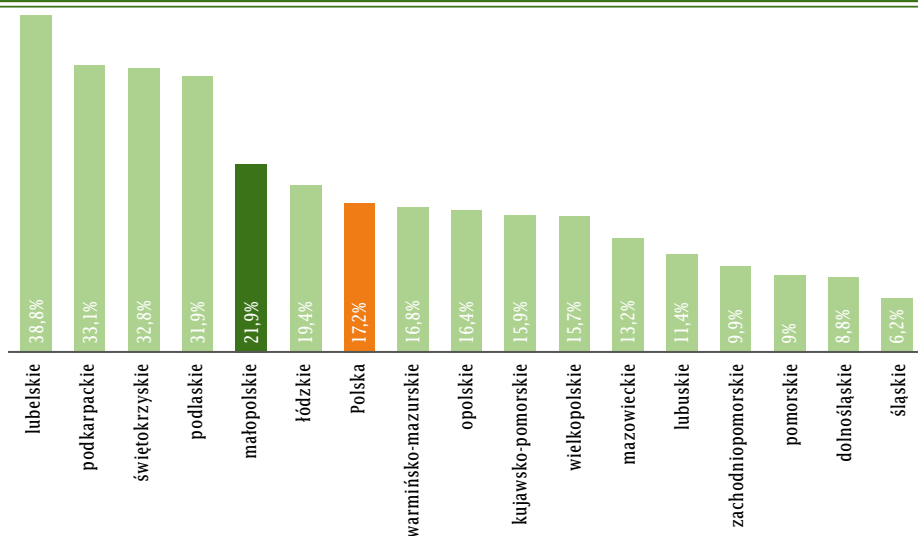
(a więc takich, w których w nadchodzącym roku nie powinno być trudności ze znalezieniem zatrudnienia pod warunkiem posiadania odpowiednich kwalifikacji), w Krakowie wyłoniono takich zawodów 18²⁹. Wśród nich znalazły się profesje będące w centrum zainteresowania wspomnianych branż BPO/SSC i ITO/IT (w tym: pracownicy ds. finansowo-księgowych ze znajomością języków obcych, kadra kierownicza i menedżerowie, programiści i administratorzy stron internetowych, projektanci i administratorzy baz danych, administratorzy systemów komputerowych, specjaliści ds. finansowych), ale również takie zawody jak: analitycy i operatorzy systemów teleinformatycznych, inżynierowie automatyki i robotyki, inżynierowie elektrycy, diagnosty samochodowi, operatorzy urządzeń dźwigowo-transportowych, lekarze czy szefowie kuchni. Kraków stwarza możliwości dla wykwalifikowanych specjalistów, w tym również, jak zostało powiedziane, dla dużej grupy absolwentów małopolskich uczelni wyższych.

Jednak nie wszyscy z nich mają równe szanse na rynku pracy. Absolwenci najpopularniejszych kierunków studiów o profilu społecznym (socjologowie i specjaliści ds. badań społeczno-ekonomicznych, politolodzy, historycy i filozofowie), pedagogicy (pedagodzy, nauczyciele nauczania początkowego, nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących), a także części kierunków ścisłych (geologowie, geografowie i geofizycy, inżynierowie chemicy i chemicy, inżynierowie inżynierii środowiska) natrafiają na duże trudności na rynku pracy, jeśli chcą znaleźć pracę w swoim zawodzie. Dlatego ważna jest elastyczność, gotowość do przekwalifikowania oraz uzupełniania swoich kwalifikacji, a także mobilność przestrzenna.

Struktura siły roboczej na wsi zmienia się – rośnie udział pracujących w rolnictwie, skala bezrobocia ukrytego w rolnictwie nie zmniejsza się.

Małopolska należy do województw charakteryzujących się wysokim udziałem pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie. W 2012 roku z odsetkiem na poziomie 21,9% plasowała się pod tym względem na 5. miejscu w kraju.

Wykres 22. Odsetek pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie w podziale na województwa w 2012 roku

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Wysoki udział pracujących w rolnictwie nie przekłada się na proporcjonalną wysokość PKB – w 2005 roku 18% pracujących mieszkańców Małopolski pracowało w rolnictwie, natomiast PKB wytworzone w sektorze stanowiło ok. 3% powyższego wskaźnika w regionie. Dane za 2010 rok ukazują pogorszenie sytuacji w tym zakresie – rolnictwo, pomimo wzrostu jego udziału w populacji pracujących, odnotowało spadek efektywności ekonomicznej. Populacja 22% pracujących w rolnictwie wytworzyła zaledwie 1,7% PKB. Łączy się to z dużym rozdrobnieniem gospodarstw rolnych oraz ich ukierunkowaniem na produkcję na potrzeby własne.

29 Pełne wyniki badania są dostępne na stronie: www.barometr.obserwatorium.malopolska.pl.

Małopolskie gospodarstwa rolne mają niewielką powierzchnię i, co gorsza, obserwuje się w tym zakresie tendencję malejącą. W 1996 r. średnia powierzchnia 1 gospodarstwa wynosiła 4,2 ha, a w 2010 r. - 3 ha. (dla porównania w 2010 r. średnia powierzchnia gospodarstwa wynosiła w woj. mazowieckim 8,4 ha, w woj. wielkopolskim 12 ha, a w woj. zachodniopomorskim 23,2 ha).

W okresie pomiędzy spisem rolnym przeprowadzonym w 1998 roku, a spisem przeprowadzonym w 2002 roku odnotowano spadek liczby pracujących w sektorze rolnictwa. Natomiast wyniki spisu rolnego z 2010 roku były zaskakujące, ponieważ ustalono, że liczba pracujących w tym obszarze wzrosła. Małopolska nie była pod tym względem odosobniona, ponieważ podobna tendencja obserwowana była w całym kraju. Zjawisko to może być rezultatem spowolnienia gospodarczego, ponieważ rolnictwo zawsze stanowiło rodzaj bufora, akumulując w okresie trudniejszej sytuacji na rynku pracy nadwyżki siły roboczej. Zachętą do podejmowania pracy w rolnictwie mogły być również wprowadzone w Polsce po 2004 r. dopłaty unijne. Z kolei dane oparte na badaniach BAEL wskazują, że maleje liczba i udział osób twierdzących, że pracują w rolnictwie. Oznacza to, że zmniejsza się liczba faktycznie pracujących w tym sektorze natomiast, wzrasta skala bezrobocia ukrytego w tym obszarze.

Poprawiają się nastroje uczestników rynku pracy (w badaniach koniunktury oraz nastrojów pracodawców, pracowników i osób poszukujących pracy).

W 2013 roku nastroje pracodawców nie były pozytywne, jednak zanotowano poprawę w stosunku do roku 2012. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury³⁰ we wszystkich branżach wzrósł. Najbardziej pozytywne nastroje cechowały przedsiębiorców z sekcji przetwórstwa przemysłowego. Znaczącą poprawę zaobserwowano również w zakwaterowaniu i usługach gastronomicznych, w budownictwie i w transporcie, chociaż we wszystkich tych branżach w 2013 r. wciąż więcej pracodawców oceniało sytuację negatywnie (wskaźnik był ujemny). Pozytywne przewidywania formułowali natomiast przedstawiciele sekcji „Informacja i komunikacja”. Przedsiębiorcy z branży handel detaliczny i hurtowy formułowali umiarkowanie negatywne opinie.

Na poprawę nastrojów – tj. ożywienie koniunktury w sektorze przedsiębiorstw w całym kraju – wskazują również wyniki badań Narodowego Banku Polskiego³¹. W IV kwartale 2013 r. powoli rosła opłacalność sprzedaży, znalezienie odbiorców na produkty rodziło mniej problemów, poprawiły się również prognozy w zakresie zatrudnienia. W naszym regionie można było dostrzec podobne tendencje. Według „Barometru Manpower Perspektyw Zatrudnienia”³² plany zatrudnienia pracodawców z regionu południowego (Małopolska oraz Śląsk) poprawiały się w 2013 r. z kwartału na kwartał. Prognoza netto zatrudnienia na II kwartał była jeszcze ujemna (więcej pracodawców planowało zwalniać niż zatrudniać pracowników), jednak w kolejnych kwartałach proporcje się odwróciły. Różnica między pracodawcami planującymi zwiększać zatrudnienie, a tymi którzy przewidywali zwolnienia w IV kwartale 2013 r. wyniosła 5 p. proc. na korzyść tych pierwszych. Prognozy pracodawców na I kwartał 2014 były jeszcze bardziej optymistyczne.

Również wyniki ogólnopolskich badań opinii osób pracujących pokazują, że drugi kwartał 2013 roku przyniósł poprawę nastrojów³³. Była to pierwsza pozytywna zmiana zaobserwowana w badaniu od roku. Badani pracownicy nieco rzadziej obawiali się utraty pracy, chociaż obawa ta nadal dotyczyła blisko co trzeciego respondenta. Ponad 2/3 badanych oceniło natomiast, że w ciągu nadchodzącego półrocza mają szanse na znalezienie porównywalnego do obecnego stanowiska w innej firmie. Optymizm nie dotyczy jednak wszystkich w równym stopniu. Znaczący wzrost obaw o utratę stanowiska zaobserwowano u pracowników najstarszych (41%). Podobnie wysokie były też obawy osób najmłodszych, rozpoczynających swoją karierę za-

30 Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury uwzględnia opinie przedsiębiorców dotyczące bieżącej i przewidywanej ogólnej sytuacji gospodarczej przedsiębiorstw. Przyjmuje wartości od -100 do +100, przy czym wartości poniżej zera są oceniane jako negatywne (wskazujące na gorszą koniunkturę), a powyżej zera – jako pozytywne (wskazujące na dobrą koniunkturę). Więcej na temat metodologii badania koniunktury GUS: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/kon_badanie_koniunktury_gospodarczej_27052013.pdf.

31 *Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury w IV kwartale 2013 r. oraz prognoz koniunktury na I kwartał 2014 r.*, Narodowy Bank Polski, http://www.nbp.pl/home.aspx?c=/ascx/koniunktura_prezentacja.ascx, data pobrania: 30.01.2014.

32 Por. wyniki kolejnych edycji badania *Barometr Manpower Perspektyw Zatrudnienia*, <http://www.manpowergroup.pl/pl/raporty-ryнку-pracy/barometr-manpower-perspektyw-zatrudnienia.html>.

33 *Monitor Rynku Pracy*, Randstad, <http://www.randstad.pl/o-randstad/instytut-badawczy-randstad/monitor-ryнку-pracy>, data pobrania: 30.01.2014.

wodową (39%). Ponadto, o ile w przypadku oceny możliwości znalezienia nowej pracy młodszy respondenci badania (18-34 lata) byli najbardziej optymistyczni, to najstarsi pracownicy nie najlepiej oceniali swoje szanse.

Projekt „Konservator – program aktywizacji zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia”

Celem projektu jest pomoc w powrocie do pracy osobom, którym przez dłuższy czas nie udało się znaleźć zatrudnienia, bądź też nieposiadającym poszukiwanych kwalifikacji zawodowych lub doświadczenia zawodowego. Jest finansowany przy wsparciu środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Do końca 2014 r. zaktywizowanych zostanie 710 osób (w tym 190 osób w rozpoczynającej się tegorocznej edycji projektu). W latach 2011-2013 w projekcie uczestniczyło 145 osób powyżej 50. roku życia (28% ogółu uczestników) oraz 90 osób poniżej 24. roku życia (17% ogółu uczestników); 58% uczestników stanowiły osoby długotrwale bezrobotne. Ponad połowa uczestników znalazła pracę po zakończeniu udziału w projekcie (w tym blisko 40% uczestników mających powyżej 50. roku życia i 44% uczestników poniżej 24. roku życia).

Uczestnicy projektu otrzymują kompleksowe wsparcie: 5- lub 6-miesięczne zatrudnienie subsydiowane lub staż zawodowy, uzupełnione o usługi doradztwa zawodowego (doradztwo indywidualne, grupowe warsztaty poszukiwania pracy, pośrednictwo pracy). Część uczestników bierze też udział w szkoleniach zawodowych, uzupełniających bądź podnoszących ich kwalifikacje zawodowe.

Praca bądź staże zawodowe są prowadzone w instytucjach związanych z ochroną substancji zabytkowej i dziedzictwa kulturowego Małopolski. Udział tych instytucji w projekcie oznacza dla nich wsparcie kadrowe – dla muzeów, galerii, bibliotek i domów kultury to możliwość lepszej realizacji swojej oferty programowej. Dzięki uczestnikom projektu, pracującym w charakterze informatorów i przewodników, a także osób wykonujących drobne prace konserwatorskie i renowacyjne, odżył i zyskał na atrakcyjności Małopolski Szlak Architektury Drewnianej, sztandarowy regionalny produkt turystyczno-kulturalny.

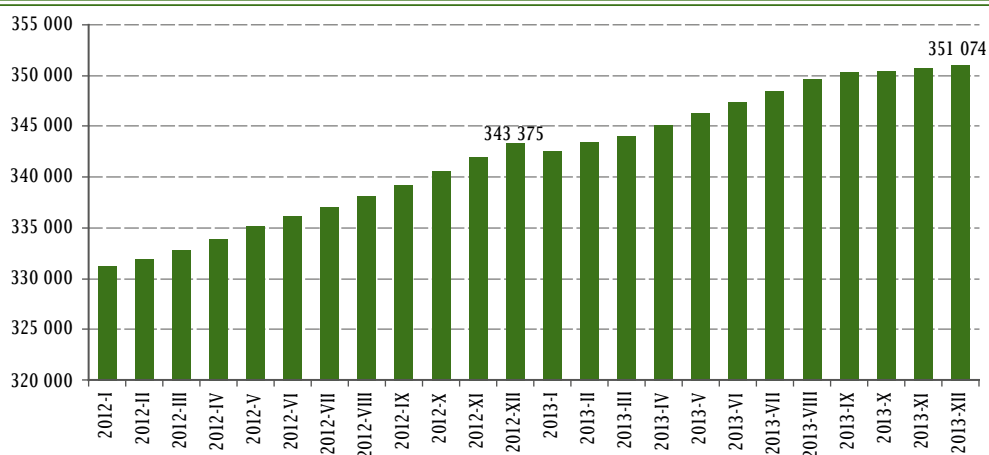
Projekt otrzymał I nagrodę w organizowanym przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju konkursie „Dobre praktyki EFS 2013”.

Źródło: <http://wup-krakow.pl/projekty-wup/konservator>.

W Małopolsce dalej rozwija się przedsiębiorczość.

Na koniec 2013 r. w rejestrze REGON w Małopolsce zarejestrowanych było niemal 351,1 tys. podmiotów gospodarki narodowej, o 2,2% więcej niż w roku poprzednim. Wzrost ten odbywał się przede wszystkim dzięki rozwojowi sektora prywatnego bazującego na rodzimym kapitale. Wzrosła też liczba firm z kapitałem zagranicznym (w przypadku spółek handlowych – o 6,6% do niemal 4,5 tys.)³⁴.

34 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie małopolskim. Stan na koniec 2013 r., Informacja sygnalna nr 1, Urząd Statystyczny w Krakowie, luty 2014 r.

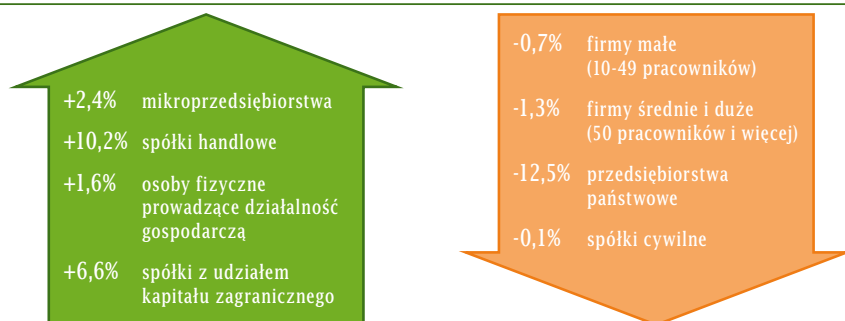
Wykres 23. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie małopolskim (stan w końcu okresu)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Wzrost liczby podmiotów gospodarczych nastąpił w niemal wszystkich sekcjach reprezentowanych w Małopolsce – poza rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem (sekcja A – spadek o 8,2%). Znaczący wzrost liczby podmiotów dotyczył sekcji „wiedzochłonnych”, przede wszystkim „Działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej” (o 5%), „Informacji i komunikacji” (o 6,8%), „Opieki zdrowotnej i pomocy społecznej” (o 4,9%). Znacząco zwiększyła się też liczba firm budowlanych (o 2,3%), przez co stanowiły one już 13,5% wszystkich firm w regionie.

„Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”, która jest czwartą co do liczby podmiotów sekcją w Małopolsce, stanowi 9,1% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w województwie. W roku 2013 10% nowych podmiotów (3,1 tys.) rejestrowało się w Małopolsce właśnie w tej sekcji. Większa liczba nowych podmiotów pojawiła się w sekcjach najliczniej reprezentowanych w Małopolsce, tj. w handlu i naprawie pojazdów (7,7 tys.) oraz w budownictwie (5,2 tys.). Są to jednak sekcje charakteryzujące się dużą rotacją (w 2013 r. wyrejestrowano z nich odpowiednio 7,1 tys. i 4,2 tys.).

W ciągu całego roku 2013 zarejestrowano 31,2 tys. nowych podmiotów gospodarczych (w tym 25,8 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą), wyrejestrowano 23,3 tys. podmiotów (w tym 21,7 tys. osób fizycznych). Uwagę zwraca duża liczba nowozarejestrowanych spółek handlowych – 3,2 tys. i mała liczba ich wyrejestrowań – 0,4 tys.

Rysunek 2. Zmiany w REGON w województwie małopolskim w 2013 r. w porównaniu z 2012 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Na koniec grudnia liczba zarejestrowanych w Małopolsce działalności osób fizycznych wyniosła niemal 261,6 tys., czyli 74,5% wszystkich podmiotów gospodarczych, co oznacza nieznaczny spadek ich udziału. Spółki cywilne, które w prawie gospodarczym traktowane są jako działalno-

ści dwóch lub więcej osób fizycznych, współpracujących przy prowadzeniu działalności gospodarczej (a nie jak spółka prawa handlowego), zanotowały trend spadkowy (ich liczba zmniejszyła się o 0,1% do 27,8 tys.). W porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła też liczba firm zawieszonych w REGON (i wyniosła 35 tys.), wśród których ogromną większość stanowiły działalności osób fizycznych. Wskazuje to na nieznaczny spadek popularności samozatrudnienia. Jednocześnie przybyło mikroprzedsiębiorstw. Nastąpił też wzrost liczby spółek handlowych – zarówno z kapitałem krajowym, jak i z udziałem kapitału zagranicznego.

W trakcie pogorszenia się sytuacji na rynku pracy podjęcie samozatrudnienia było postrzegane jako szansa. Chociaż część była do tego nakłaniana przez dotychczasowych pracodawców kierujących się chęcią obniżenia kosztów pracy, wiele osób decydowało się na podjęcie własnej działalności z innych przyczyn. Jak wynika z przeprowadzonego na zlecenie WUP w Krakowie badania osób, które otrzymały dotacje na podjęcie działalności gospodarczej z Europejskiego Funduszu Społecznego, główną motywacją była możliwość uzyskania niezależności związanej z pracą na swoim oraz realizacji swoich pomysłów i koncepcji. Dla osób niepracujących w chwili ubiegania się o dotację bardzo istotne było również zapewnienie sobie źródła utrzymania.

Aktywność mieszkańców przejawia się również udziałem w kształceniu dorosłych.

W Polsce aktywność edukacyjna osób dorosłych dotyczy przede wszystkim osób młodych i bazuje głównie na kształceniu formalnym. Jeśli brać pod uwagę wszystkie osoby powyżej 18. roku życia uczące się, to okazuje się, że ponad 90% dorosłych kształci się w trybie szkolnym lub na uczelniach wyższych³⁵.

Na studiach doktoranckich w roku akademickim 2012/2013 studiowało 6 300 osób³⁶ (o 500 więcej, niż w poprzednim roku akademickim), w tym ponad połowa kobiet. Systematyczny wzrost liczby doktorantów obserwowany jest co roku. W przypadku organizacji studiów doktoranckich mamy do czynienia ze znaczącą – ponad 90-procentową dominacją uczelni publicznych. Studia doktoranckie realizowane były w 18 dziedzinach nauki, niemal 50% studentów pogłębiało wiedzę na uniwersytetach, ponad 18% na wyższych uczelniach technicznych.

Zmalała natomiast popularność studiów podyplomowych. Wraz ze spadkiem ogólnej liczby studentów w Małopolsce w roku akademickim 2012/2013 (o około 2,5%), spadła także liczba uczestników studiów podyplomowych³⁷. W roku akademickim 2011/2012 na studiach podyplomowych kształciło się łącznie 16 556 studentów³⁸, rok później ok. 13 900 osób. Spadek wyniósł więc niemal 16%. Największa liczba słuchaczy studiów podyplomowych kształciła się w szkołach wyższych o profilu technicznym i ekonomicznym.

W ramach projektów realizowanych w Priorytecie VIII Regionalne Kadry Gospodarki Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w Małopolsce:

- 18 tys. firm przeszkoliło swoich pracowników
- 72 tys. pracowników podniosło swoje kwalifikacje
- 11 tys. uczestników szkoleń stanowili pracownicy w wieku 50+
- 1,7 tys. osób przeszkoliło się w zakresie rozpoczynania działalności gospodarczej typu spin off/spin out (w tym 374 osoby rozpoczęły działalność gospodarczą).

Wśród osób po 24. roku życia, mających w większości za sobą etap edukacji formalnej, wzrasta znaczenie kształcenia w trybie pozaszkolnym. Aktywność ta realizowana jest przede wszystkim w formie kursów i szkoleń, finansowanych zarówno ze środków własnych mieszkańców, ze środków pracodawców oraz ze środków publicznych – Funduszu Pracy czy Europejskiego Funduszu Społecznego.

35 Grabowska Izabela i in., *Warunki życia gospodarstw domowych. Edukacja i kapitał ludzki. [w:] Diagnoza Społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków – Raport.*, [Special issue]. Contemporary Economics, 7, 84-102 DOI: 10.5709/ce.1897-9254.101, 2013.

36 *Szkoły wyższe w województwie małopolskim w roku akademickim 2012/2013*, Małopolski Ośrodek Badań Regionalnych, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2013.

37 Tamże.

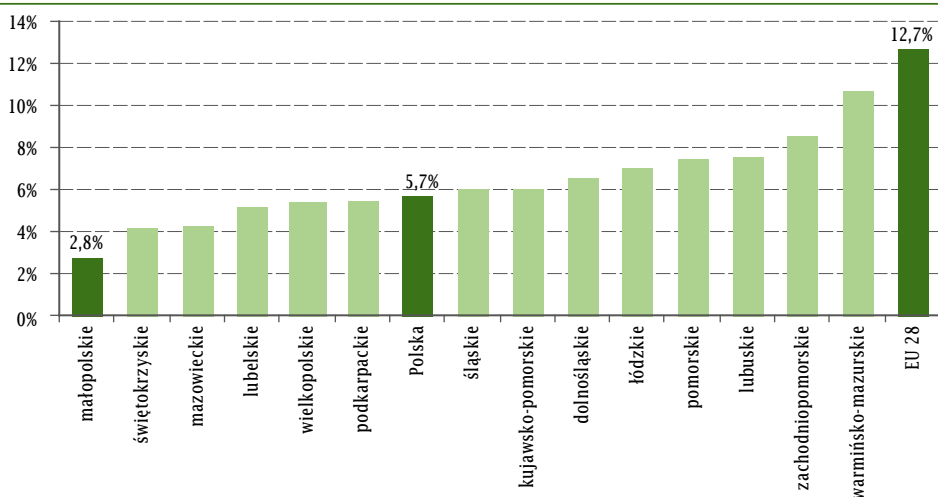
38 *Szkolnictwo wyższe w województwie małopolskim w 2011 roku*, Informacja sygnałowa nr 11, Urząd Statystyczny w Krakowie.

W małopolskiej edukacji zachodzą pozytywne zmiany. Zwiększając dopasowanie edukacji do rynku pracy oraz poziom uczestnictwa w kształceniu ustawicznym region może uzyskać przewagę konkurencyjną na rynku pracy.

Nie obserwujemy występującego w innych krajach UE wypadania z systemu edukacji na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum. Spadek liczby uczniów wynika z procesów demograficznych.

W szkole nabywa się nie tylko wiedzę ale i kompetencje kluczowe, czyli takie, których wszystkie osoby potrzebują do samorealizacji i rozwoju osobistego, bycia aktywnym obywatelem, integracji społecznej i zatrudnienia³⁹. W Unii Europejskiej problem przedwczesnego kończenia nauki nabrał dużych rozmiarów, dlatego w strategii Europa 2020 przyjęto, że odsetek osób w wieku 18–24 z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym i niekontynuujących nauki ma wynieść w 2020 roku nie więcej niż 10%. Wiele krajów europejskich (m.in. Hiszpania, Norwegia, Wielka Brytania, Francja) musi podejmować działania naprawcze, aby osiągnąć ten cel. Patrząc na sytuację w województwie widać, że na ten moment wystarczy jedynie zapobieganie powiększaniu się grupy osób bez wykształcenia. W 2012⁴⁰ tylko 2,8% osób przedwześnie zakończyło edukację, co oznacza, że niemal wszyscy młodzi Małopolanie zdobywają wykształcenie co najmniej gimnazjalne.

Wykres 24. Przedwześnie kończący edukację w 2012 roku*

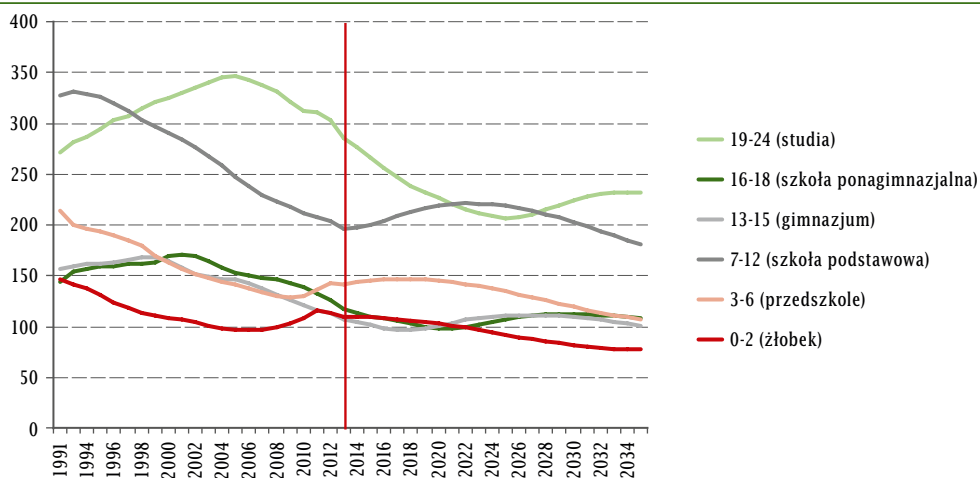
* Odsetek osób w wieku 18–24 lata, które skończyły naukę na poziomie gimnazjum lub niższym i nie kontynuują edukacji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

Na sytuację w szkolnictwie silnie oddziałuje sytuacja demograficzna w województwie. Od kilku lat zmniejsza się liczba osób w poszczególnych kategoriach wiekowych – typowych dla kolejnych etapów edukacji. Według prognoz trend spadkowy utrzyma się w najbliższych latach. Pomijając edukację przedszkolną i żłobkową, najszybciej (od 2015 roku) znacznie przybywać dzieci w wieku 7–12 lat, a więc uczęszczających do szkoły podstawowej. Najdłużej (do 2026 roku) będzie ubywać osób w wieku typowym dla studiowania (19–24 lata). Oczekiwane później wzrosty liczby ludności w poszczególnych kategoriach nie zrównoważą wcześniejszych spadków.

39 Por. http://www.efs.gov.pl/sloownik/Strony/Kompetencje_kluczowe.aspx, data pobrania: 04.02.2014.

40 W momencie przygotowywania opracowania nie były dostępne dane za 2013 rok.

Wykres 25. Liczba ludności w latach 1991–2012 oraz prognoza liczby ludności na lata 2013–2035 w podziale na grupy wiekowe (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz Eurostat.

W przypadku uczelni, pewne złagodzenie konsekwencji niżu demograficznego może spowodować rosnącą popularność Małopolski wśród studentów z zagranicy. Liczba cudzoziemców, którzy podejmują studia w województwie z roku na rok wzrasta. W roku akademickim 2012/2013 studiowało 3,3 tys. cudzoziemców, tj. o 26,3% więcej niż przed rokiem⁴¹.

Osiągane wyniki egzaminów zewnętrznych są bardzo dobre – jedne z najwyższych w Polsce. Polscy gimnazjaliści w 2012 roku znaleźli się wśród najlepszych w UE. Tym, co stanowi wyzwanie dla regionu jest fakt, iż w szkołach wiejskich poziom nauczania jest bardzo zróżnicowany i (przeciętnie) niższy, niż w szkołach miejskich.

Wyniki edukacyjne w całym kraju znacząco poprawiły się na przestrzeni ostatnich lat. Opublikowane w 2013 roku badanie PISA prowadzone na zlecenie OECD pokazało, że polscy gimnazjaliści po raz pierwszy znaleźli się wśród najlepszych w Unii Europejskiej. Badanie przeprowadzane jest co 3 lata. Jeszcze w 2003 roku Polska była poniżej średniej OECD, a w kolejnych badaniach w 2006 roku i 2009 roku na poziomie średniej, w 2012 roku uzyskała wyniki znacznie powyżej średniej OECD i znalazła się wśród najlepszych w UE. Żaden inny kraj nie osiągnął takiego wzrostu⁴².

41 Szkoły wyższe w województwie małopolskim w roku akademickim 2012/2013, Informacja sygnałowa nr 12, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków, sierpień 2013.

42 Badanie PISA (Programme for International Student Assessment - Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów) realizowane jest przez międzynarodowe konsorcjum nadzorowane przez OECD (Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) i przedstawicieli krajów członkowskich. Jest to największe międzynarodowe badanie umiejętności uczniów na świecie, realizowane co 3 lata od 2000 r. we wszystkich krajach OECD, a także w kilkudziesięciu krajach partnerskich. Polska od początku uczestniczy w badaniu. Uzyskane wyniki są w pełni porównywalne z wcześniejszymi edycjami badania PISA w Polsce. W PISA 2012 uczestniczyli uczniowie z 64 krajów świata. W Polsce badanie przeprowadził zespół ekspertów Instytutu Filozofii i Socjologii PAN.

Tabela 5. Średnie wyniki uczniów w Polsce i krajach OECD

		2000	2003	2006	2009	2012
czytanie i interpretacja	Polska	479	497	508	500	518
	OECD	500	494	492	494	496
matematyka	Polska	-	490	495	495	518
	OECD	-	500	498	496	494
rozumowanie w naukach przyrodniczych	Polska	-	-	498	508	526
	OECD	-	-	500	501	501

W tabeli podano jedynie wyniki porównywalne między latami, czyli dla czytania i interpretacji od roku 2000, dla matematyki od roku 2003, dla rozumowania w naukach przyrodniczych od roku 2006. Źródło: Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów PROGRAMME FOR INTERNATIONAL STUDENT ASSESSMENT, PISA, Wyniki badania 2012 w Polsce, OECD.

Co istotne, znacznie zmniejszył się odsetek uczniów mających bardzo niski poziom umiejętności⁴³: w zakresie matematyki do 14,4% (w 2009 roku było to 20,5%), w zakresie rozumowania naukowego w przedmiotach przyrodniczych do 9% (w 2009 roku 13,1%), w zakresie czytania - do 10,6% (w 2009 roku - 15%). Tym samym polski system edukacji już w 2012 roku zrealizował cel postawiony dla całej UE na rok 2020, by wskaźnik ten był niższy niż 15%⁴⁴.

Badaniem PISA objęci są uczniowie gimnazjum, gdzie cykl edukacyjny trwa 3 lata. Są to osoby urodzone w 1996 roku, a więc ci, którzy do gimnazjum trafili w 2009 roku, wtedy gdy rozpoczęto wdrażanie nowej podstawy programowej. Najnowsze wyniki badania PISA ujawniają, iż przewyżczona została słabość polskich szkół polegająca na uczeniu gotowych algorytmów i kształtowaniu głównie umiejętności odtwórczych⁴⁵.

Rozwój umiejętności (matematycznych, rozumowania w naukach przyrodniczych oraz czytania i interpretacji) objętych badaniem PISA wśród polskich gimnazjalistów napawa optymizmem. Są to umiejętności złożone, zaliczane do kompetencji kluczowych, niezbędne w każdym zawodzie i na każdym etapie życia. Polscy uczniowie dowiedli, iż są przygotowani do podejmowania wyzwań wymagających od nich kreatywności i samodzielnego myślenia. Umiejętności te właściwie rozwijane na dalszych etapach edukacji pomogą w przyszłości sprostać wyzwaniom, jakie niosą za sobą zmiany na rynku pracy.

Poziom nauczania w województwie można ocenić na podstawie egzaminów zewnętrznych⁴⁶, a te pokazują, że małopolscy uczniowie od samego początku edukacji osiągają wyniki lepsze niż średnio w Polsce.

Uczniowie kończący szkołę podstawową zdobyli średnio 25,13 punktów na 40 możliwych, tj. 63% możliwych do zdobycia, podczas gdy uczniowie w Polsce zdobyli 60% punktów. Z każdej części, weryfikującej następujące umiejętności: czytanie, pisanie, rozumowanie, korzystanie z informacji oraz wykorzystanie wiedzy w praktyce, małopolscy uczniowie osiągnęli wynik wyższy niż średnio w kraju. Szóstoklasiści najlepiej poradzili sobie z czytaniem (zdobywając 75% możliwych do zdobycia punktów) najsłabiej, podobnie jak w poprzednich latach, wypadło wykorzystanie wiedzy w praktyce (niewiele ponad połowę punktów - 51%)⁴⁷.

Na egzaminie gimnazjalnym małopolscy uczniowie również osiągnęli lepsze wyniki niż przeciętnie w kraju. Największa różnica (wynosząca niemal 4 p. proc.) wystąpiła w części przyrodniczej. Najbardziej zbliżone wyniki odnotowano z części z języka angielskiego rozszerzonego.

43 Unia Europejska uznała spadek odsetka uczniów zagrożonych wykluczeniem do wartości poniżej 15% za priorytet edukacyjny. Uważa się, że uczniowie o umiejętnościach na poziomie 1 lub niższym z badania PISA nie potrafią w pełni korzystać ze zdobycy postępu naukowo-technicznego, a zatem są zagrożeni wykluczeniem społecznym.

44 Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów OECD PISA, PROGRAMME FOR INTERNATIONAL STUDENT ASSESSMENT, Wyniki badania 2012 w Polsce, OECD.

45 Tamże.

46 Wyniki badania PISA dostępne są jedynie na poziomie całego kraju.

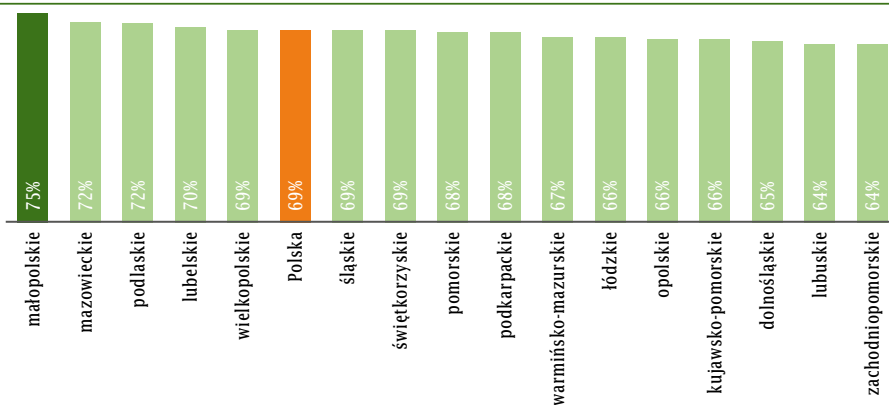
47 Por. Sprawozdanie ze sprawdzianu w szóstej klasie szkoły podstawowej w 2013 roku, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie, Kraków, maj 2013 oraz Osiągnięcia uczniów kończących szkołę podstawową w roku 2013, Centralna Komisja Egzaminacyjna, Warszawa 2013.

Ogólnie rzecz biorąc, najlepiej wypadła część z języka angielskiego podstawowego oraz języka polskiego (małopolscy uczniowie zdobyli ponad 64% możliwych do zdobycia punktów) najłatwiej – część z języka angielskiego rozszerzonego (jedynie 45% punktów).

Wsparcie ze środków UE przeznaczone na realizację programów rozwojowych spotkało się z dużym zainteresowaniem gimnazjów. Spośród wszystkich 1 188 programów rozwojowych szkół ogólnych realizowanych w Małopolsce, ok. 29% skierowanych było do szkół gimnazjalnych. W 2012 roku w Małopolsce funkcjonowało 698 gimnazjów dla dzieci i młodzieży, w których uczyło się 105 339 uczniów. Realizację programów rozwojowych w ramach PO KL podjęły 344 gimnazja (215 na obszarach wiejskich i 129 w miastach), zatem co drugie gimnazjum w regionie realizuje bądź realizowało program rozwojowy dofinansowany z PO KL.

Małopolscy uczniowie w zdecydowanej większości przystępują i zdają egzamin maturalny. Wśród absolwentów, którzy ukończyli szkołę przygotowującą do egzaminu dojrzałości (tj. liceum ogólnokształcące, technikum, liceum profilowane, liceum uzupełniające bądź technikum uzupełniające w 2012 roku⁴⁸), 75% – najwięcej w kraju – podeszło i zdało egzamin maturalny. Co ważne, wyniki, jakie osiągają na egzaminie absolwenci z Małopolski, są powyżej średniej krajowej. W 2012 roku najwięcej punktów maturzyści zdobyli w egzaminach z języka angielskiego pisemnego i języka polskiego ustnego (70% możliwych do zdobycia punktów). Uczniowie zdobyli więcej punktów z matematyki (61%), powszechnie uważanej za przedmiot sprawiający najwięcej trudności, niż z języka polskiego pisemnego (55%).

Wykres 26. Odsetek absolwentów kończących szkołę ze zdaną maturą

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Osoby kończące: zasadnicze szkoły zawodowe, technika, technika uzupełniająca oraz szkoły policealne powinny podejść do egzaminu zawodowego. Egzamin zawodowy weryfikuje przygotowanie uczniów do pracy w wyuczonym zawodzie. Niestety, nie wszyscy decydują się go zdawać, nie wszystkim, którzy przystępują, udaje się zakończyć go z sukcesem. Odsetek absolwentów kończących szkołę w 2012 roku z potwierdzonymi kwalifikacjami wyniósł 49% i utrzymał się powyżej średniej krajowej (48%). Niemniej rok wcześniej absolwenci poradzili sobie lepiej – 53% zakończyło edukację ze zdanym egzaminem.

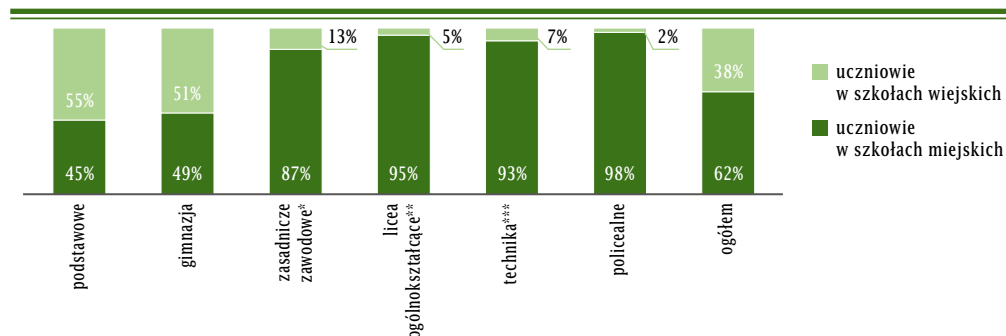
O dobrej kondycji małopolskich techników świadczą wyniki corocznego rankingu miesięcznika „Perspektywy”. Pierwsze miejsce wśród szkół z całej Polski zajęło technikum zawodowe nr 7 w Zespole Szkół Elektryczno-Mechanicznych w Nowym Sączu. Drugą lokatę utrzymało technikum łączności w Zespole Szkół Łączności w Krakowie. W pierwszej setce sklasyfikowano jeszcze 13 szkół z województwa (o cztery więcej niż przed rokiem). Ranking liceów dał mniej optymistyczne rezultaty: najwyższe miejsce (4.) ponownie zajęło V Liceum Ogólnokształcące im. A. Witkowskiego z Krakowa. Kolejna szkoła z Małopolski pojawiła się dopiero w trzeciej dziesiątce – na 36. miejscu znalazło się I Liceum Ogólnokształcące im. B. Nowodworskiego.

⁴⁸ W momencie przygotowywania opracowania nie były dostępne informacje o absolwentach z roku 2013.

Poza tym w pierwszej setce znalazły się jeszcze tylko dwie szkoły z województwa⁴⁹. Uwagę zwracają również gorsze niż w innych miastach efekty nauczania liceów ogólnokształcących. Najlepsze krakowskie licea uzyskały niższy wskaźnik edukacyjnej wartości dodanej (EWD) określający postępy ucznia w szkole niż licea w innych, nawet dużo mniejszych miastach⁵⁰.

Wyniki egzaminów zewnętrznych kolejny rok z rzędu pokazały, że uczniowie ze szkół wiejskich osiągają gorsze rezultaty niż uczniowie ze szkół zlokalizowanych w miastach. Trzeba przy tym pamiętać, że na etapie obowiązkowej nauki, czyli w szkołach podstawowych i gimnazjalnych większość uczniów uczęszcza właśnie do szkół wiejskich. Dopiero osoby, które kontynuują naukę w szkołach ponadgimnazjalnych, przenoszą się ze szkół wiejskich do miejskich, gdyż niemal wszystkie licea, technika oraz zasadnicze szkoły zawodowe zlokalizowane są w miastach.

Wykres 27. Uczniowie według lokalizacji szkoły

* Łącznie ze szkołami przysposabiającymi do pracy.

** Łącznie z liceami uzupełniającymi.

*** Łącznie z technikami uzupełniającymi oraz szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

W szkołach wiejskich zarówno na sprawdzianie, jak i egzaminie gimnazjalnym, średnie wyniki okazywały się znacznie niższe. I tak: szóstoklasiści w szkołach wiejskich uzyskali średnio 24,17 pkt. (tj. 60% maksymalnej liczby punktów), a szóstoklasiści w szkołach wielkomiejskich (powyżej 100 tys. mieszkańców) 27,90 pkt. (tj. 70% maksymalnej liczby punktów). Poza tym w szkołach wiejskich odnotowano większe zróżnicowanie wyników, co oznacza, że wielu uczniów osiągnęło wyniki znacznie poniżej średniej, ale i znacznie powyżej. W szkołach miejskich wyniki uczniów były bardziej zbliżone do średniej⁵¹.

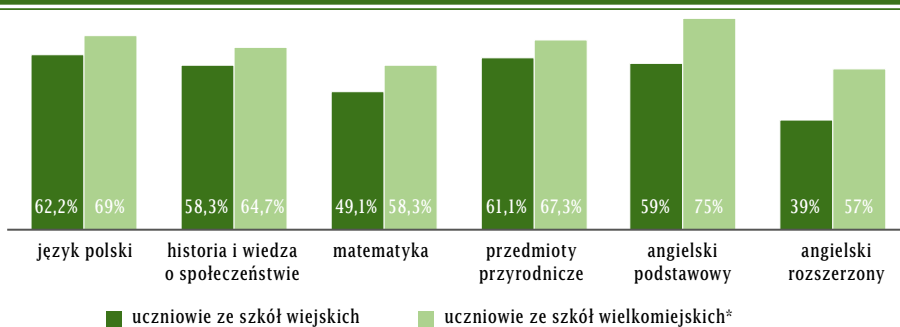
Na egzaminie gimnazjalnym większe zróżnicowanie wyników widać w szkołach miejskich niż wiejskich. Tak więc uczniowie ze szkół wiejskich uzyskali wyniki w okolicach średniej dla szkół wiejskich. Niestety średnia ta okazała się znacznie poniżej osiągnięć uczniów ze szkół zlokalizowanych w największych miastach. Ze wszystkich części uczniowie szkół wiejskich otrzymali mniej punktów. Największa różnica ujawniła się na części językowej: z języka angielskiego rozszerzonego uczniowie kończący szkoły wiejskie otrzymali wynik niższy o 18 p. proc., z języka angielskiego podstawowego – o 16 p. proc. Najbardziej zbliżone rezultaty uczniowie otrzymali z części przyrodniczej, gdzie różnica wyniosła 6 p. proc.

49 Najlepsze licea i technika 2014, http://www.perspektywy.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=1413:najlepsze-licea-i-technika-2014&catid=128&Itemid=262, data pobrania: 30.01.2014.

50 Krakowskie szkoły wciąż w letargu. Wyprzedzają nas nawet małe miasta., <http://www.dziennikpolski24.pl/art-ku/3297482,krakowskie-szkoly-wciaz-w-letargu-wyprzedzaja-nas-nawet-male-miasta,id,t.html>, data pobrania: 13.02.2014.

51 Odchylenie standardowe w szkołach wiejskich wyniosło: 8,15, w szkołach wielkomiejskich (powyżej 100 tys. mieszkańców): 7,88. Por. Wstępna informacja o wynikach sprawdzianu w 2013 roku. Województwo małopolskie, dostępny: http://www.oke.krakow.pl/inf/filedata/files/6111_02_%20Wstepne%20wyniki%20sprawdzianu%20w%202013%20roku%20-%20woj.malopolskie.pdf, data pobrania: 03.02.2014.

Wykres 28. Wyniki egzaminu gimnazjalnego – procent maksymalnej liczby punktów z każdej części

* Szkół zlokalizowanych w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców.

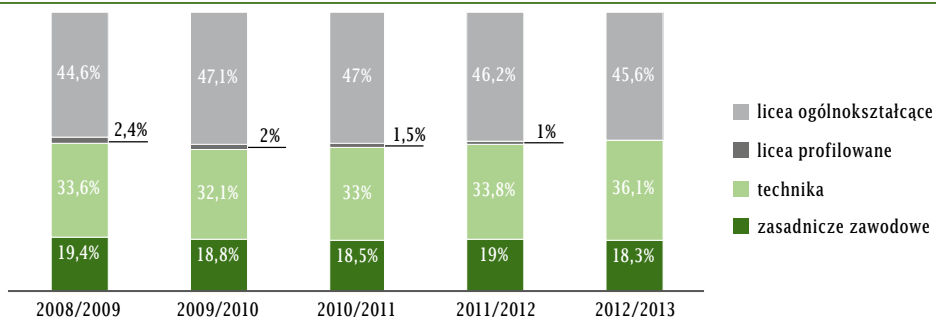
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

Tak wyraźnie różnice w wynikach egzaminów obserwuje się nie tylko w Małopolsce. Patrząc na wyniki dla całej Polski widać, że statystyczny uczeń kończący szkołę czy to podstawową, czy też gimnazjalną na wsi, osiąga wyniki niższe niż statystyczny uczeń w mieście. Niewielkim pocieszeniem powinien być fakt, że w Małopolskich szkołach wiejskich poziom jest wyższy niż w szkołach wiejskich przeciętnie w Polsce. Na sprawdzianie małopolscy uczniowie otrzymali o 1,16 punktu więcej. Na egzaminie gimnazjalnym z każdą częścią poradzi sobie lepiej: z części przyrodniczej i matematycznej uzyskali ponad 3 p. proc. więcej, z języków o 1 p. proc.

Dopasowanie edukacji zawodowej do potrzeb rynku pracy stopniowo się poprawia, pomimo istotnych przeszkód.

Gimnazjum kończy jednakową dla wszystkich ścieżkę kształcenia. Dalsza edukacja zależy od indywidualnych wyborów absolwentów. W Małopolsce nadal największą popularnością cieszą się licea ogólnokształcące. Jednakże z roku na rok wzrasta zainteresowanie nauką w technikach.

Wykres 29. Wybory edukacyjne absolwentów gimnazjum*

* Wartości wyliczone na podstawie liczby uczniów w klasie I, którzy świadectwo ukończenia szkoły niższego szczebla otrzymali w poprzednim roku szkolnym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej.

System edukacji powinien wyposażyć młodego człowieka w umiejętności, dzięki którym odnajdzie się on na rynku pracy. Od jakości pracy szkoły i jej uczniów zależy późniejszy sukces zawodowy jej absolwentów, stąd tak ważne jest, aby szkoły potrafiły zapewnić swoim absolwentom konkurencyjność i atrakcyjność na rynku pracy. Dlatego kształtowanie oferty szkoły powinno się odbywać z uwzględnieniem potrzeb rynku pracy i samych uczniów.

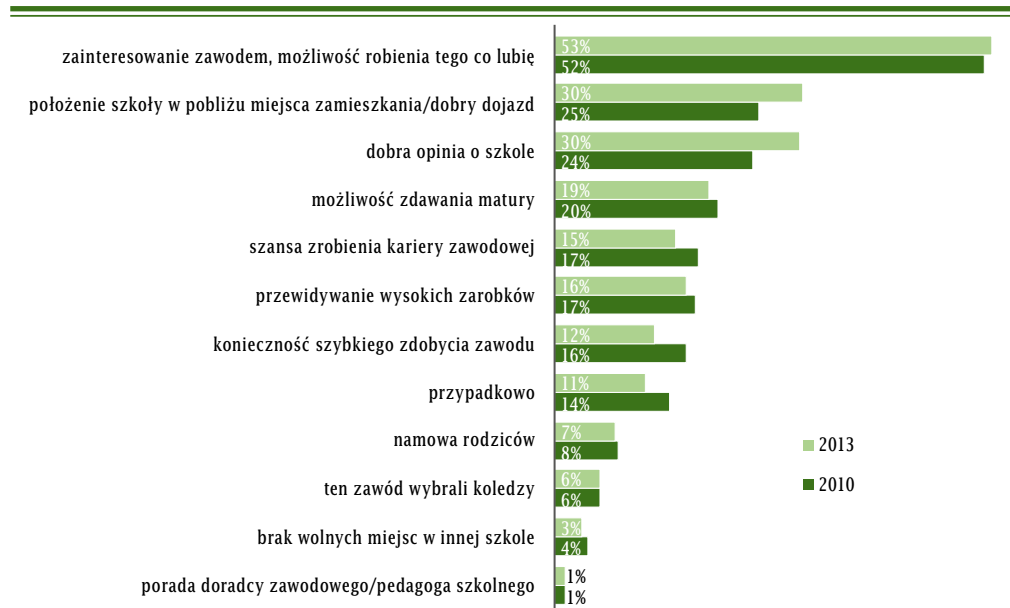
Każda szkoła chcąc rozszerzyć swoją działalność zobowiązana jest do dokonania analizy, czy absolwenci nowego kierunku mają szansę na znalezienie zatrudnienia. Tworzenie nowych kierunków kształcenia zawodowego jest opiniowane przez powiatowe i Wojewódzką Radę Zatrudnienia, w oparciu o wyniki badań i analiz rynku pracy, w tym losów absolwentów szkół zawodowych.

Taką analizę wykonuje też WUP, wspierając WRZ w wydawaniu opinii. Spośród 122 wniosków, które opiniowane były w 2013 r. przez Wojewódzką Radę Zatrudnienia w Małopolsce 90 otrzymało pozytywną rekomendację WRZ. Oznacza to, że większość szkół planuje swój rozwój zgodnie z potrzebami rynku pracy i oczekiwaniami pracodawców. Należy jednak zaznaczyć, że z 32 negatywnie zaopiniowanych kierunków 23 zostały uruchomione. Można przypuszczać, że przy podejmowaniu takich decyzji brano pod uwagę inne czynniki, np. możliwość wykorzystania posiadanej przez szkołę infrastruktury i zagospodarowania kadry nauczycielskiej, a nie ocenę zapotrzebowania na konkretne zawody.

Od 2009 roku prowadzone jest badanie uczniów i absolwentów szkół zawodowych, które łączy wszystkie szkoły w proces monitorowania sytuacji młodzieży po opuszczeniu murów szkół zawodowych. Dzięki badaniu władze samorządowe otrzymują informacje o tym, co się dzieje z młodzieżą, a szkoły – w jaki sposób przygotowały wychowanków do radzenia sobie w dalszej edukacji, bądź na rynku pracy.

Badanie losów absolwentów szkół zawodowych pokazuje, jak kształtuje się kariera edukacyjno-zawodowa młodzieży kończącej naukę w szkołach zawodowych. Pozwala też sprawdzić, jakie czynniki wpływają na powodzenie w wejściu na rynek pracy. Jedną z kluczowych kwestii jest świadome kształtowanie ścieżki edukacyjno-zawodowej przez samego ucznia. Analiza wyników badania pokazuje, że powoli zachodzą zmiany w tym zakresie. Motywacje uczniów decydujące o podjęciu kształcenia na przestrzeni 4 lat uległy nieznacznym zmianom (liczba wskazań na poszczególne powody decydujące o rozpoczęciu nauki w szkole zawodowej waha się maksymalnie o 6 p. proc.). Jako główna motywacja podejmowania nauki w szkole zawodowej nadal wskazywane jest zainteresowanie zawodem. Na kolejnym miejscu plasują się położenie szkoły w pobliżu miejsca zamieszkania oraz dobra opinia o szkole (po 30%) i w przypadku tych dwóch czynników odnotowano największy wzrost znaczenia. Pozostałe przyczyny nieznacznie straciły na znaczeniu, najbardziej: konieczność szybkiego zdobycia zawodu (-4 p. proc.) oraz przypadkowy wybór zawodu (-3 p. proc.).

Wykres 30. Powody wyboru szkoły przez uczniów w 2010 i 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania uczniów ostatnich klas szkół zawodowych z 2010 i 2013 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie.

Uwagę zwraca niewielki udział uczniów, którzy wybierając szkołę kierowali się poradą doradcy zawodowego lub pedagoga szkolnego – to nadal tylko 1%. Oznacza to, że doradztwo edukacyjno-zawodowe na poziomie gimnazjum nadal jest niewystarczające, gdyż nie spełnia swojej roli. Standard doradztwa na poziomie gimnazjum nie określa w wystarczający sposób zakresu i wymiaru godzinowego takiej usługi. Dlatego doradztwo w szkole polega zazwyczaj na dwóch grupowych spotkaniach z doradcą lub pedagogiem szkolnym w ostatnim roku nauki w gimna-

zjum. Pomimo dość dużej dostępności kadry⁵² nie poprawia się oferta doradztwa w gimnazjach i na ogół uczniowie nie mają możliwości skorzystania z diagnozowania predyspozycji zawodowych lub o tym nie wiedzą. Organy prowadzące szkoły nie są zainteresowane tworzeniem etatów dla doradców zawodowych, uznając, że nie jest to ważne zadanie.

Tymczasem z zestawienia motywów wyboru szkoły i zawodu z sytuacją absolwentów rok po ukończeniu szkoły widać, że osoby, które kierowały się czynnikami związanymi z planowaniem ścieżki zawodowej są w nieco lepszej sytuacji po ukończeniu szkoły – w większości pracują, uczą się lub łączą naukę pracą (łącznie ponad 80%). Wśród osób, dla których istotne były motywy doraźne (namowa, przypadek, wybór kolegów, dobry dojazd czy bliskość szkoły, konieczność szybkiego zdobycia zawodu czy brak miejsc w innej szkole) od 1/5 do niemal 1/4 osób rok po ukończeniu szkoły była bezrobotna lub bierna zawodowo (nie uczyła się, nie pracowała i nie poszukiwała pracy).

Wykres 31. Powody wyboru szkoły zawodowej a status w rok po jej ukończeniu

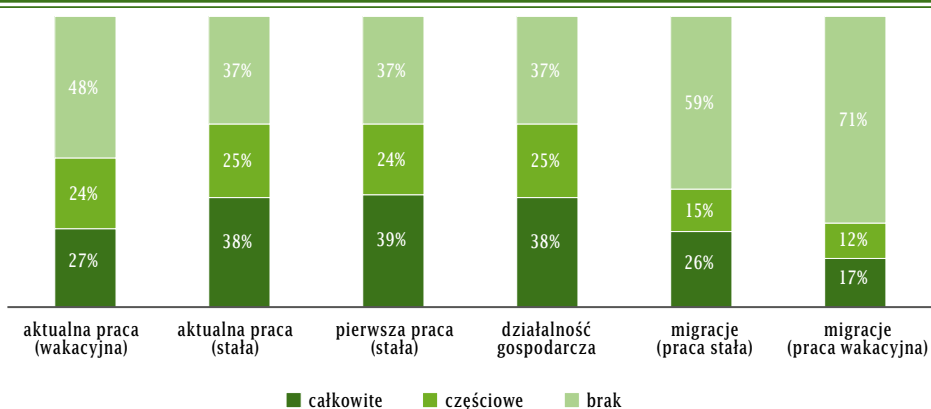
Źródło: Zawodowy start. Badanie losów absolwentów szkół zawodowych 2012, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2013.

Zestawienie wyników ostatniej edycji badania absolwentów⁵³ z wynikami badania tej grupy jako uczniów⁵⁴ pozwala stwierdzić, że większość absolwentów zrealizowała swoje plany dotyczące zajęcia po ukończeniu szkoły: osoby, które planowały pracować – podjęły pracę (63%, w tym 13% – jednocześnie uczyło się); planujący kontynuację nauki – uczyli się (76%, w tym 31% – jednocześnie pracowało).

52 W szkołach są nauczyciele o odpowiednich kwalifikacjach, a niektórzy z nich zostali w ostatnich latach zwolnieni; ponadto przygotowaną kadrami dysponują poradnie psychologiczno-pedagogiczne, Ochotnicze Hufce Pracy oraz powiatowe urzędy pracy, które również na prośbę szkół świadczą takie usługi dla młodzieży.

53 Zawodowy start. Badanie losów absolwentów szkół zawodowych 2012, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, 2013.

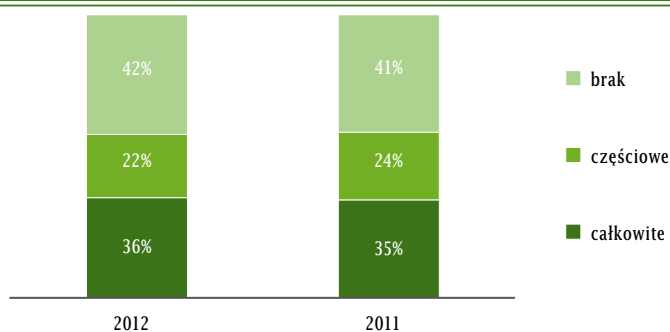
54 Twój zawód. Twoja przyszłość? Raport z badania uczniów ostatnich klas szkół zawodowych 2010/2011, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, 2011.

Wykres 32. Wykorzystywanie w pracy wiedzy zdobytej w szkole przez absolwentów rocznika 2012 a typ umowy

Źródło: Zawodowy start. Badanie losów absolwentów szkół zawodowych 2012, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, 2013.

Niepokojący jest niski poziom wykorzystania w pracy wiedzy zdobytej w szkole, i to zarówno w przypadku osób pracujących na stałe, jak i pracowników sezonowych. Całkowita zgodność pracy z wyuczonym zawodem wystąpiła u mniej niż 2/5 absolwentów, a kolejna 1/4 deklarowała, że w pracy wykorzystuje przynajmniej część tego, czego nauczyła się w szkole. Całkowity brak zgodności stwierdziło 37% pracujących na stałe w Polsce, 48% wykonujących pracę wakacyjną i ponad połowa pracujących za granicą.

Co więcej, sytuacja w tym zakresie nie poprawia się - osoby z dwóch ostatnich edycji badania udzielały niemal takich samych odpowiedzi. W kontekście zgłaszanych przez pracodawców (zarówno w badaniach, jak i w wypowiedziach medialnych) problemów ze znalezieniem pracowników o odpowiednich kwalifikacjach oraz o niedostatecznym przygotowaniu praktycznym absolwentów do podejmowania pracy, jest prawdopodobne, że problem niedopasowania edukacji do potrzeb rynku pracy nie polega na niewłaściwym programie kształcenia. Pracodawcy przyjmują także osoby, które nie posiadają formalnego przygotowania do zawodu. Ponadto nie jest możliwe pełne przygotowanie ucznia do pracy w konkretnej firmie. Dlatego reforma kształcenia zawodowego zakłada przejście na system modułowy, wyposażający ucznia w podstawowe umiejętności właściwe dla kilku kwalifikacji.

Wykres 33. Wykorzystywanie w pracy wiedzy zdobytej w szkole przez absolwentów rocznika 2012 i 2011⁵⁵

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania losów absolwentów szkół zawodowych z roku 2012 i 2013, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie.

55 Absolwenci rocznika 2011, czyli kończący szkołę zawodową w roku szkolnym 2010/2011, byli badani rok po ukończeniu szkoły - w połowie roku 2012. Analogicznie absolwentów rocznika 2012 badano w roku 2013.

Województwo Małopolskie od 2010 roku realizuje spójną strategię działania, mającą na celu poprawę dopasowania oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy poprzez kompleksowe wsparcie szkolnictwa zawodowego w regionie. W ramach tej strategii realizowany jest projekt „**Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce**” w partnerstwie z organami prowadzącymi szkoły zawodowe. Ma na celu: podniesienie jakości kształcenia zawodowego poprzez wsparcie szkół kształcących w siedmiu branżach (mechaniczno-mechatronicznej, budowlanej, informatyczno-elektronicznej, turystyczno-gastronomicznej, rolno-przetwórczej, społeczno-medycznej oraz usługowej), lepsze dostosowanie kierunków kształcenia zawodowego do lokalnych rynków pracy, oparcie rozwoju szkół i uczniów o potrzeby pracodawców oraz silniejsze powiązanie małopolskich szkół zawodowych z przedsiębiorcami. Odbywa się to m. in. poprzez umożliwienie uczniom uczestnictwa w wizytach zawodoznawczych, dodatkowych praktykach oraz wprowadzonych po raz pierwszy w 2013 roku kilkutygodniowych stażach w przedsiębiorstwach, z możliwością wypłaty stypendium dla ucznia. Prowadzone są także zajęcia rozwijające kompetencje kluczowe, które nie tylko pozwalają na poszerzenie zdobytej w szkole wiedzy, ale również dają szansę lepszego przygotowania się do egzaminu maturalnego. Uczestnicy projektu mogą skorzystać z więcej niż jednej formy wsparcia.

Projekt służy też budowaniu pozytywnego wizerunku kształcenia zawodowego. Organizowane są targi edukacyjne pn. „Festiwal Zawodów”, podczas których promowane są szkoły uczestniczące w projekcie. „Festiwal Zawodów” ma pomóc małopolskim gimnazjalistom w wyborze najbardziej odpowiedniej ścieżki kształcenia, zgodnej z ich predyspozycjami.

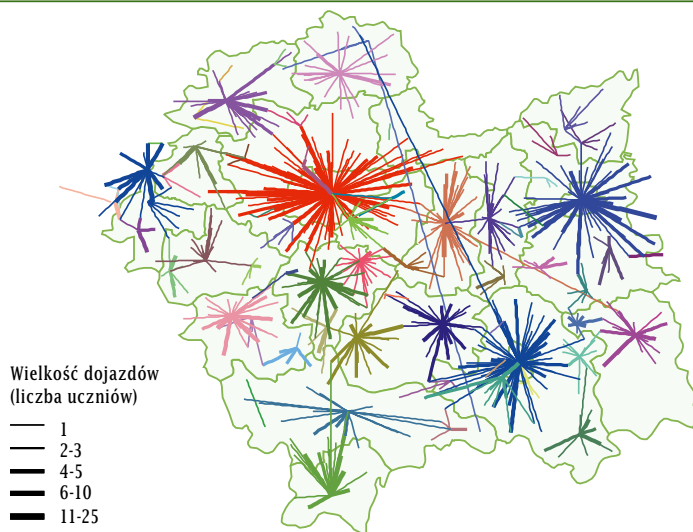
Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Edukacji i Kształcenia Ustawicznego, Wydział Kształcenia Zawodowego, dokumentacja projektu systemowego Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce.

Szkolnictwo zawodowe jest zamknięte w powiatach i w ograniczonym stopniu przyciąga uczniów z bardziej oddalonych terenów.

Jak już wspomniano, jednym z ważniejszych czynników, które decydują o wyborze szkoły, jest jej położenie oraz dogodny dojazd do placówki. Nie powinno to dziwić, gdyż uczniowie dojeżdżający poświęcają każdego dnia pół godziny dłużej na dotarcie do szkoły (tam i z powrotem) niż uczniowie, którzy uczą się i mieszkają w tej samej miejscowości. Uczniowie docierając do szkoły korzystają przede wszystkim z transportu publicznego. Tak więc dojazdy szkolne uwarunkowane są funkcjonowaniem komunikacji publicznej, a ta zorganizowana jest w taki sposób, że w ramach powiatu zapewnia dobry dostęp do miasta powiatowego oraz miejscowości leżących na najważniejszych szlakach komunikacyjnych. W przypadku szkolnictwa zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe i technika) mniejszą rolę odgrywają największe miasta (szczególnie Kraków), cechujące się większym stopniem rozwoju szkolnictwa ogólnokształcącego. Młodzież zamieszkała na obszarach peryferyjnych województwa skłonna jest dojeżdżać na większą odległość do liceów, niż do szkół zawodowych⁵⁶.

56 *Zawodowy start. Przestrzenne uwarunkowania karier szkolnych i dalszych losów absolwentów*, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2013.

Mapa 3. Dojazdy do technikum

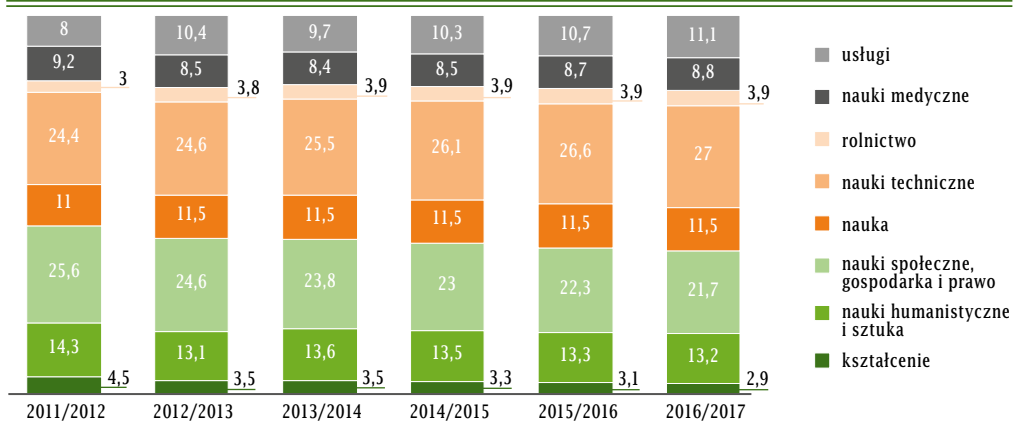

Źródło: Zawodowy start. Przestrzenne uwarunkowania karier szkolnych i dalszych losów absolwentów, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2013.

Planując budowę branżowych ośrodków kształcenia trzeba mieć na uwadze układ sieci komunikacyjnej. Sama rozbudowa i specjalizacja infrastruktury edukacji zawodowej nie skłoni młodzieży do wyboru szkoły. Konieczne jest jednoczesne inwestowanie w rozwój komunikacji i lepsze połączenie obszarów peryferyjnych z miejscami lokalizacji branżowych pałcówek edukacyjnych.

Przy wyborze studiów kandydaci kierują się często ogólnodostępnymi informacjami (głównie z mediów).

Wykres 34. Struktura kandydatów na studia według grup kierunków (w %)

Źródło: Tendencje i kierunki zmian na rynku usług szkolnictwa wyższego w Małopolsce, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2013.

Na przestrzeni ostatnich lat widać zmianę preferencji jeśli chodzi o wybór kierunku studiów. Dotychczas najczęściej kandydatów przyciągały kierunki społeczne, gospodarka i prawo. Jednakże zainteresowanie potencjalnych studentów tymi kierunkami wyraźnie maleje i zgodnie z prognozami już w roku 2013/2014 największym zainteresowaniem cieszyły się kierunki techniczne.

Rosnąca popularność kierunków technicznych ma niewątpliwą związek z prowadzoną na szeroką skalę akcją promującą ten typ kształcenia. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 2008 roku uruchomiło projekt „Zamawianie kształcenia na kierunkach technicznych, matematycznych i przyrodniczych” uznając, że rynek pracy nasycony został humanistami, podczas gdy absolwenci nauk

ściśle są najbardziej pożądanymi przez pracodawców i odgrywać mogą istotną rolę w pobudzeniu tych gałęzi gospodarki, które mają szczególny wpływ na poprawę sytuacji ekonomicznej i społecznej Polski⁵⁷. Aby zachęcić kandydatów do studiowania matematyki, budownictwa, informatyki, mechatroniki czy ochrony środowiska Ministerstwo zaoferowało studentom m.in.: miesięczne stypendia do 1000 złotych, darmowe kursy wyrównawcze z matematyki i fizyki, darmowe kursy językowe, wyjazdy studyjne do przedsiębiorstw, spotkania z wybitnymi specjalistami z Polski i zagranicy⁵⁸.

Patrząc na losy absolwentów po tzw. „kierunkach zamawianych” widać, że charakteryzuje ich ogólnie lepsza sytuacja rynkowa (mniejszy odsetek bezrobotnych), jednak nie wszyscy w tej grupie posiadają jednakowe szanse. Przykładowo, większość kończących matematykę, budownictwo czy fizykę nie ma problemów ze znalezieniem pracy. Jednocześnie w grupie tej znajdują się kierunki, w przypadku których obserwuje się podobny, a czasem nawet wyższy odsetek bezrobotnych, jak wśród absolwentów kierunków masowych (np. inżynieria środowiskowa, ochrona środowiska)⁵⁹.

Moda na kierunki ścisłe powoduje, że uczelnie i to zarówno publiczne, jak i niepubliczne, zagrożone niższym demograficznym „kuszą studentów” np. budownictwem prowadzonym nie na politechnice, ale w szkole prywatnej. Takie działanie uczelni jest w pełni wytłumaczalne i często stanowi mechanizm obronny, mający zapobiec stratom finansowym szkoły. Podobne mechanizmy obserwowano w czasach wyżu demograficznego, kiedy to panowała moda na kierunki społeczne. W tym przypadku, aby osiągnąć wyższy zysk, uczelnie otwierały kolejne, często kiepskie socjologie lub europeistyki, a konsekwencje takich decyzji widoczne są w chwili obecnej. Zatem, patrząc na przyszłość młodych osób na małopolskim rynku pracy uwzględnić należy wszelkie konsekwencje (i te pozytywne i te negatywne) silnych działań promocyjnych, ukierunkowujących wybory kandydatów na studia w stronę kierunków ścisłych (często na przekór zdolnościom kandydata)⁶⁰.

Pracodawcy podkreślają relatywnie wysoki poziom wiedzy zawodowej osób kończących kształcenie, zwracają jednak uwagę na niewystarczająco rozwinięte umiejętności miękkie (np. komunikacja interpersonalna) oraz brak pożądanых postaw/cech osobowości (samodzielności, zaangażowania).

Wyniki cyklicznych badań prowadzonych w Małopolsce pokazują, że około 2/3 pracodawców, którzy są w trakcie prowadzenia rekrutacji, natrafia na trudności ze znalezieniem kandydatów do pracy. Główną przyczyną tych trudności jest fakt, że kandydaci do pracy nie spełniają wymagań stawianych na danym stanowisku. Wymagania te dotyczą w dużej mierze kompetencji miękkich oraz postaw, jak: chęć do pracy, samodzielność, odpowiedzialność, uczciwość, inicjatywa, zaangażowanie, komunikacja interpersonalna itp.⁶¹. W efekcie pracownicy mają trudność z odnajdywaniem się w środowisku pracy. Braki w zakresie kompetencji typowo zawodowych są wymieniane w drugiej kolejności. Część pracodawców jest skłonna zatrudnić pracownika z pewnymi lukami w wiedzy zawodowej, gdyż tę wiedzę można uzupełnić na stanowisku pracy, jeśli tylko osoba jest chętna i zaangażowana w pracę. Dużo rzadziej pracodawcy angażują się w rozwijanie kompetencji miękkich, często uważając takie umiejętności za niewyuczalne.

Badania prowadzone przez Urząd Miasta Krakowa dotyczące zapotrzebowania na kompetencje absolwentów największych małopolskich uczelni pokazują, że pracodawcy wysoko oceniają poziom wiedzy młodych ludzi - w tym zwłaszcza absolwentów z tytułem inżyniera. Zwracają natomiast uwagę na problemy z komunikowaniem się, w tym z wystąpieniami publicznymi, deficyty w zakresie umiejętności współpracy w grupie, przyjmowania informacji zwrotnej na temat swojej pracy oraz zaangażowania⁶². Zdaniem pracodawców, kompetencje te mogłyby być w pewnym zakresie podwyższone na studiach, jeśli np. częściej wymagałoby się od studentów realizacji projektów zespołowych.

57 Kudrycka: *Polska potrzebuje więcej absolwentów kierunków technicznych*, dostępny: <http://biznes.onet.pl/kudrycka-polska-potrzebuje-wiecej-absolwentow-kier>,18490,3173009,news-detaj, data pobrania: 04.02.2014.

58 Por. <http://www.studiana przyszlosc.pl/dlaczego-warto/korzysci-ze-studowania.html>, dostępny: 04.02.2014.

59 *Młodość czy doświadczenie? Kapitał Ludzki w Polsce*, Jarosław Górniak (red.), Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa-Kraków 2013, dostępny: <http://www.parp.gov.pl/files/74/81/626/16433.pdf>, data pobrania: 04.02.2014.

60 Jelonek Magdalena, Mazur Beata, *Edukacja-urząd pracy-zatrudnienie. Analiza sytuacji absolwentów rejestrujących się w powiatowych urzędach pracy*. Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2014.

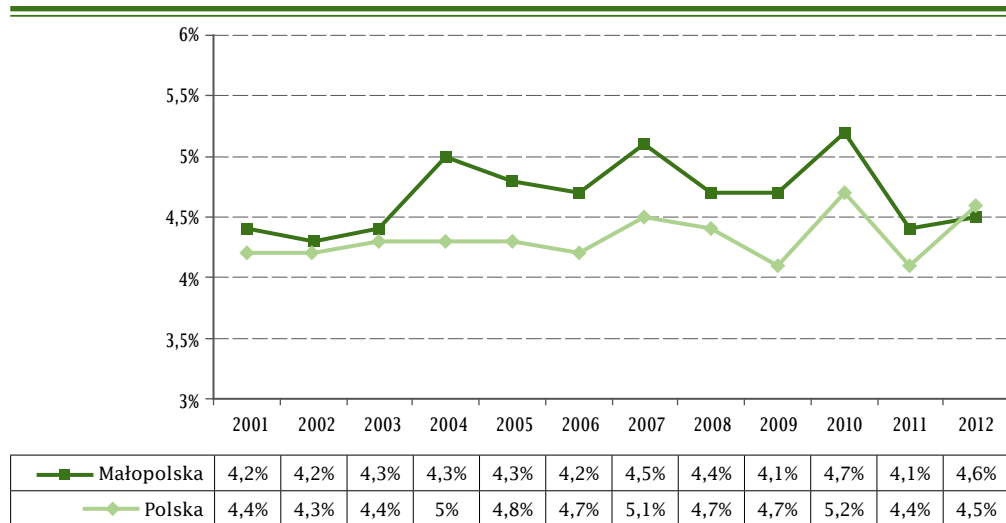
61 Por. wyniki badań realizowanych przez Wojewódzki Urząd Pracy we współpracy z PARP i UJ pn. *Badania zapotrzebowania na pracowników wśród małopolskich pracodawców*, <http://www.obserwatorium.malopolska.pl/pl/badania-i-analizy/badania-cykliczne/badanie-pracodawcow.html>.

62 *Bilans Kompetencji branż BPO i ITO w Krakowie. Raport końcowy z przeprowadzonych badań*, Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych UJ/ Interdyscyplinarne Centrum Badań i Rozwoju Organizacji UJ, Kraków, wrzesień 2012, s. 53.

Uczestnictwo dorosłych w kształceniu poprawia się, ale w niewystarczającym stopniu.

Wskaźniki uczestnictwa w kształceniu ustawicznym w Małopolsce na przestrzeni ostatnich 10 lat utrzymują się na podobnym, ale niskim w porównaniu ze średnią europejską, poziomie. **W roku 2012 na pytanie o uczenie się lub doksztalcanie w perspektywie ostatnich 4 tygodni twierdząco odpowiedziało 4,6% pytanym Małopolan, nieco częściej niż średnio w kraju. Jest to wzrost w porównaniu z rokiem 2011 o pół punktu procentowego**⁶³.

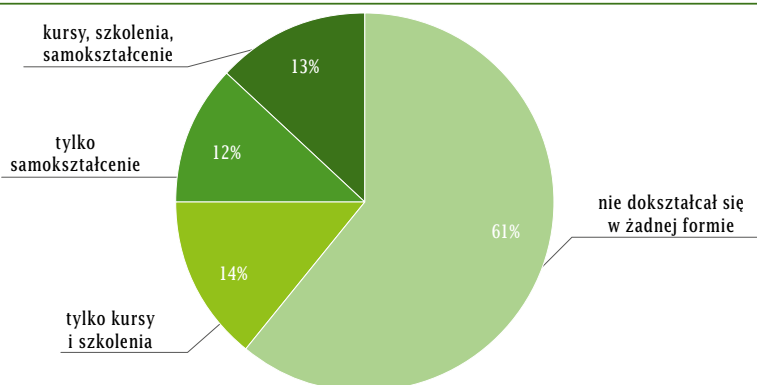
Wykres 35. Udział osób w wieku 25-64 lata uczących się i doksztalcających się w okresie 4 tygodni przed badaniem w latach 2001-2012

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

W skali roku, w różnych formach (kursy, szkolenia, samokształcenie) kształcą się w sumie około 40% Małopolan, czyli o około 10% więcej niż średnio w kraju i niż w poprzedniej edycji badań⁶⁴. Niemal 2/3 Małopolan deklaruje, że nie doksztalcało się w żadnej formie, w tym także nie samokształciło się.

Wykres 36. Doksztalcanie się Małopolan w minionych 12 miesiącach

Źródło: opracowanie własne na podstawie BKL Badanie Ludności 2012.

63 Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu i szkoleniu [w:] Rynek Pracy, Aktywność ekonomiczna ludności (dane średnioroczne), Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.hier?p_id=298259&p_token=-1143356450# W momencie przygotowania opracowania dane za 2013 rok nie były dostępne.

64 Antosz Patrycja, Kasperek Krzysztof, Magierowski Mateusz, Rynek pracy w województwie małopolskim w świetle danych z badań Bilans Kapitału Ludzkiego 2012, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Kraków 2013.

Tematyka wybieranych przez Małopolan form kształcenia wskazuje, że są to głównie kursy i szkolenia obowiązkowe (przeciwpożarowe, BHP). Jeśli chodzi o kursy i szkolenia nieobowiązkowe, to tyle samo Małopolan kształci się w miejscu pracy, jak i poza nim (po ok 8%)⁶⁵.

72% małopolskich pracodawców inwestuje w rozwój kadr, w tym 2/3 finansuje nieobowiązkowe kursy i szkolenia. Najbardziej aktywne (ponad 90%) są firmy średnie i duże, wśród firm mikro odsetek aktywnych przewyższa nieco 70%⁶⁶.

Moda na doksztalcanie wzrasta

O wzrastającej aktywności edukacyjnej, optymizmie i perspektywie poprawy w obszarze kształcenia ustawicznego świadczą mogą wyniki sond przeprowadzanych przez rynek pracy.pl w 2012 i 2013 r. Wskazują one na wzrost liczby deklaracji dotyczących chęci podwyższenia kwalifikacji zawodowych w perspektywie najbliższego roku – z 70% do 83%. Jednocześnie liczba respondentów, którzy w ciągu najbliższego roku nie zamierzają się doksztalać, zmalała z 22% do 13%.

Źródło: Monitor rynku pracy Sedlak & Sedlak.

Negatywnym zjawiskiem w skali kraju jest natomiast selektywność uczestnictwa w kształceniu ustawicznym⁶⁷. Pogłębia się luka w korzystaniu z różnych form doksztalcania między płciami, osobami o różnym poziomie wykształcenia i statusie na rynku pracy, osobami młodszymi i starszymi, mieszkańcami miast i obszarów wiejskich. Badanie poziomu umiejętności osób dorosłych⁶⁸ wykazało, że 27% Polaków osiągnęło najniższe z możliwych poziomów w zakresie rozumienia tekstu i/lub rozumienia matematycznego. Taki wynik jest jednoznaczny z doświadczaniem realnych problemów z funkcjonowaniem w społeczeństwie informacyjnym. Niski poziom umiejętności bazowych może być zatem realną przeszkodą w podjęciu trudu doksztalcania i czynnikiem wpływającym na niski poziom uczestnictwa w kształceniu ustawicznym osób starszych i o niskim poziomie wykształcenia.

Wyniki „Diagnozy Społecznej 2013” wskazują, że:

- trzy czwarte dorosłych uczących się miało wykształcenie wyższe;
- ogółem kształciło się blisko 69% kobiet i niecałe 48% mężczyzn;
- kobiety stanowią ponad 58% zarówno wśród uczących się bezrobotnych, jak i uczących się pracujących;
- wśród osób aktywnych zawodowo, które uczyły się w minionym roku, jedynie nieco ponad 13% stanowiły osoby bezrobotne;
- wzrasta liczba uczących się mieszkanek miast, natomiast obniża się udział uczących się mieszkańców obszarów wiejskich i uczących się mężczyzn w miastach;
- utrwała się brak skłonności do doksztalcania u osób powyżej 39. roku życia, a dysproporcje zasobów kapitału ludzkiego mierzonego poziomem korzystania z Internetu, znajomością języka angielskiego i uczestnictwem w kształceniu ustawicznym i doksztalcaniu wrastają wraz z wiekiem respondentów.

65 Tamże.

66 Tamże.

67 Grabowska Izabela i in., 2013, *Warunki życia gospodarstw domowych. Edukacja i kapitał ludzki*. [w:] *Diagnoza Społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków – Raport.*, [Special issue]. *Contemporary Economics*, 7, 84-102 DOI: 10.5709/ce.1897-9254.101, 2013.

68 *Umiejętności Polaków – wyniki Międzynarodowego Badania Kompetencji Osób Dorosłych PIIAC*, red. Rynko Maja, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2013.

III. Prognoza rynku pracy w Małopolsce

Poprawiające się nastroje uczestników rynku pracy, także odczyty wyników sprzedaży i przemysłu oraz prognozy PKB formułowane przez uznane instytucje w Polsce i za granicą, z kilkumiesięcznym opóźnieniem w stosunku do wyników gospodarczych kraju powinny się przełożyć na gospodarkę województwa. Stąd uprawnione jest przewidywanie poprawy na rynku pracy w Małopolsce w 2014 roku.

Brak zmiany stóp procentowych przez Radę Polityki Pieniężnej.

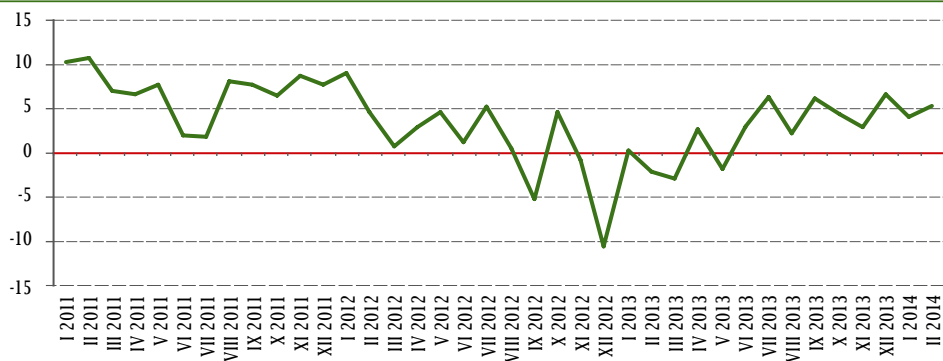
Na posiedzeniu w lutym 2014 r. RPP zdecydowała o pozostawieniu stóp procentowych na niezmiennym rekordowo niskim poziomie. W komentarzu do decyzji podnoszone były kwestie stopniowej poprawy sytuacji. „Dane o krajowej aktywności gospodarczej sygnalizują kontynuację stopniowego ożywienia wzrostu w Polsce. Wstępne dane o PKB w 2013 r. wskazują, że w IV kw. wzrost gospodarczy był wyższy niż w III kw., przy wciąż istotnym wkładzie eksportu netto do wzrostu PKB. [...] Stopniowe ożywienie gospodarcze oddziałuje w kierunku poprawy sytuacji na rynku pracy”⁶⁹.

Wzrost produkcji przemysłowej i wskaźnika sprzedaży detalicznej w Polsce.

Po załamaniu na przełomie 2012 i 2013 roku odnotowywane są wyższe wartości tych wskaźników, a trwała poprawa pojawiła się w końcu pierwszego półrocza 2013 roku i wykazuje tendencję wzrostową.

⁶⁹ Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej w dniach 4-5 lutego 2014 r., NBP Warszawa 2014, http://www.nbp.pl/polityka_pieniezna/dokumenty/files/rpp_2014_02_05.pdf data pobrania: 07.02.2014 r.

Wykres 37. Dynamika produkcji przemysłowej w Polsce

Źródło: stooq.pl.

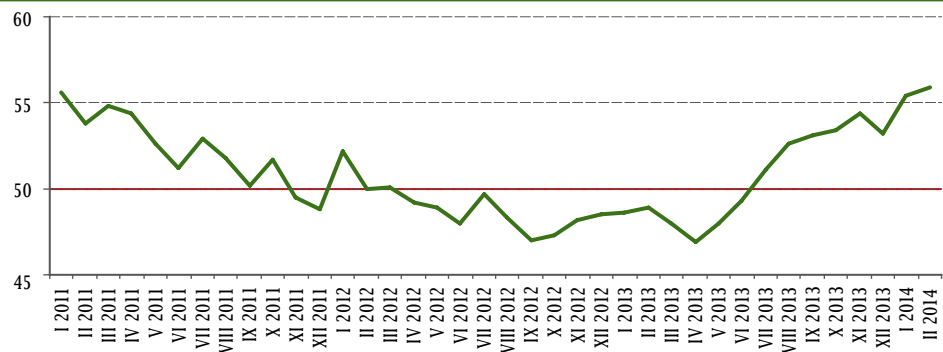
Wykres 38. Dynamika sprzedaży detalicznej w Polsce

Źródło: stooq.pl.

Wzrost indeksu PMI dla polskiego przemysłu⁷⁰ - począwszy od połowy 2013 roku indeks utrzymywał się powyżej 50 punktów, czyli wskazywał na rozwój. Stały wzrost wartości wskaźnika jest notowany od marca 2013 r.

Wykres 39. Indeks PMI dla polskiego przemysłu

Źródło: stooq.pl.

70 Indeks PMI dla przemysłu (Polska) jest wskaźnikiem wyprzedzającym koniunktury. Publikowany jest przez firmę analityczną Markit Economics, która przeprowadza ankiety wśród kadry kierowniczej starannie wybranych przedsiębiorstw (w Polsce jest ich ponad 300). PMI oparty jest na pytaniach dotyczących takich kwestii, jak: zmiana produkcji, nowe zamówienia, poziom zapasów, zatrudnienie i ceny. Wartość indeksu PMI na poziomie 50 pkt. jest neutralna. Wskazanie powyżej tej wartości świadczy o dobrej koniunkturze w gospodarce, natomiast jeżeli indeks PMI jest poniżej 50 pkt. oznacza to, że zmiany w gospodarce są negatywne. Za: Siemionczyk Grzegorz, Hońdo Tomasz, *Kompedium kluczowych barometrów koniunktury*, www.parkiet.com, data pobrania: 02.05.2011 r.

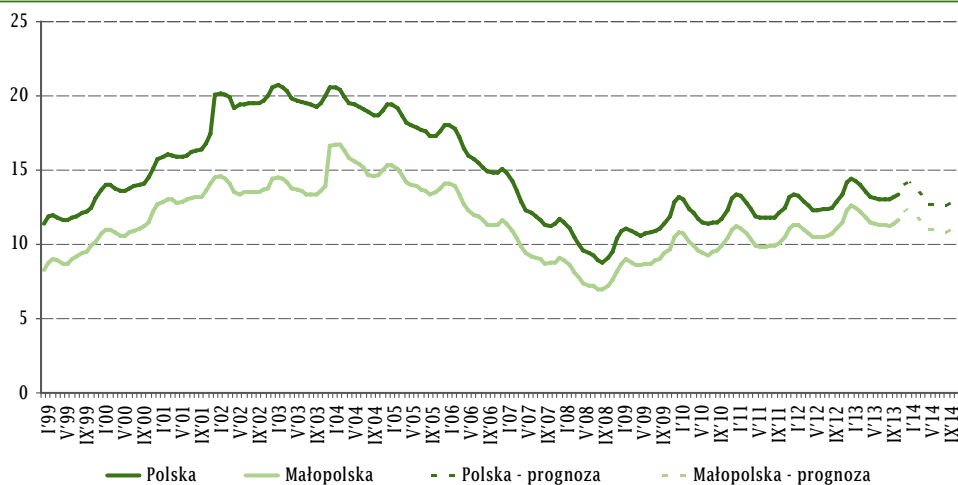
Prognozowany wzrost PKB.

Poprawiają się wskaźniki gospodarcze dla Polski, które (w długim okresie) będą oddziaływać na rynek pracy. Perspektywa wzrostu gospodarczego na 2014 rok, szacowana na ok. 3% PKB, jest wyższa od odczytów za 2013 r. (1,6%). W 2013 roku, mimo umiarkowanego wzrostu gospodarczego w Polsce, sytuacja w obszarze bezrobocia nie zmieniła się znacząco: stopa bezrobocia przyjęła tę samą wartość w grudniu 2012 i 2013 roku (tj. 13,4%), nastąpił wzrost liczby bezrobotnych o 0,9%. W tym czasie w Małopolsce nastąpił wzrost stopy bezrobocia z 11,5% do 11,6%, zaś liczba bezrobotnych zwiększyła się o 2%. Pozytywne prognozy wzrostu PKB, dwukrotnie wyższe niż w poprzednim roku, powinny przełożyć się na poprawę na rynku pracy - zarówno wynagrodzenia, jak i zatrudnienie powinny wzrosnąć.

Prognozowana stopa bezrobocia w Polsce i Małopolsce.

W związku z poprawą wskaźników gospodarczych oraz otoczenia gospodarczego w 2014 roku prawdopodobny jest (niewielki) spadek bezrobocia. Dotychczasowy płaski trend wzrostowy powinien ulec przełamaniu i można się spodziewać, że stopa bezrobocia zmniejszy się o średnio 0,4 p. proc. Na koniec roku 2014 w Polsce stopa bezrobocia szacowana jest na 13%, a w Małopolsce - na 11,2%.

Wykres 40. Stopa bezrobocia w Małopolsce i w kraju w latach 1999–2013 i prognoza na 2014 rok

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Tabela 6. Prognoza stopy bezrobocia na 2014 rok w Polsce i Małopolsce (w %)

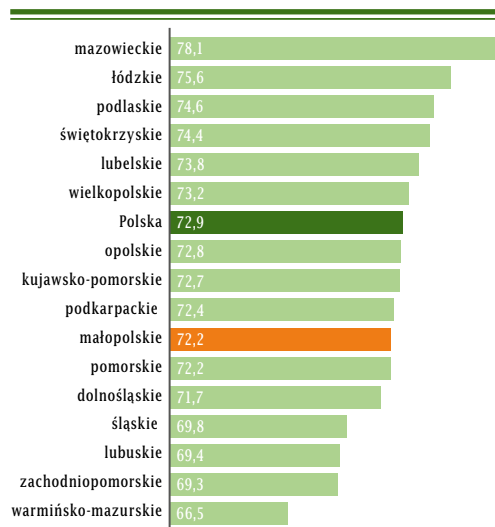
prognoza	odczyt						
	XII'13	I'14	II'14	III'14	IV'14	V'14	VI'14
Polska	13,4	14	14,2	14	13,6	13	12,7
Małopolska	11,6	12,1	12,4	12,2	11,8	11,3	11
prognoza	VII'14	VIII'14	IX'14	X'14	XI'14	XII'14	I'15
Polska	12,7	12,6	12,6	12,6	12,8	13	b.d.
Małopolska	11	10,9	10,9	10,8	11	11,2	b.d.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

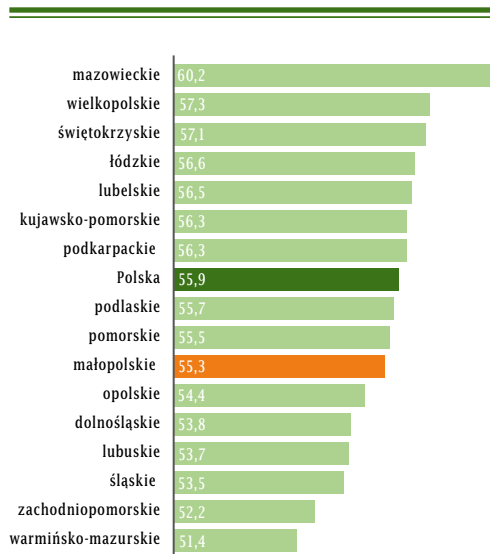
IV. Małopolska na tle pozostałych województw

Dość niska aktywność zawodowa to cena „młodej” struktury wiekowej ludności.

Pod względem poziomu aktywności zawodowej województwo małopolskie znajduje się w rankingu województw na miejscu 10. Sytuacja taka ma miejsce zarówno w przypadku współczynnika aktywności zawodowej liczonego dla grupy osób w wieku 15+, jak i w odniesieniu do współczynnika aktywności zawodowej liczonego dla osób w wieku produkcyjnym. Wpływ na stosunkowo niski poziom współczynnika aktywności zawodowej może mieć w Małopolsce wysoki odsetek osób młodych w populacji, dla której liczony jest ten wskaźnik. Po względem udziału osób w wieku 15-25 w grupie osób w wieku 15+ Małopolska znajduje się na 4. miejscu w kraju. Natomiast osoby młode w niskim stopniu są uczestnikami rynku pracy ze względu na długość procesu edukacji. Statystyki wskazują, że tylko około 1/3 osób w wieku 15-24 lata jest aktywna zawodowo.

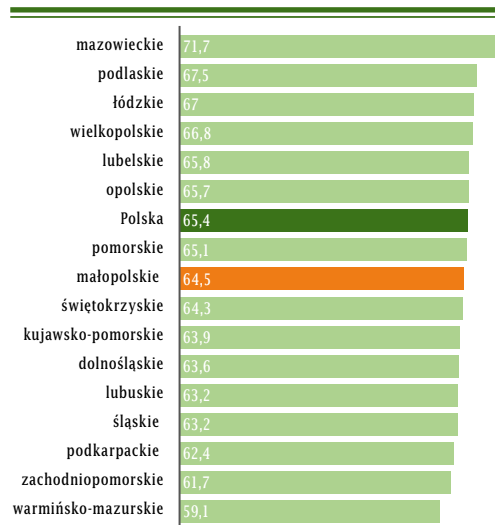
Wykres 41. Współczynnik aktywności zawodowej ludności w wieku produkcyjnym (w %)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

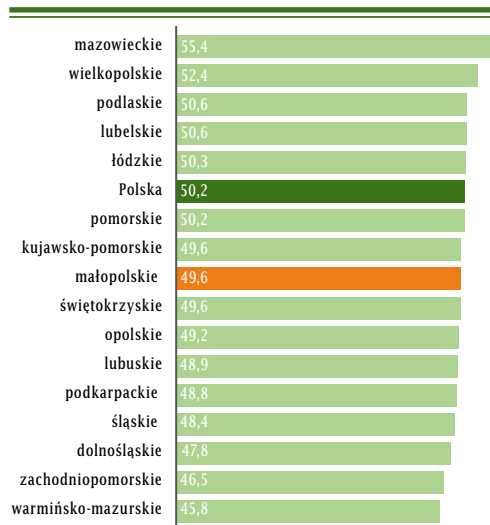
Wykres 42. Współczynnik aktywności zawodowej ludności (w %)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Analogiczne zależności widoczne są w przypadku wskaźnika zatrudnienia i w tym wypadku należy również przyjąć identyczne wyjaśnienie, jak w odniesieniu do współczynnika aktywności zawodowej.

Wykres 43. Wskaźnik zatrudnienia ludności w wieku produkcyjnym (w %)

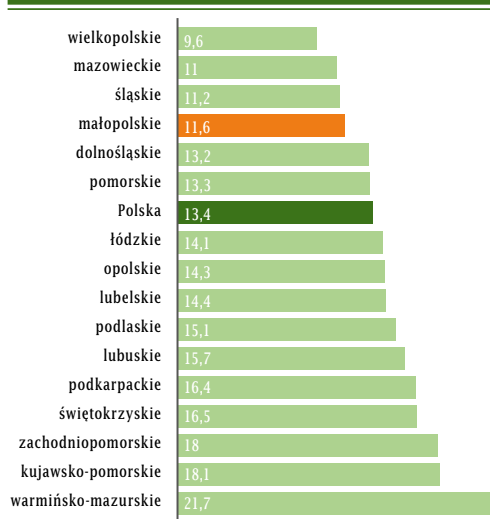
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Wykres 44. Wskaźnik zatrudnienia ludności (w %)

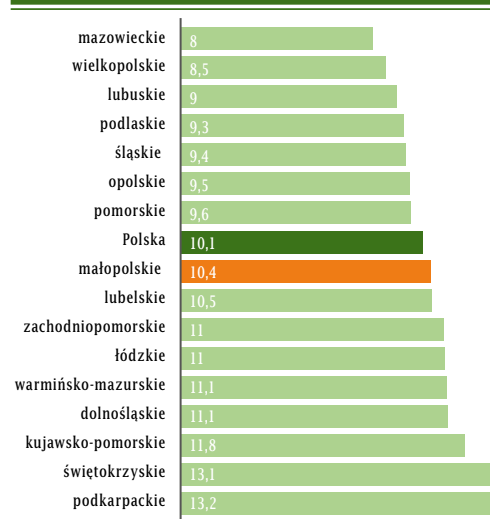
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Wśród najlepszych pod względem niskiego bezrobocia.

Małopolskę charakteryzują niskie wskazania stopy bezrobocia rejestrowanego. Pod względem niskiego poziomu tego wskaźnika nasze województwo plasuje się już od dłuższego czasu na 4. miejscu w kraju.

Wykres 45. Stopa bezrobocia rejestrowanego w grudniu 2013 roku

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

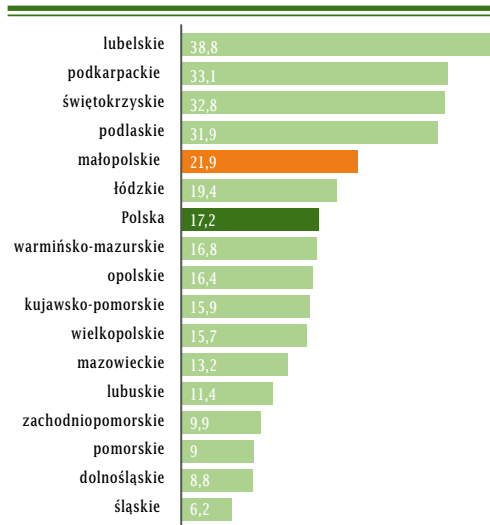
Wykres 46. Stopa bezrobocia według BAEL w 2012 roku (dane średnioroczne)

Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

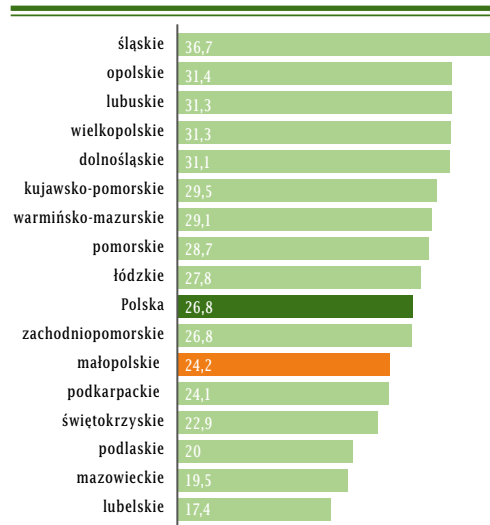
Jednak już wskazania stopy bezrobocia liczonej na podstawie BAEL nie są tak korzystne dla naszego województwa. Kształtują się one na poziomie średniej krajowej, umiejscawiając Małopolskę w połowie rankingu województw. Domniemywać można, że różnica wynika z ujawniającego się w Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności bezrobocia ukrytego w rolnictwie, które w innych województwach występuje na mniejszą skalę. Badanie BAEL weryfikuje też prawdopodobnie wpływ szarej strefy na oficjalne statystyki.

Jedną z przyczyn jest więc niekorzystna struktura pracujących w Małopolsce.

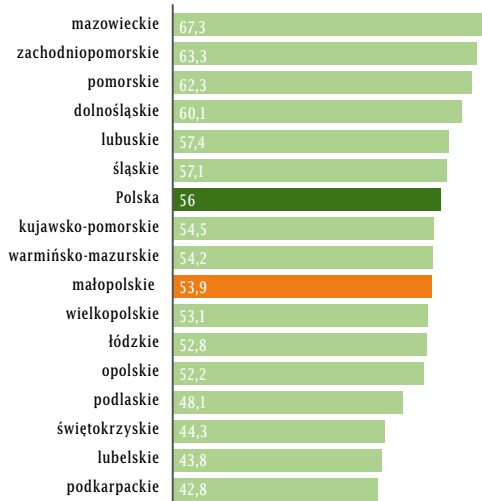
Niekorzystna struktura pracujących.

Wykres 47. Udział pracujących w rolnictwie w 2012 roku

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Wykres 48. Udział pracujących w przemyśle i budownictwie w 2012 roku

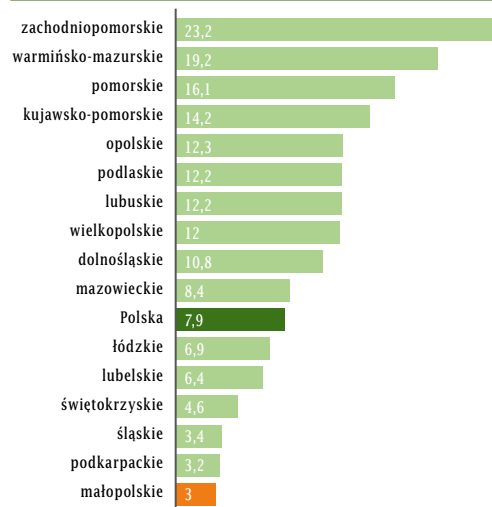
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Wykres 49. Udział pracujących w sektorze usług w 2012 roku

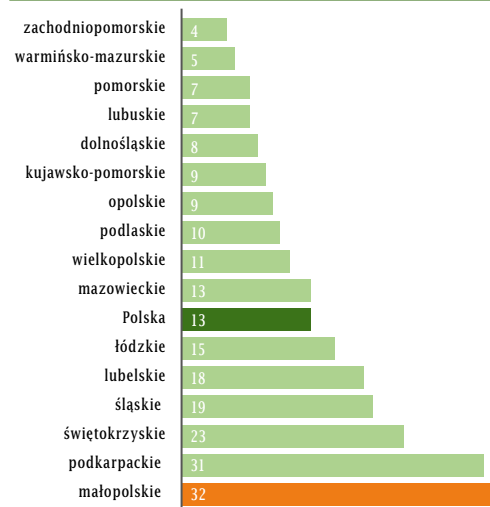
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Znaczący odsetek pracujących w Małopolsce stanowią osoby zatrudnione w sektorze rolnictwo, łowiectwo, rybactwo i rybołówstwo. Grupa ta stanowi ponad 1/5 ogółu. Pod tym względem województwo małopolskie znajduje się na 5. miejscu w kraju. Niższy z kolei niż średnio w kraju jest odsetek zatrudnionych w przemyśle i budownictwie, a także udział zatrudnionych w usługach.

Rolnictwo w Małopolsce cechuje się przerostem zatrudnienia oraz dużym rozdrobieniem gospodarstw. Jest więc mało produktywne. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w województwie małopolskim wynosi 3 ha i jest to najmniejsza wartość w Polsce. Średnia krajowa jest ponad 2-krotnie wyższa.

Wykres 50. Średnia powierzchnia gospodarstw rolnego w 2010 roku (w ha)

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010, Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

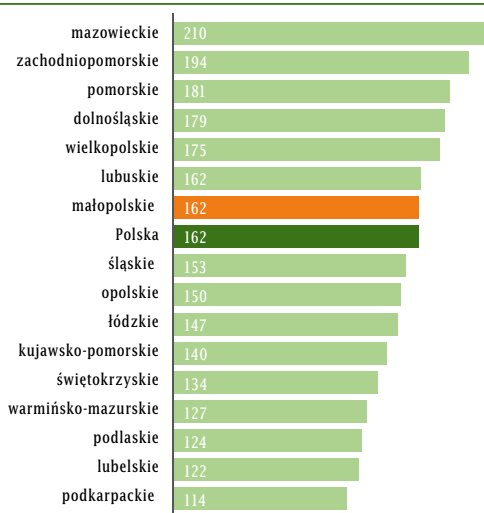
Wykres 51. Liczba pracujących w rolnictwie przypadających na 100 ha powierzchni gospodarstw w 2012 roku

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Przedsiębiorczość średnia, bo brak kapitału.

Wskaźnik przedsiębiorczości (liczony jako liczba podmiotów na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym) kształtuje się w Małopolsce na poziomie średniej krajowej. Województwo małopolskie zostało wyprzedzone w tym rankingu przez 6 województw.

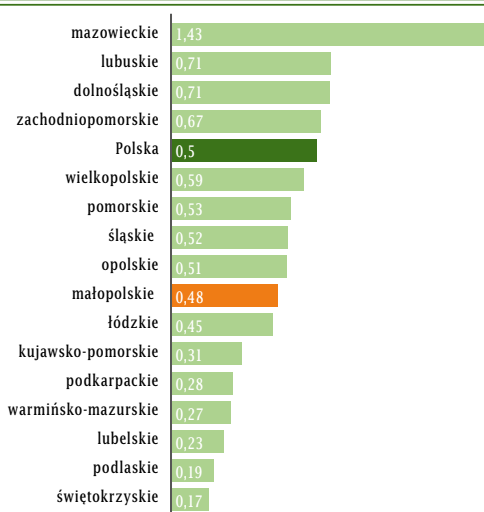
Wykres 52. Liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2012 roku

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Pozycja naszego województwa w rankingu pod względem udziału firm z kapitałem zagranicznym jest przeciętna – Małopolska znajduje się na 9. miejscu w kraju. Zdecydowanie największy odsetek firm z udziałem kapitału zagranicznego występuje w województwie mazowieckim oraz w województwach zachodnich. Województwa ulokowane bliżej wschodniej granicy znajdują się na drugim końcu skali.

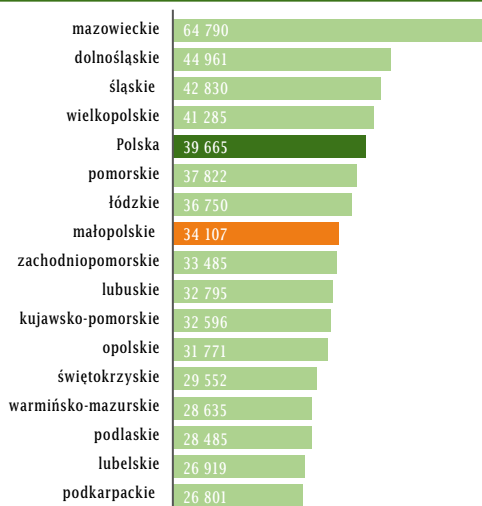
Wykres 53. Odsetek podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego w 2012 roku

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Pod względem poziomu Produktu Krajowego Brutto (PKB) na 1 mieszkańca Małopolska znajduje się poniżej średniej krajowej i w tym rankingu wyprzedza ją również 6 województw. Taka pozycja może być efektem stosunkowo wysokiego udziału rolnictwa w gospodarce Małopolski, ponieważ wkład tego sektora w przyrost PKB jest niższy niż w przypadku przemysłu i budownictwa oraz sektora usług. Przykłady wskazują, że wysoki udział pracujących w rolnictwie nie przekłada się na proporcjonalną wysokość PKB – w 2005 roku 18% pracujących mieszkańców Małopolski to pracujący w rolnictwie, natomiast PKB wytworzone w sektorze stanowiło ok. 3% powyższego wskaźnika w regionie, w 2010 r. 22% ogółu pracujących zatrudnionych było w rolnictwie, które wytworzyło zaledwie 1,7% PKB.

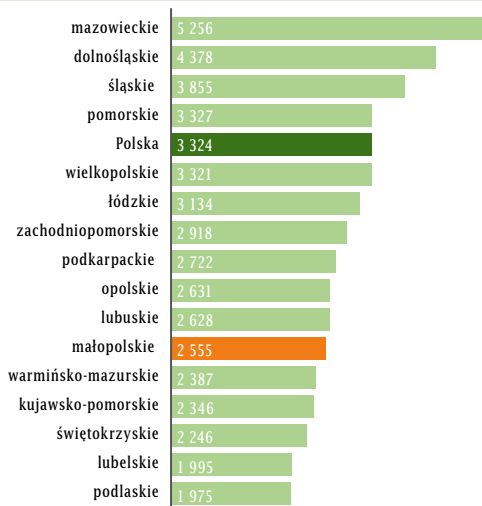
Wykres 54. Produkt Krajowy Brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2011 roku (w zł)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Niekorzystna jest również pozycja Małopolski pod względem poziomu nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca. Nasze województwo zajmuje w tym rankingu dopiero 11. miejsce. Niski stan nakładów inwestycyjnych w bieżącym okresie nie wróży dobrze na przyszłość.

Wykres 55. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2012 roku (w zł)

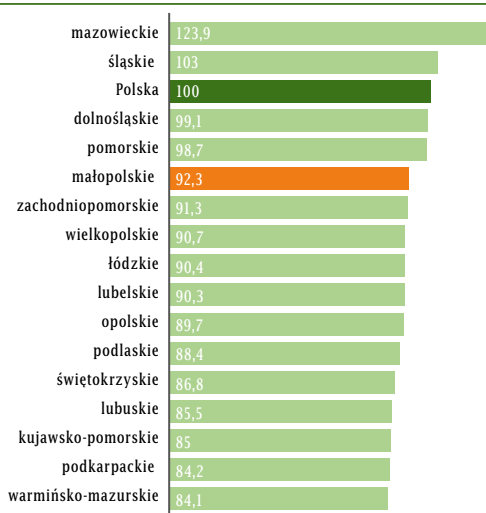

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Płace jedne z lepszych i niewielu klientów pomocy społecznej.

Pod względem poziomu średniego wynagrodzenia Małopolska plasuje się na 5. miejscu. Średni poziom wynagrodzeń w naszym województwie jest niższy niż średnia krajowa, ale należy zauważyć, że tylko 2 województwa: mazowieckie i śląskie mają wynagrodzenia powyżej średniej krajowej.

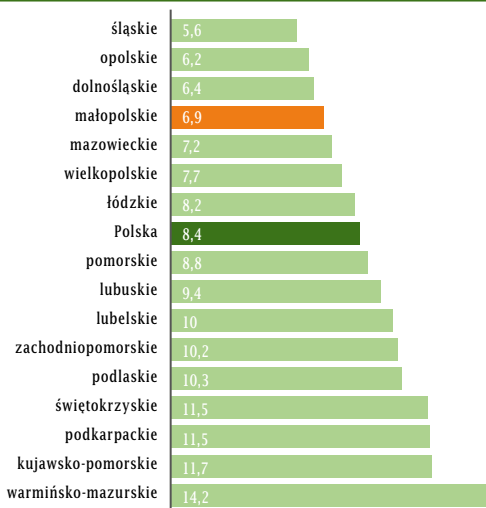
Wykres 56. Przeciętne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej w 2012 roku

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Pozytywną informacją jest niewysoki odsetek osób objętych pomocą społeczną w naszym województwie. Pod tym względem Małopolska zajmuje 4. miejsce. W 2012 r. osoby korzystające z pomocy społecznej stanowiły 6,9% ogółu mieszkańców. Oznacza to, że skala ubóstwa i bezradności jest wśród Małopolan mniejsza niż wśród mieszkańców większości pozostałych regionów Polski.

Wykres 57. Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w 2012 roku

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

Podsumowując: powyższe zestawienia pokazują, że **Małopolska należy do grupy województw o przeciętnych wskazaniach poszczególnych indykatorów. W przypadku większości wskaźników z obszaru rynku pracy i gospodarki zajmuje miejsca w pobliżu środka rankingu.**

V. Suplement

Wybrane charakterystyki bezrobocia w powiatach.

Tabela 7. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia w grudniu 2012 i 2013 roku

powiat	liczba bezrobotnych według stanu na 31.12.2012 roku	liczba bezrobotnych według stanu na 31.12.2013 roku	różnica	dynamika zmian (w %)	stopa bezrobocia w grudniu 2012 roku (w %)	stopa bezrobocia w grudniu 2013 roku (w %)	różnica
	1	2	3=2-1	4=2/1	5	6	7=6-5
bocheński	4 458	4 346	-112	97,5	11,2	11	-0,2
brzeski	4 460	4 864	404	109,1	12,5	13,5	1,0
chrzanowski	6 681	6 994	313	104,7	15,6	16,2	0,6
dąbrowski	4 919	5 079	160	103,3	19,9	20,4	0,5
gorlicki	6 263	6 901	638	110,2	13,4	14,5	1,1
m. Kraków	23 863	24 685	822	103,4	5,8	5,9	0,1
krakowski	9 778	9 872	94	101,0	10,5	10,6	0,1
limanowski	10 460	10 569	109	101,0	18,7	18,8	0,1
miechowski	2 433	2 534	101	104,2	11,3	11,7	0,4
myślenicki	6 510	6 320	-190	97,1	14	13,6	-0,4
m. Nowy Sącz	4 928	4 833	-95	98,1	11	10,8	-0,2
nowosądecki	13 375	13 298	-77	99,4	18	17,8	-0,2
nowotarski	9 114	9 939	825	109,1	13,8	14,8	1,0
olkuski	7 592	7 157	-435	94,3	16,1	15,3	-0,8
oświęcimski	7 117	7 153	36	100,5	13,7	13,7	0,0
proszowicki	2 340	2 408	68	102,9	12,6	12,9	0,3
suski	3 879	4 027	148	103,8	12,2	12,6	0,4
m. Tarnów	6 094	5 883	-211	96,5	10,6	10,2	-0,4
tarnowski	10 714	11 006	292	102,7	15,1	15,5	0,4
wadowicki	7 901	7 731	-170	97,8	13,6	13,4	-0,2
wielicki	4 676	4 947	271	105,8	12,1	12,7	0,6
tatrzański	3 606	3 888	282	107,8	12,8	13,6	0,8
Małopolska	161 161	164 434	3 273	102,0	11,4	11,6	0,2

Tabela 8. Napływy i odpływy bezrobotnych z rejestru powiatowych urzędów pracy w Małopolsce w 2012 i 2013 roku

powiat	napływy bezrobotnych w 2012 roku		napływy bezrobotnych w 2013 roku		dynamika zmian (w %)		odpływ bezrobotnych w 2012 roku		odpływ bezrobotnych w 2013 roku		dynamika zmian (w %)		różnica pomiędzy napływem a odpływem w 2012 roku		różnica pomiędzy napływem a odpływem w 2013 roku	
	1	2	3=2-1	4=2/1	5	6	7=6-5	8=6/5	9	10						
bocheński	5 100	5 103	3	100,1	4 408	5 215	807	118,3	692	-112						
brzeski	5 468	5 804	336	106,1	5 194	5 400	206	104,0	274	404						
chrzanowski	9 460	10 022	562	105,9	8 443	9 709	1 266	115,0	1 017	313						
dąbrowski	5 083	5 203	120	102,4	5 023	5 043	20	100,4	60	160						
gorlicki	7 528	8 120	592	107,9	7 135	7 482	347	104,9	393	638						
m. Kraków	32 329	32 011	-318	99,0	27 866	31 189	3 323	111,9	4 463	822						
krakowski	12 706	13 168	462	103,6	12 132	13 074	942	107,8	574	94						
limanowski	9 757	10 309	552	105,7	9 432	10 200	768	108,1	325	109						
miechowski	2 583	2 943	360	113,9	2 528	2 842	314	112,4	55	101						
myslenicki	7 183	7 279	96	101,3	6 724	7 469	745	111,1	459	-190						
m. Nowy Sącz	6 125	6 222	97	101,6	5 682	6 317	635	111,2	443	-95						
nowosądecki	15 550	16 131	581	103,7	14 901	16 208	1 307	108,8	649	-77						
nowotarski	9 128	9 763	635	107,0	7 861	8 938	1 077	113,7	1 267	825						
olkuski	7 184	7 576	392	105,5	6 662	8 011	1 349	120,2	522	-435						
oświęcimski	9 821	10 136	315	103,2	9 377	10 100	723	107,7	444	36						
proszowicki	2 749	3 253	504	118,3	2 549	3 185	636	125,0	200	68						
suski	5 108	4 984	-124	97,6	4 550	4 836	286	106,3	558	148						
m. Tarnów	7 729	7 354	-375	95,1	6 969	7 565	596	108,6	760	-211						
tarnowski	13 296	13 220	-76	99,4	12 005	12 928	923	107,7	1 291	292						
wadowicki	9 626	9 359	-267	97,2	8 873	9 529	656	107,4	753	-170						
wielicki	5 718	6 216	498	108,7	5 281	5 945	664	112,6	437	271						
tatrzański	3 517	3 652	135	103,8	3 086	3 370	284	109,2	431	282						
Małopolska	192 748	197 828	5 080	102,6	176 681	194 555	17 874	110,1	16 067	3 273						

Tabela 9. Liczebność wybranych grup osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy według stanu na 31 grudnia 2012 i 2013 roku

powiat	bezrobotni DO 25. ROKU ŻYCIA				bezrobotni PO 50. ROKU ŻYCIA				bezrobotni DEJGOTRWALE			
	liczba w 2012 roku		dynamika zmian (w %)		liczba w 2012 roku		dynamika zmian (w %)		liczba w 2012 roku		dynamika zmian (w %)	
	1	2	3=2-1	4=2/1	5	6	7=6-5	8=6/5	9	10	11=10-9	12=10/9
bocheński	1 421	1 232	-189	87	674	777	103	115	1 989	2 221	232	112
brzeski	1 376	1 413	37	103	727	888	161	122	2 120	2 450	330	116
chrzanowski	1 332	1 387	55	104	1 439	1 592	153	111	2 873	3 277	404	114
dąbrowski	1 504	1 476	-28	98	623	701	78	113	3 069	3 161	92	103
gorlicki	1 675	1 702	27	102	949	1 173	224	124	3 048	3 454	406	113
m. Kraków	2 753	2 592	-161	94	6 633	7 370	737	111	9 493	11 911	2 418	125
krakowski	2 298	2 254	-44	98	2 105	2 233	128	106	4 416	4 537	121	103
limanowski	3 069	3 055	-14	100	1 473	1 566	93	106	6 144	6 426	282	105
miechowski	821	841	20	102	298	343	45	115	1 293	1 425	132	110
myslenicki	1 962	1 731	-231	88	1 073	1 203	130	112	3 036	3 104	68	102
m. Nowy Sącz	988	843	-145	85	984	1 044	60	106	2 257	2 435	178	108
nowosądecki	3 906	3 753	-153	96	1 924	2 128	204	111	6 527	6 937	410	106
nowotarski	2 726	2 909	183	107	1 637	1 898	261	116	4 417	5 140	723	116
olkuski	1 701	1 406	-295	83	1 579	1 640	61	104	4 257	4 111	-146	97
oświęcimski	1 530	1 405	-125	92	1 483	1 701	218	115	3 346	3 538	192	106
proszowicki	901	895	-6	99	276	304	28	110	1 275	1 430	155	112
suski	1 227	1 177	-50	96	627	779	152	124	1 576	1 810	234	115
m. Tarnów	1 111	966	-145	87	1 350	1 448	98	107	3 025	3 254	229	108
tarnowski	3 507	3 470	-37	99	1 490	1 746	256	117	5 108	5 733	625	112
wadowicki	2 047	1 911	-136	93	1 649	1 720	71	104	3 469	3 877	408	112
wielicki	1 019	1 014	-5	100	1 069	1 199	130	112	1 900	2 201	301	116
tatrzański	848	920	72	108	808	884	76	109	1 925	2 255	330	117
Małopolska	39 722	38 352	-1 370	97	30 870	34 337	3 467	111	76 563	84 687	8 124	111

Tabela 10. Udziały wybranych grup osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy według stanu na 31 grudnia 2012 i 2013 roku

powiat	bezrobotni DO 25. ROKU ŻYCIA			bezrobotni PO 50. ROKU ŻYCIA			bezrobotni DEJGOTRWALE		
	udział w 2012 roku (w %)	udział w 2013 roku (w %)	różnica 3=2-1	udział w 2012 roku (w %)	udział w 2013 roku (w %)	różnica 6=5-4	udział w 2012 roku (w %)	udział w 2013 roku (w %)	różnica 9=8-7
	1	2		4	5		7	8	
bocheński	31,9	28,3	-3,5	15,1	17,9	2,8	44,6	51,1	6,5
brzeski	30,9	29,1	-1,8	16,3	18,3	2,0	47,5	50,4	2,8
chrzanowski	19,9	19,8	-0,1	21,5	22,8	1,2	43,0	46,9	3,9
dąbrowski	30,6	29,1	-1,5	12,7	13,8	1,1	62,4	62,2	-0,2
gorlicki	26,7	24,7	-2,1	15,2	17,0	1,8	48,7	50,1	1,4
m. Kraków	11,5	10,5	-1,0	27,8	29,9	2,1	39,8	48,3	8,5
krakowski	23,5	22,8	-0,7	21,5	22,6	1,1	45,2	46,0	0,8
limanowski	29,3	28,9	-0,4	14,1	14,8	0,7	58,7	60,8	2,1
miechowski	33,7	33,2	-0,6	12,2	13,5	1,3	53,1	56,2	3,1
myslenicki	30,1	27,4	-2,7	16,5	19,0	2,6	46,6	49,1	2,5
m. Nowy Sącz	20,0	17,4	-2,6	20,0	21,6	1,6	45,8	50,4	4,6
nowosądecki	29,2	28,2	-1,0	14,4	16,0	1,6	48,8	52,2	3,4
nowotarski	29,9	29,3	-0,6	18,0	19,1	1,1	48,5	51,7	3,3
olkuski	22,4	19,6	-2,8	20,8	22,9	2,1	56,1	57,4	1,4
oświęcimski	21,5	19,6	-1,9	20,8	23,8	2,9	47,0	49,5	2,4
proszowicki	38,5	37,2	-1,3	11,8	12,6	0,8	54,5	59,4	4,9
suski	31,6	29,2	-2,4	16,2	19,3	3,2	40,6	44,9	4,3
m. Tarnów	18,2	16,4	-1,8	22,2	24,6	2,5	49,6	55,3	5,7
tarnowski	32,7	31,5	-1,2	13,9	15,9	2,0	47,7	52,1	4,4
wadowicki	25,9	24,7	-1,2	20,9	22,2	1,4	43,9	50,1	6,2
wielicki	21,8	20,5	-1,3	22,9	24,2	1,4	40,6	44,5	3,9
tatrzański	23,5	23,7	0,1	22,4	22,7	0,3	53,4	58,0	4,6
Małopolska	24,6	23,3	-1,3	19,2	20,9	1,7	47,5	51,5	4,0

Spis ilustracji

Wykres 1. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu	7
Wykres 2. Wskaźnik rentowności obrotu w małopolskich przedsiębiorstwach (w %)	7
Wykres 3. Dynamika produkcji budowlano-montażowej	8
Mapa 1. Liczba upadłości ogłoszonych w 2013 roku w porównaniu z 2012 rokiem	9
Wykres 4. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w Małopolsce (w mln zł)	10
Wykres 5. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów	11
Wykres 6. Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych	11
Wykres 7. Przychody z całokształtu działalności w sekcji handel i naprawa pojazdów (w mld zł)	12
Wykres 8. Stosunek dochodów rozporządzalnych 10% najlepiej i najgorzej zarabiających w 2010 roku	13
Wykres 9. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw	14
Wykres 10. Odchylenia względne przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto od średniej w sektorze przedsiębiorstw w Małopolsce w grudniu 2013 roku	14
Wykres 11. Kwartalne zmiany wskaźnika zatrudnienia w Małopolsce w latach 2011-2013	16
Wykres 12. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw w Małopolsce w latach 2011-2013	16
Wykres 13. Dynamika wzrostu liczby bezrobotnych w stosunku do roku poprzedniego w okresie XII 2012-XII 2013	17
Wykres 14. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Małopolsce w okresie XII 2011-XII 2013	18
Wykres 15. Porównanie kwartalnych wartości stopy bezrobocia w Małopolsce w latach 2010-2013	18
Wykres 16. Napływ i odpływ bezrobotnych z rejestrów PUP w Małopolsce w latach 2011-2013	19
Wykres 17. Zwolnienia z przyczyn zakładów pracy w Małopolsce w latach 2008-2013	20
Wykres 18. Zapowiedzi zwolnień z przyczyn zakładów pracy w Małopolsce (liczba osób)	21
Wykres 19. Dynamika napływu ofert pracy do PUP w województwie małopolskim w latach 2012-2013	23
Wykres 20. Struktura podjęć pracy przez bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Małopolsce w 2013 roku	23

Rysunek 1. Zmiany liczby i udziału osób bezrobotnych w latach 2012–2013 w rejestrach PUP w Małopolsce	26
Wykres 21. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw według sekcji PKD w Małopolsce w 2013 roku w stosunku do 2012 roku (w %)	27
Mapa 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec 2013 roku w Małopolsce	28
Wykres 22. Odsetek pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie w podziale na województwa w 2012 roku	29
Wykres 23. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie małopolskim (stan w końcu okresu)	32
Rysunek 2. Zmiany w REGON w województwie małopolskim w 2013 r. w porównaniu z 2012 r.	32
Wykres 24. Przedwcześnie kończący edukację w 2012 roku	34
Wykres 25. Liczba ludności w latach 1991–2012 oraz prognoza liczby ludności na lata 2013–2035 w podziale na grupy wiekowe (w tys.)	35
Wykres 26. Odsetek absolwentów kończących szkołę ze zdaną maturą	37
Wykres 27. Uczniowie według lokalizacji szkoły	38
Wykres 28. Wyniki egzaminu gimnazjalnego – procent maksymalnej liczby punktów z każdej części	39
Wykres 29. Wybory edukacyjne absolwentów gimnazjum	39
Wykres 30. Powody wyboru szkoły przez uczniów w 2010 i 2013 roku	40
Wykres 31. Powody wyboru szkoły zawodowej a status w rok po jej ukończeniu	41
Wykres 32. Wykorzystywanie w pracy wiedzy zdobytej w szkole przez absolwentów rocznika 2012 a typ umowy	42
Wykres 33. Wykorzystywanie w pracy wiedzy zdobytej w szkole przez absolwentów rocznika 2012 i 2011	42
Mapa 3. Dojazdy do technikum	44
Wykres 34. Struktura kandydatów na studia według grup kierunków (w %)	44
Wykres 35. Udział osób w wieku 25–64 lata uczących się i doksztalających się w okresie 4 tygodni przed badaniem w latach 2001–2012	46
Wykres 36. Doksztalanie się Małopolan w minionych 12 miesiącach	46
Wykres 37. Dynamika produkcji przemysłowej w Polsce	49
Wykres 38. Dynamika sprzedaży detalicznej w Polsce	49
Wykres 39. Indeks PMI dla polskiego przemysłu	49
Wykres 40. Stopa bezrobocia w Małopolsce i w kraju w latach 1999–2013 i prognoza na 2014 rok	50
Wykres 41. Współczynnik aktywności zawodowej ludności w wieku produkcyjnym (w %)	52
Wykres 42. Współczynnik aktywności zawodowej ludności (w %)	52
Wykres 43. Wskaźnik zatrudnienia ludności w wieku produkcyjnym (w %)	52
Wykres 44. Wskaźnik zatrudnienia ludności (w %)	52
Wykres 45. Stopa bezrobocia rejestrowanego w grudniu 2013 roku	53
Wykres 46. Stopa bezrobocia według BAEL w 2012 roku (dane średnioroczne)	53
Wykres 47. Udział pracujących w rolnictwie w 2012 roku	53
Wykres 48. Udział pracujących w przemyśle i budownictwie w 2012 roku	53
Wykres 49. Udział pracujących w sektorze usług w 2012 roku	54
Wykres 50. Średnia powierzchnia gospodarstw rolnego w 2010 roku (w ha)	54
Wykres 51. Liczba pracujących w rolnictwie przypadających na 100 ha powierzchni gospodarstw w 2012 roku	54
Wykres 52. Liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2012 roku	55
Wykres 53. Odsetek podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego w 2012 roku	55
Wykres 54. Produkt Krajowy Brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2011 roku (w zł)	56
Wykres 55. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2012 roku (w zł)	56
Wykres 56. Przeciętne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej w 2012 roku	57
Wykres 57. Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w 2012 roku	57

Spis tabel

Tabela 1. Działalność Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w województwie małopolskim	10
Tabela 2. Osoby zwolnione z przyczyn dotyczących zakładu pracy według powiatów	20
Tabela 3. Liczba osób zgłoszonych do zwolnienia w województwie małopolskim w latach 2012-2013	22
Tabela 4. Odsetek osób bezrobotnych poszczególnych kategorii w bezrobotnych ogółem w grudniu 2012 i 2013 roku	26
Tabela 5. Średnie wyniki uczniów w Polsce i krajach OECD	36
Tabela 6. Prognoza stopy bezrobocia na 2014 rok w Polsce i Małopolsce (w %)	50
Tabela 7. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia w grudniu 2012 i 2013 roku	58
Tabela 8. Napływy i odpływy bezrobotnych z rejestru powiatowych urzędów pracy w Małopolsce w 2012 i 2013 roku	59
Tabela 9. Liczebność wybranych grup osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy według stanu na 31 grudnia 2012 i 2013 roku	60
Tabela 10. Udziały wybranych grup osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy według stanu na 31 grudnia 2012 i 2013 roku	61

Publikacja „Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w 2013 roku” zawiera **analizę zjawisk zachodzących na rynku pracy i czynników, które na niego wpływają.**

W opracowaniu zawarto analizę danych dotyczących gospodarki, zatrudnienia, bezrobocia oraz edukacji i kształcenia ustawicznego, obrazujących **trzy tezy:**

1. Od połowy 2013 roku w Małopolsce zauważalna jest poprawa sytuacji gospodarczej.
2. Widoczna jest rosnąca aktywność mieszkańców Małopolski, przy stabilizującej się sytuacji na rynku pracy.
3. W małopolskiej edukacji zachodzą pozytywne zmiany. Zwiększając dopasowanie edukacji do rynku pracy oraz zasięg kształcenia ustawicznego region może uzyskać przewagę konkurencyjną na rynku pracy.

W raporcie przedstawiono również sytuację Małopolski na tle innych województw oraz prognozę stopy bezrobocia na 2014 rok.

Opracowanie, wraz z dodatkowymi zestawieniami danych wykorzystanych w raporcie, jest dostępne również na stronie Wojewódzkiego Urzędu Pracy www.wup-krakow.pl w zakładce **Małopolski rynek pracy.**

Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie jest instytucją realizującą zadania Samorządu Województwa Małopolskiego w zakresie kreowania polityki rynku pracy. Inicjuje i wspiera skuteczne rozwiązania, które przyczyniają się do realizacji misji WUP w Krakowie „Kompetentny, wykwalifikowany i pracujący mieszkaniec Małopolski”.

Wydawca: Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
plac Na Stawach 1, 30-107 Kraków
tel. 12 42 87 870, faks 12 42 29 785
e-mail: kancelaria@wup-krakow.pl
www.wup-krakow.pl
ISSN: 2081-9250

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY